

Sebesi
✱
Szegény
emberek

37K

310.755

310.755 OSZK

SZEGÉNY EMBEREK

(ELBESZÉLÉSEK.)

IRTA:
SEBESI SAMU.

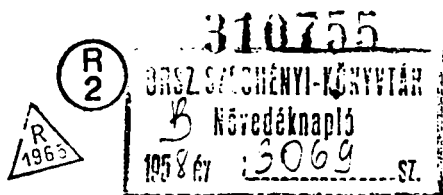
KIADJA:
AZ ERDÉLYI IRODALMI TÁRSASÁG.

KOLOZSVÁR
MARTINOVITS A. KÖNYVNYOMDAI MŰINTÉZETE
1914.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

RICA

I.

A KARAVÁN.

A nagy székel havas a tavasz víruló pompájában ragyogott. A friss pázsít, a bontakozó rügy, a kankalínok és ibolyák édes, kábitó illata szállott a levegőben. A keskeny völgyben a havasi patak kanyargott végig és útjában mindenütt a kristály víz tiszta párázata vékony ködsávot vont a meder fölé, mintha a levegőben hosszú, fehér kígyó kavarogna. A völgyből a havas felé vezető szíklás uton cigánykaraván haladt. A férfiak gyalog mentek a szekerek mellett; az asszonyok egyrésze kagylót és tavaszi virágot szedett az út szélén, — a gyermekek pedig a kőberes szekér gyékénye alúl pislogtak ki eleven, kacagó szemekkel.

A karaván az utolsó faluhoz érkezett. Ezentúl már egy messze terülő bokros legelő következik, melyet a távolban a nagy bükkerdő szegélyez. Itt kopácsol nap-

estig a harkály, itt rikácsol a kék szajkó és az alkon-
nyat mélységes csendjében itt fuvoláz melancholikus
hangján a havasi pinty. Ha vége szakad a bükkösnek:
kopár, meredek sziklacsúcsok, mint óriás gúlak nyulnak
fel a lankásra hajló oldalon, melyen a fehér kérgű
nyírlák és fenyő-bokrok, nyurga, sovány fűszálak tár-
saságában tenyésznek. Innen látszik már a nagy, a
sötét, a misztikus rengeteg. Ez a fenyves, a nagy ős-
erdő, melynek mélyében a félelmes csendesség és tete-
jén a mennydörgés születik. Hatalmas fenyőszálain
píhen meg a fellegekben úszó királysas és sziklabar-
langjaiban lakik a rengeteg szörnnyetege: a havasi
medve. A menyboltozat felé törő hegyóriás itt se ér
véget. Egy merész ugrással még fennebb emelkedik
sziklás csúcsa. De ebben a szédületes utjában már
nem követi a tenyészet. Sok század vihára szürkére,
fakóra paskolta a sziklák oldalát, melyeknek kivájt
gödreiben csak moha és zuzmó kapaszkodik, hogy az
élet nyomát mutassa ebben a dermedt világban, hol
az örök tél láncra verte a magasabb tenyészetet.

A nagy havas lábánál terül el a falu, melynek
végén sátort ütött a karaván. Gálfi szolgabíró úr épen
a faluban időzött. A falu birája nem késett hát tud-
tára adni az eseményt:

— Tekintetes úr, itt tanyáznak kéröm a sátoros
cigányok!

— Jó, jó Márton, — mondotta a szolgabíró, — csak
kell valahol tanyáznio.

Márton vakarta a füle tövét, meg a tarkóját. Hát ha valami okos szót vakarhatna ki onnan. Végre megszólalt:

— Hiszen épen az a baj, hogy itt vannak és nem valahol.

— Csak nem eszik meg kendteket, — nyugtatta meg a szolgabíró a falu aggodalmaskodó esztét.

— Enni nem esznek meg, — de a tehénből is ki-lopják a borjut, hogy vesse fel őket a tűz lángja.

— Estére majd tovább mennek, — vigasztalta a tekintetes szolgabíró úr.

— Úgy csöppenhet, hogy igen s úgy csöppenhet, hogy nem.

— Akár hogy csöppenjen, nem kell félni tőlük.

— Hiszen ha látja az ember, kivel van dolga, nem is ijed meg, de . . .

— De nyíssák ki a szemüket . . .

A falu esze csalódva nézett a szolgabíróra és azt gondolta magában: nagy úrnak nagy úr, de nem érti a csíziót. Majd illedelmes köhécselés után folytatta:

— Mi csak kinyitjuk a szemünket, de ki tudja meglátjuk-e a tolvajt, mert huncfut az ilyen kóborló cigány. Kígyózsírral keni meg a talpát s akkor olyan nesztelenül lép, hogy a kutya se veszi észre. Már pedig a kutya ha nem lát, akkor is tudja, hogy ki közelít feléje. Ha teszem azt, száritott békát dug az inge alá: ellopja a malacot a koca alól, mert sem a koca nem harap, sem a malac nem visít. Akire pedig

raolvas, az úgy elalszik, hogy a párnát is elviheti a feje alól Hát istálom, nem is a cigánytól félünk mi, hanem a mesterségitől, — enne meg a fene

E pillanatban az asszonyok és gyermekek nagy csapatokban szaladtak az utcán a falu vége felé.

— Ne te ne! — jegyezte meg a falu birája közbevetőleg, — csuda látni megy a nép.

A szolgabíró úr mégis jónak látta megnyugtadni Mártont és kijelentette, hogy a karavánt nem engedi be a falúba.

Ezalatt a falu népe nagy kíváncsisággal sietett a cigánykaraván megtekintésére. Annál is inkább, mert híre szaladt, hogy Dandó, a híres medvetáncoltató cigány, ki a távolabbi bükkös szélén lakik, két társával és medvéivel tisztelegni fog a most érkezett karaván vajdájánál. Ritkán akad ilyen látványos mulatság. Csak természetes hát, ha a nép kapott rajta.

A szolgabíró is érdekelni kezdette a dolog.

— Menjünk Márton, nézzük meg mi is.

— És parancsoljunk annak rendje szerint

A falu végén felvert sátrakat körülállta a nép és bámulta a karaván festői, tarka csoportozatát. Mikor a rajkók észrevették az úri ember közeledését, csapatosan rohantak eléje. Hosszu kúszált hajuk lengett a szélben, öltözetük hiányossága pedig élénken emlékeztetett a paradicsomi állapotokra. Sovány, vézna kezcskéiket előre nyújtva, keleti szívóssággal rimán-

.....
 kodtak a baksisért. A szolgabíró úr azonban a pálcáját suhogtatta feléjük:

— Takarodjatok!

A falusiak utat nyitottak a tekintetes úrnak, aki érdeklődve szemlélte a sátrak körül foglalatoskodó karavánt. Minden sátor előtt lobogott a tűz, mely felett kétágu cövekekre fektetett rúdon lógott az üst, párolgó vízzel. A hiányosan tisztogatott fa-lapítókra apró vászonzsákokból málélisztet üritettek. Ebből készül a puliszka. Majd a szekerekről is előkerült néhány tyúk, liba és valami malacka, melyek mind felvették már a néhai nevet.

A vajda, ki eddig nem törődött a bámész néppel, alázatosan lépett a szolgabíró elé és a sütni való állatokra mutatva jegyezte meg:

— Mind *deglettek*, instálom!

— De élve loptátok, — bökte ki a szót a falusi előljáróság érdemes feje.

— *Éltünk* instálom, — felelte a vajda furfangosan.

— Úgy érti — magyarázta a szolgabíró — hogy *akkor éltek*, a mikor megkaparintottátok.

— Vakon menjek a másvilágra, ha loptuk, — erősítette a vajda.

Ezalatt az asszonyok hozzáláttak a szárnyasok kopaszításához. Nehány öregebb cigány a lovakat legeltette az útszéli gyepen. A sátrak közt a fiatal nemzedék csoportba verődött. Egyik legény repedt hegedűjén monoton cigánynótát pengetett és a körülötte állók

zümögve kísérték. Nehányan táncra perdültek, mi-
alatt a purdésereg hányta a cigánykereket.

A szolgabíró úr egyideig némán nézte a karaván
sürgölődését, végre megparancsolta a vajdának, hogy
a faluban mindennek békesség adassék.

A vajda a mentegombjait morzsolgatta.

— Inkább szakadjon le mind a tíz.

Az ujjaira nézett, de a gombjait értette.

A szolgabíró úr még valami újabb rendelet kiadá-
sára nyitotta fel a száját, amit valósággal nyitva felej-
tett, amint a vajda sátra elé pillantott, honnan e perc-
ben lépett ki, egy nyúlánk, karcú leány. Félénken és
mégis kíváncsian tekintett az idegenekre. Sötét, hosszú
haja szabadon omlott a vállaira. Csak a homlokán
volt két fonott hajkoszorú, amelyről átfúrt ezüstpénzek
és színes kagylók lógtak alá. Barna homlokával is
éles ellentétet alkotott koromfekete, sugár szemöldöke,
amelyek alatt sötét szemei villogtak.

A szolgabíró úr önkéntelenül is közelebb lépett,
mire a leány olyan mozdulatot tett, mintha vissza
akarna vonulni a sátrába.

De mikor látta, hogy a vajda is közelében áll, a
a helyén maradt, csak a szemeit sütötte le a szolga-
bíró úr hamiskás pislogása miatt. A tekintetes úr
azonban szóba akart állni vele mindenáron. Először
hivatalos stílusban akarta kezdeni a dolgot, de valami
gyöngédebb érzelm kerekedett felül és így szólt
halkan:

— Milyen szép vagy ?!

A leány egy pillanatra ráemelte sötét szemeit. Bámult, mintha semmit se értett volna és kicsattanó ajkait félig nyitva tartva nézett az idegen uraságra. A szolgabíró úr szinte vallató tekintettel méregette végig és egymásután fedezte fel, hogy a pirosuló ajkak mögött milyen fehér gyöngysor csillan meg és a karcsú bokák felett a rövid szoknya milyen ingerlő, szép idomokat hagyott szabadon. Kezdett nekimelegedni.

— Hogy hívnak ?

A leánynak nem volt kedvére a faggatás, melyet a szolgabíró e kérdéssel akart bevezetni. Megrázta csinos fejét, megpördült a sarka körül s aztán a táncoló, daloló ifiatalság felé szaladva, visszakiáltott :

— Rica !

A szolgabíró úr feszengeni kezdett. Nagyot fújt és úgy érezte, hogy keble romantikus érzelmektől dagad. Egy pillanat alatt valami költői hangulat szállhatta meg, mert a vajda felé fordulva, lírikus rezgéssel kérdezte :

— Hol szakítottad ezt a szép virágszálat ?

— Búzaföldekről, patakok vize mellől, berkek árnyékából s erdők ága-bogáról, — felelt a vajda balladai homályossággal.

— A szemed világából, — bökte közbe prózai fordulattal a falu bírása.

— No, no Márton ! nem ért kend ehhez, — dörögte a felsőbbség hangján a szolgabíró, aki nyomban

megérezte, hogy a vajda nem nagyon örvend a magasabb körök érdeklődésének. Még egy ideig tekintettel Ríca alakját kereste, aztán röviden szólott: — Hallod vajda? Ha baj lesz a faluban, Ricát fogatom el!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

II.

RICA ÉS PIKKÓ.

A sátrak előtt bámuló falusi nép lassankint oszladozni kezdett. Rica várta, hogy megszabaduljon az idegenek vizsgatekintetétől. Mikor már senkit se látott a falusiak közül, ő maga is vidám, szilaj táncra perdült. De nem sokáig járt. Megállt és körül nézett, mintha keresne valakit. Egyszerre a közeli bokor árnyas sűrűje alól éles fütty süvöltött ki. Rica ismerte ezt a hangot. Néhány ugrással a bokor mellett termett és nevetve szólott:

— Hahó Pikkó! Mit csinálsz itt Pikkó?

Pikkó a gyepen hevert. Rendetlen haja kúszáltan omlott a homlokára. Szemeit behunyta, miközben pödörgette a pelyhedző bajuszát. Csak későre felelt Rica kérdésére:

— Álmodom!

— Miről álmodol?

— Rólad, Rica!

— Mit látsz álmodban Pikkó?!

— Látom, amint kiszaladsz a virágos mezőre, ahol a magasságban a pacsírta madár, a földön a pitypalatty

énekel. Virágokat szakítasz. Fehéret, pirosat, kéket. Koszoruba kötöd és a koszorút a fejedre tűzöd, mint-ha menyasszony volnál. Valjon kinek leszel a menyasszonya? Melyik fészekbe repülsz, Rica. Nekem nincs fészke. Én csak álmodom . . . Azt álmodom, hogy van. Te meg oda szállasz . . . Olyan közel hozzám, hogy megérezem a lehelletedet; megérezem az arcod puhaságát, melegségét és érzem, Rica, érzem a csókod édességét . . . Édesebb százszor a méznél, amit a vad-méhek hordanak . . .

Rica kacag. Szemei a legény arcára tapadnak. Pikkó azon helyen marad, mintha tovább akarna álmodni.

— Bolond vagy! Kelj fel! Menjünk táncolni, — mondja a leány és oldalba rugja Pikkót, aki nyomban talpra ugrik. Aztán Rica kezei után kap, de hirtelen visszahökken, amint megpillantja a feléjük lépkedő vajdát, aki ünnepélyesen intézi szavait a leányhoz:

— Hallod Rica! Kirepül a fészkeből a madár, ha már anyányi lesz. Te is elrepülsz szép dali madaram. Oh jaj, jaj, te is elrepülsz! Nagy lettél, szépséges lettél. Eljő érted Dandó. Neki ígértelek. Eljő selyemkeszkenővel, aranygyűrűvel, gyémántos fülbevalókkal, Túl a nagy erdön, túl a nagy vizen nincs olyan gazdag cigány, mint Dandó, a medve-király.

Rica kérdőleg függeszti szemeit a vén cigányra, aki tovább magyarázta a helyzetet:

— Kétszer volt karácsony, kétszer húsvét, kétszer pünkösd azóta, hogy feleségül akart venni . . . Akkor

még kicsiny voltál. Arattak a mezőn, amikor születted. Tizennyolcszor arattak már... Annyi van a rováson!

Rica mozdulatlanul állott. Egy pillanatra szilaj, dacos tűz villant meg a szemeiben, de hirtelen a földre sütötte tekintetét, összerázkódott, ajkai hangtalanul mozogtak s finom orrcimpái remegtek, mint a vadnak, ha veszélyt sejt.

A vajda nem vette észre, nem érezte meg Rica lelkének háborgó gondolatait. Kezén fogta leányát és a sátorba vezette. Pikkó utánuk bámult, nem bírt mozdulni, mintha mázsányi terhet dobtak volna lelkére. Egyszerre a földre vetette magát. A hajába markolt. Tépte, cibálta és rugdosta a gypet. Bedugta fülét, hogy ne hallja a cincogó hegedűt. Behunyta a szemét, hogy ne lásson senkit, csak a nagy, sötét, fekete árnyékot: a lelke bánatát.

És amint a földön vonaglott, egyszerre érezte, hogy egy kéz a fejét, aztán a nyakát simogatja. Majd átöleli valaki s annyira közel hajol, hogy Pikkó arcára csapódik forró lehellete. A legény szíve hevesen ver. Tudja, hogy Rica van mellette s könnyes szemeivel néz a leány bánatos arcára.

— Megvert, megvert a Devla, — sziszegi Pikkó, — és nagyokat üt a mellére.

Rica tenyerével tapasztja be a legény száját:

— Olyan csendes légy, mint a nyúl, ravasz, mint a róka, és bátor, mint a farkas.

Pikkó zavartan néz reá. Nem érti. Rica ismét átöleli a nyakát, egészen a füléhez hajol és súgja:

— Ne beszélj a fűnek, ne beszélj a fának. Ne hallja meg senki, ne tudja meg senki . . . Dandó, az erős, a tolvaj, a véreskezű Dandó utadba állott. Vigyázz, Pikkó, vigyázz! Ne árulj el semmit . . . ! Most hallgass, mint a nyúl. Ha majd a hold elfogy és ismét megtelik: akkor légy erős, bátor és vérengző, mint a farkas. Addig hallgass.

Még egyszer átölelte a Pikkó nyakát és könnyű, nesztelen léptekkel surrant vissza a vajda sátorába.

A karcsú legény felpattant a földről. Még mind a fülébe zsongtak a Rica szavai. Kúszált haját hátra-símitotta a homlokáról és gondolkozott. Hosszú merengéséből távoli lárma zaja verte fel. Dandó társaival és három medvéjével, a falusiak zsivajától kísérve, most fordult be az országútról a felütött sátrak felé.

III.

A MEDVE-KIRÁLY.

A rajkósereg sivalkodva, bukfencezve rohan a medvék felé, amelyeket láncon tartva vezetnek a Dandó emberei. Maga Dandó, a medve- király büszkén, kényesen lépked elől. Magas, csontos nagy erejű oláh- cigány. Széles válláról hanyagul lóg le hosszú köd- möne. Otromba csizmái frissen vannak patkolva s a vastag, szeges patkók szikrát ütnek az út kavicsán, ha Dandó fitymálva rugja el lába elől a követ. Erős bunkós botját magasra emelve fordul vissza kíséreté- hez, mikor azt hallja, hogy valamelyik medvéje hara- gosan bödül a környező zsivajba. Ilyenkor vadul forgó szűrös szemeit a bömbölő mackóra szegezi, feje fölött megforgatja a bunkót, a durva királyi pálcát, melynek láttára reszketve lapul meg a havasok fenevadja.

Ilyen kísérettel barangolta keresztül Dandó gyakran az országot. De megfordult Bukovinában, Galiciában és főkép Romániában is, ahol végigtáncoltatta med- véit a város utcáin. Medvéit az erdélyi havasok termel- ték. Innen liferálta az állatkerteknek és menázseriák-

nak a medve-bocsokat. A havasok rengetegeiben ismert minden utat. Azokat is, amelyeket az emberek csináltak, azokat is, melyeket a vadak tapostak, vagy a víz mosott, vagy a mélységbe gördülő sziklaóriás tört a fenyő-szálason keresztül. Finom hallása van, mint a vadkannak, éles látása, mint a sasnak és szimatja, mint a kutyanak. A hol a sziklás havasi talajból kibuggyant a kristály tiszta víz és puhára áztatta a földet: ott figyelte meg a medve nyomait. Ezek a nyomok árulták el, hogy honnan jött és merre ment a rengeteg fejedelme. Dandó ezeken a nyomokon indult el. Ahol eltűnt a nyom, ott vezette az ösztöne. Olykor szikláról-sziklára ugrott, mint a zerge; olykor a rengeteg kidőlt fáin alatt hason csúszott, mint a hiúz. És addig ment, addig ólálkodott, míg rábukkant a mackóra, amely a havasi málnák és vadszedereindák érdes sűrűjében lakomához látott.

Dandó, mikor megpillantotta a medvét, egyszerre a földre lapult. Csendesen megvárta, míg a fenevad barlangja felé indult. Ekkor óvatosan, nesztelenül surrant utána mindaddig, míg a gyanutlan mackó betért a barlangjába s ott nagy döndüléssel vetette magát a földre. Ekkor nyugodtan tért haza a bükkös aljához. Tudta, hogy hol kell keresni a bocsokat.

A tavasz Dandó most egy karcsú, szilaj őzike után nyomoz, mikor kísérete élén, a pihenő karavánhoz közelít. A vajda a sátor előtt várta. Dandó egyenesen arra tartott. Büszkén emelte fel a fejét és cigányos

kevélykedéssel kapkodta a lábait. A vajda elébe siet — hízkelkedve veregeti a vállát és széles mosollyal nézi azt a régi sebhelyet, amelyet Dandó akkor kapott, mikor a csendörök a törvényes rend respektálására oktatták.

A vajda sátrába vezette vendégét, ahol egy szétterített juhőr gyapjas oldalán Rica heverészett. A leányt nem lepte meg Dandó érkezése. Azt is tudta, miért jött parádéval a medve-király.

— Kelj fel vadgalambom, drága pitypalattyom, — mondogatta a vajda Ricának.

— Üljetek le ti is, vagy heveredjetelek a csikóbőrre! — felelte Rica.

— Oh, oh, — sopánkodott a vajda Dandónak, — bőrt vetett a csikóm. Pedig Ricának szántam a lakodalmi napjára.

Dandó kicsinylőleg intett a kezével, mintha mondogta volna: kell is nekem a csikó. De annál mohóbb vággyal nézett Ricára. Majd hatalmas botjára támaszkodva szólott a vajdához:

— Kétszer mentek el és kétszer jöttek meg a gólyák. Kétszer zöldültek ki a fák és kétszer sárgultak el. Tudod-e vajda, mit jelent?

— Tudom, tudom. Neked ígértem Ricát, ha addig vársz, míg kétszer mennek el és kétszer jönnek vissza a gólyák. Most beváltom a szavamat.

Rica meg se moccant, csak a sötét szemeivel pillantott lopva Dandóra. A sötét szemeiből pedig sötétebb gyűlölet sugárzott.

Ezalatt elkészült az eledel. Megfőzték a pulickát, megsütötték a majorságot. Nyers uborkát, vereshagymát vágtak hozzá salátának. A karaván népe körül feküdte vagy állta a párolgó üstöket. Erre a vajda, Dandótól és Ricától követve, kilépett sátorából, miután kupás serlegét színültig töltötte pálinkával. Rövid szemlét tartott a karaván felett és így szólt:

— Minden sátoraljnak sok szerencsét, sok aranyat, sok ezüstöt!

A cigányok a mellükre ütöttek:

— Devla, devla!

— Azért jött Dandó, — folytatta a vajda, — hogy elvigye a karaván kertjéből a legszebb virágot!

Ekkor Dandó a tűszőjébe nyúlt. Nagy piros kendőt vett elő és a vajda sátorára tűzte. A vajda ivott a serlegből és Dandónak nyújtotta:

— Kerüljön a rossz lélek!

A medve- király megragadta a serleget és nagyot húzott belőle.

— Ne félts vajda! Én többet tudok az ördögnél!

Ekkor már mindenfelől előkerültek az üvegek, a korsók, a serlegek. A hegedűk cincogtak és általános zsívajgó kedvvel láttak az evéshez. Dandó a hosszú, bő darócán hevert, a vajda gyakran nyújtja feléje a serleget és a nagy csontos cigány mindannyiszor jót húz a pálinkából. Alacsony széken majdnem guggolva ül — szemben a medve- királlyal — Rica. Dandó agyába mámort lop a pálinka, amitől a vére forrni

kezd. Kemény, zord tekintete egészen megszelidül ha a leányt nézi, aki dacosan hallgat és kerüli a sóvárgó medve-király tekintetét.

Ezalatt Pikkó lomhán húzza magát egyik csoporttól a másikhoz. Nem kell az étel és elfordul, ha a pálinkával telt zöld korsót nyújtják feléje. Csak Dandót nézi, Dandót figyeli s arca eltorzul a fájdalomtól, amikor Ríca sorsára gondol.

A medve-király büszkén hányja-veti a fejét. Érzí, hogy ma őt ünnepli a karaván. Tyúk, liba és malac, érette sült meg és érette járnak körbe a pálinkás-butykok. Nyeglén feszeng, — piros cserép-pipájából bodor füstöket ereszt és hetykén köp keresztül a füstkarikán. Dandót egyre nagyobb csoport fekszi körül és úgy hallgatják kérdéseit és úgy irigykednek szerencséje miatt. A medve-király pedig minden dicsőségét Ricáért és Ricának beszéli. Ricának fitogtatja zsinóros olmányát és figyelmesen kémli, milyen hatással van Ricára, ha új-csizmás lábával a melléte heverő rongyos bocskorok közé rug.

Valahányszor a vajda feléje nyújtja serlegét, mindannyiszor nagy kortyokat nyel belőle. A szesz ereje egyre jobban elhatalmasodik rajta. Egyre közlékenyebb, beszédesebb lesz. . . E pillanatban a földhöz cövegelt medvék közül valamelyik belebömbölt Dandó beszédébe. A medve-királynak szinte jól esett, hogy most alkalma nyílik parancsolni. Gyorsan talpra ugrott és vastag bunkóját magasra emelve, ordított a medvéi felé:

— Csiba Kokó! Kusti dög kutya! Összetöröm a bordádat!

Majd a társasághoz intézte szavait:

— Kokó aranyat ér! Kokó a medve! Száz havason nem születik olyan medve, mint Kokó. Erős, vad, dühös és szereti a vért. Csak Dandó bír vele, csak Dandónak táncol, de aki látja a táncát: aranyat, ezüstöt ad érte.

Ekkor széles tüszőjébe márkolt és csörgette a pénzt:

— Hallod, vajda?! Megveszem a sátradat, a lovaiddat, a leányodat. A sátradat elégetem. A lovaiddat a medvéknek adom, — a leányodat megtartom feleségnek. . .

A leány felé lépett és kinyújtotta karjait, hogy megölelje.

Rica, ki eddig szótlanul ült a helyén, gyorsan felugrott és irtózáttal húzódott félre a mámoros cigánytól. A vajda zavarodva, a karaván bámulva nézett rá. Csak Dandó nem törődött vele. A részeg ember bamba mosolyával és utálatos kacagásával közelített a leányhoz:

— Ne fuss onnan el, a hol jól élsz. Selyem kendőt veszek a fejedre, piros csizmát a lábaidra, tyúkot a fazekadba. Meleg lesz a kalibád, puha lesz az ágyad! Ne fuss, mert elérlek, — ne haragudj, mert megöllek.

Rica egy pillanatig habozva állott meg a helyén és amint körültekintett, észrevette, hogy Pikkó közelükbe csúszott s úgy lapult meg ott, mint a prédájára ugró macska.

Dandó most már a leány mellé lépett. Megfogta a kezét és a másik kezével átakarta ölelni a vállát. Ebben a percben Pikkó felpattant a földről és a zsebében rejtett kés nyelét szorítva, közójük dobbant. Egy pillanatig a vetélytársak vadul, némán néztek farkasszemet egymással. Az erős Dandó karja egyet rándult és a vékonyabb felén markolta meg a botját. Rica hirtelen megérintette a Pikkó arcát és szemeik találkoztak. Nem szólt semmit, de Pikkó megértette, hogy mit beszélnek a Rica szemei:

„Hol az eszed bolond?! Elfutott a hegyekre?! Mit akarsz te rigó madár a vércsével? Vigyázz Pikkó! A nagy, részeges, erős cigány összetöri a csontodat! Ez a kegyetlen, a véres kezű Dandó. Gyilkos, ocsmány, veszett kutya, a mely kiharapja a torkodat. Várj még Pikkó! Várj, mert megöl, elpusztít és mi sohasem látjuk egymást.“

Pikkó visszalépett. Földre sötött szemekkel ment a távolabbicsoporthoz. Rica a zavartan néző Dandóra tekintett, mosolygott, nyaka körül fűzte karjait és így szólt:

— Egérke volt. . . Egérkéhez akart jönni, de a macskát találta itt; a nagy, erős, éles körmű vad macskát!

Dandó vérben forgó szemekkel nézett Pikkó után és csikorgatta a fogait. Rica megváltoztatta hangját és kedvét. Nyájasan cirogatta a medve-király haragto eltorzult arcát.

— Hallod Dandó?! Nézz reám! Neked beszélek, reád mosolygok. Ne bánd, ha cincog az egér. Nem harapja meg a macskát. Nézz a szemembe! Úgy ragyog-e, mint a hajnal-csillag? Nézz az arcomra, olyan piros-e, mint a vadrózsa?!

A nagy, csontos cigány lassan Rícára nézett és időtlenül vigyorgott.

— Így szeretlek Dandó, — folytatta a leány. Így szeretlek ha jókedvű vagy. Megjött az én kedvem is, mint a madárnak tavasszal. Meghoztad a kedvemet Dandó. Énekelni, táncolni akarok.

Most az egyik cigányhoz fordult:

— Csucusu, pengesd a nótámat, a fülemüle-nótát. . . Csucusu, a nótámat!

A karaván egy-két tagja a hegedűjéhez kapott és a következő pillanatban vidám, pattogó muzsikaszó mellett Ríca szilaj tűzzel táncolt.

— Neked táncolok Dandó, — kiáltott a megszelídült cigány felé. — A patkányt elűzöm, elkergetem innen! Hol vagy patkány? hol vagy csúf menyét?

Kacagva, ugrándozva lejtett a félrevonult Pikkóhoz. A kezeivel fenyegette, de eközben gyorsan sugdosta a fülébe:

— Hazudik a kacagásom, hazudik a jó kedvem, hazudik a szívem. Amit látsz, mind hazugság Pikkó.

Táncolva repült vissza Dandóhoz:

— Ne nézz rá! Kicsiny cigány, szegény cigány, rongyos cigány

Rica kedve szétterült a karavánon. Az ifjabbaknak megpezsduilt a vére és nótára taposták a gyepet. Az öregek vidám arccal dudolgattak. Dandó visszakapta a jó kedvét. Megvetőleg köpött Pikkó felé és parancsoló hangon kiáltotta egyik emberének:

— Urszu! Vezesd ide Kokót! Vegyétek elő a furulyát.

Urszu, egy ravasz, öregedő, lomha cigány, feloldotta a medve láncát és Dandó elé vezette a dörögő bestiát. Dandó egyik kezében a botját tartotta és a másik kezébe vette a láncot, melynek karikás vége a medve átlukasztott orrába volt fűzve. Most megforgatta a bunkóját a levegőben és elkialtotta magát:

— Hopp!

A furulyás az erdélyi oláh „zsukátá“-ba kezdett.

— Hopp, hopp! rikoltotta Dandó.

A medve morgott. Emelgette az első lábait, de nem volt kedve a tánchoz.

Dandó leütött. A vastag bot nagyot suppan a medve oldalán. Kokó elordította magát. Rázta a fejét és túrta a habot, de a száját, melyet a szájkapocs tartott, csak félig nyithatta ki.

A medve- király torkon ragadta a fenevadat és két lábra állította:

— Hopp, hopp! üvöltött torka szakadtából. Botját hirtelen eldobta s előkapott tamburáján verte a taktust.

A medve kezdett nekimelegedni. Előbb kényesen emelgette a lábait, de aztán Dandó biztató szavaira

mind élénkebben kezdett ugrándozni. A karaván körül-sereglett. A medve-király medvéje előtt dobbanzott és járta a táncot. Ketten táncoltak és ketten ordítottak a karaván zívájától kísérve. A medve nagyokat fújt és Dandóról szakadt a verejték. Ekkor egy intésére elhallgatott a furulya. Az izmos cigány megtorpant a medvéje előtt s a mackó két első lábát a gazdája széles vállaira tette. Dandó megragadta a két hátulsó lábát, gyorsan felegyenesedett és fején át úgy lökte keresztül a medvét, hogy az a levegőben buk-fencezve, talpra esett.

Nagy rivalgás, nevetés, tapsolás támadt a karaván csapatban. Dandó tenyerével megtörölte izzadt homlokát, aztán intett, hogy vigyék el a medvét. A vajda ismét pálinkával kínálta a dicsőséges Dandót:

— Igyál. Erősebb vagy a sziklánál, ravaszabb az ördögnél.

Dandó eltolta az italt és Ricához lépett.

-- Magammal viszlek.

— Várd meg, míg a madarak elröpitik a fiaikat.

— Mikor lesz az?

— Ha a hold elfogy és ismét megtelik: a feleséged leszek.

Dandó kedvetlenül rázta a fejét:

— Nem merlek itt hagyni.

— Mitől féltesz?

— Az egértől!

Rica nevetett:

— A te erőd, a te pénzed, a te medvéd, a te bátorságod megfogott és nem ereszt el máshoz.

— De ha Pikkónak is medvéje volna. . .

— Pikkó fél a medvétől. Pikkót megölné a medve.

— Megölné. . .? — mondá rekedten Dandó. — Megölné. Igen, a medve megöli azt, aki fél tőle. Aztán szárazon, utálatosan nevetett. Majd elhallgatott, mintha gondolatai némitották volna el. Végre megfogta a Rica kezét és a vajdához vezette:

— Jól gondját viseld, míg érte jövök.

A vajda úgy nézett rá, mintha nem értené.

Dandó folytatta:

— Addig várok, míg a hold elfogy és ismét megtelik.

A vajda bólintott.

Rica reszketett az izgalomtól, amikor lopva Pikkóra tekintett, aki megtörve állott a cigány-csoport mellett és sápadtan kémlelte Dandó minden mozdulatát.

A medve-király a vajdát és lányát a sátor nyílásáig kísérte. Onnan megfordult és kevély lépésekkel Pikkóhoz sietett. Leereszkedő bocsánattal ütött a vállára:

— Lopd el a medve kölykeit! Tanítsd meg táncolni. Lesz pénzed és lesz szeretőd! Kicsi, rongyos cigány!

Pikkó gyűlölettel nézett a cigányra, a ki induló félben ismét visszaszólt: — Lopd el a medve kölykeit.

Ezután embereihez lépett és jelt adott az indulásra. Mielőtt a sátraktól kiértek volna az országútra, Urszut megszólította:

— Pikkónak medvekölýők kell. Vezesd el a fekete barlanghoz. Ha ügyetlen és széttépi az anyamedve, — ki tehet róla!? Ha jól végeztél Urszu, egy arany üti a markod. De jól végezz, mert ügyelek rád. Nyomokban leszek.

A lomha cigány ravaszúl hunyorított.

Nemsokára Dandó embereivel és medvéivel eltűnt a Bükkös felé vezető úton. A karaván pedig éjjeli pihenőre készítette ágát a lobogó tűz körül.

IV. BÉKA.

A völgybe, hol a cigánysátrak előtt füstölgött a tűz, csendesén, lassan feküdt le a barna homály. De a lehunyó nap még egy utolsó, sugara fenn ragyogott a Hargita legmagasabb csúcsán, hogy az alatt a elterülő sötétzöld rengetegnek kopár szikla fejét bíboros színbe vonja.

Pikkó hason feküdt. Állát könyökével feltámasztva, nézte a távolban pirosló sziklaóriást. Azalatt terül el a rengeteg nagy havas. Ott fogja Dandó a medvét, amelyekkel sok pénzt szerez. A sok pénzt pedig szereti a vajda és azért adja Ricát Dandóhoz feleségnek. . . .

A sátrakon túl terül el a cserjés. Magyaró, fagyalfa, kökény és galagonya bokrok duzzadó rügye kicsattant már a tavaszi nap meleg sugarától. A levegőben a buján nőtt pázsit illata terjengett. A távoli bükkösből ide hallatszott a vadgalamb bűgása, melynek mély hangjával harmonikusan olvadt össze a cinkék és sármányok vékonyan csicsergő nótája. . .

Pikkó a távoli, sötét fenyvest nézte, mely felett egy nagy vörös fényű csillag ragyogott. Úgy tetszett, mintha a csillag mind alább szállna. Mintha ráfeküdnék a ma-

gas, kopár sziklahegy csúcsára; majd alább ereszkedik, mint egy vakító gömb, — egészen a fenyőszálas tetejére és ott gurul ide-oda, mignem egyszerre nagyot lobbanva kialudt.

Pikkó összerázkódott. Megdörzsölte szemeit, mint aki álmából riad fel. A vörösfényű csillag már ismét ott volt a menyboltozaton. Pedig leszállt. Pikkó jól látta, hogy leszállt és hívogatta őt. . . Babonás hittel, áhítatos arccal tekintett a magasba. Ez az ő szerencse-csillaga. Minden embernek van szerencsecsillaga, amely egyszer leszáll előtte a földre és megmutatja, hol keresse boldogságát. Pikkót a rengetegbe hívta a csillag és ha követi: olyan hatalmas, olyan pénzes és olyan kedvelt lesz, mint a medve- király . . . ott kölykeznak a medvék. Csak bátorság kell hozzá, hogy medvéje legyen az embernek.

E pillanatban Marica, az öreg cigányasszony, Pikkó nagyanyja kisurrant valamelyik sátor homályából és Pikkó mellé kuporodott:

— Szépséges rajkóm, füttyös rigómadaram, fekete báránycám, jöjj aludni már!

Pikkó a fejét rázta:

— Nem akarok aludni, nem akarok álmot látni. Félek az álmotól. Eddig azt álmodtam, hogy Rica az én karjaiban kacag. Ezután azt álmodom, hogy a Dandó karjaiban sir.

— Neked kacag, mert téged szeret gyönyörűséges napraforgóm!

Pikkó szomorúan mosolygott :

— Eredj Marica anyó. Én még itt maradok. Ne félts, nem visz el az ördög.

— Júj, júj! Féltetek! A nagy ördögtől, a tolvaj ördögtől! A véres kezű ördögtől!

— Eredj anyó, — mondotta Pikkó, mindjárt megyek. No anyó! Hallod? mindjárt megyek!

Az öreg Marica szinte szepegve húzódott vissza a sátorba. Pikkó pedig, mint akit nyugtalan gondolatok háborgatnak, sietve ugrott talpra s a gyepes domboldatról az út felé tért le. Majd irányt változtatva, céltalanul kullogott a cserjés szélére. Amikor egy mogyorófa mellett megállott, valaki megmozdult a bokor aljában. Pikkó megismerte és tréfálni kezdett :

— Kutykuruty Béka!

— Vak-vak-vak — nevetett a Béka.

— Nem alszol? kérdezte Pikkó.

— Nem! ilyenkor a denevér sem alszik, a bagoly sem alszik, a béka sem alszik.

— Jól van Béka! Én sem alszom. Virrasszunk ketten!

A Béka melléje vánszorgott. Kurta, púpos derekával, hosszú lábaival, hátracsapott homlokával, apró, pislogó szemeivel és széles, lapos szájával, erősen emlékeztetett a békára. Ezért nevezte el „Béka“-nak a karaván, amely valahol, valami pocsolya széléről szedte fel, mint csecsemőt, de a nevelés és gondozás nem lehetett valami mintaszerű, mert szegény Békának eltörött a gerince

és púpos lett a háta. Kezdetben koldultak vele. A nyomorék gyermek szájalom és részvétre indítja az embereket. Később ütötték és verték, mint a kutyát, de a Béka szívós volt. Nem pusztult el az életnek ezen a súlyos kálváriáján. Még a kedvét is, a szívét is csak félig pusztította el az irgalmatlanság.

Egy pillanatig csendben voltak. Pikkó szólott előbb:

— Mit tegyünk Béka?

— Tedd azt amit én! Mászkalj velem a bokrok között. A bokrok alatt megkeresem a magyaró-tyúk tojását, a móha alatt a dongó-mézet. Elfogom a nyúl fiát és megsütöm. Ha jól laktam, énekelek a tücsökökkel és kuruttyolok a békával.

Pikkónak tetszett az ajánlat:

— Menjünk Béka.

Elindultak a völgy patakja felé kanyargó ösvényen. Egy kis magaslatra értek, honnan a völgyre nyílt kilátás. A patak felől a sötétben egymagas ember körvonala látszott. Az ember rátért az ösvényre és felfelé indult.

— Valaki, suttogta a Béka..

Pikkó a Béka szájára nyomta a kezét:

— Hallgass!

Az ember egyre közelebb ért. Pikkó éles szeme nemsokára felismerte:

— Hó! Urszu, merre jársz?

— Nem jó helyen mondotta Urszu. — Elveszítettem az ösvényt.

— Melyík ösvényt — kérdezte Pikkó?

— A melyik a havas felé vezet.

— Mit keresel ott Urszu?

— A kölykes medvét Pikkó!

Pikkó Urszu mellé toppant. A sötétben is erősen a szemébe akart nézni: vajjon igazat beszél-e? Urszu ösztönszerűleg érezte, hogy Pikkónak mondani valója van. Ravasz módon vonta félre, nehogy meghallja a Béka, amit együtt beszélnek. Béka pedig mintha semmivel sem törődne, hanyatt heveredett a gyepen és cincogott mint az egér. Gyakran telt mulatsága már abban, ha cincogásával magához csalta a ravasz éjjeli rablót, a rókát, amely mikor észrevette, hogy egér helyett emberre talált, nagyot pattanva inált el árkon bokron keresztül....

Pikkó Urszunak a vállához hajolt és szinte izgatottan kérdezte:

— A kölykes medvét keresed fel?

— Igen! De most csak a barlangját. Kölykét csak később lopom el.

— Mikor, mikor? sziszegte Pikkó türelmetlenül.

— Ha érik a málna és az áfonya, ha táncolnak a bárányok a legelőn: akkor kell ellopni a medve kölykét.

-- Dandónak lopod el?

— Nem vagyok bolond. A medve az istené; a medve-bocs is az istené. Az isten pedig annak adja, aki eltudja lopni.

— Urszu, vigy magaddal Urszu, — rimázkodott Pikkó.

— Nem lehet, aki fél a medvétől, az nem meri ellopni a kölykeit.

— Nem félek Urszu! Ugy lopódzom, mint a róka és úgy szaladok, mint a nyúl, — csak vigy magaddal.

— Jól van, mondotta halkán Urszu. — Ha elérkezik az idő, felkereslek. Ketten lopjuk el a medve kölykeit. De ne szólj senkinek. Jaj nekünk, ha megtudja Dandó. Leült a bunkóval és a föld alá teszen, ahol senki sem talál meg.

— Hallgatok Urszu!

— Mikor túl mentek a hegyen, túl a nagy vizen: találkozunk. Oda közelebb van a nagy fekete erdő, a szürke kősziklák. Ott ember nem jár, ott csak a hiúz-macska, a vad-kecske a sziklákon és a sas a levegőben látható.

— Várlak Urszu, — válaszolt Pikkó lassu hangon.

Urszu megfordult és lassan cammogott le a lejtős ösvényen. Pikkó egyideig utána nézett, aztán a fűben heverésző Békához lépett:

— Ugorj már!

Béka talpra állott és Pikkóhoz hajolt:

— Urszu hazudik, ne higj neki!

Pikkó mellén ragadta:

— Néma légy, mint a hal.

— Ne menj el Pikkó. Ne menj vele! Ott fogsz pusztulni, — sopánkodott Béka.

— Ne kuruttyolj rongyos Béka. Ne kuruttyolj, mert agyonütlek.

— Nem, te nem ütsz agyon. Te mindig jó voltál hozzám Pikkó. Te nem rugtál meg, nem tépted a füleimet, a hajamat. Te nem iszol pálinkát és nem versz meg senkit! Ezért szeretlek Pikkó. Ezért nem hagylak el Pikkó. Ne higj Urszunak. Az a Dandó kutyája. Arra ugrik, a kire úszítja!

Pikkó eleresztette Békát és szelíden szólalt meg:

— Menjünk, Béka, a patakhoz halászni. Rica szereti a halat. Halat viszünk a sátorához, mikor hajnalra szólnak a kakasok.

— Rica jobban szereti Pikkót, mint a halat, — mondotta a Béka és fürgén indult előre, a zuhogó patakhoz, amelynek kövei között most csendesen pihen a gyors mozdulatu pisztráng.

V. A MEDVE.

Kétszer fogyott el és kétszer telt meg a hold azóta, hogy Dandó megígérte visszatérését. A karaván túl ment a hegyen, túl a nagy vizen. A hegy lábánál ütöttek tanyát, ahol szélesen terül el a lapály. Ide húzódik le a bükk és gyertyánfa-erdő, amely teljes díszben pompázik. A lapályon a vadvirágok festői színben ragyognak. A természet egy hanyag művész rendetlenségével szórta szét alkotásának egyes darabjait. A vad lóher piros bojtját kacéran bólingatja a szélben, mintha pajkos szavakat suttogna a fehérén pompázó margit-virágnak. A vadszegfű eleven, piros színe ég a barna nádaly mellett, mely egyszerűségével emeli és mérsékli a mező színpompáját, amelybe a lankás oldalon égő pipacsok belekontárkodnak rikitóan piros színükkal, amit legtöbbször izléstelenül pazarolnak el. Itt egy vadrózsabokor, amott egy magányos juharfa integetnek egymásnak, mintha recés, csipkés leveleik suttognák: Milyen ragyogó a napsugár, milyen illatos a levegő!

A virágos lapály közepéből fehérén mered ki egy ragyás nagy kőszikla-darab, mintha játszó óriás gurította volna le a Hargita tetejéről. Oldalán végig-

rohan a ragyás futonc, a nagy hangya és tövében, a mohós, puha talajon lustán hever a szürke gyík. Hulámos, majd cikk-cakkos repüléssel lebben át rajta a fecskefarku pillangó, hogy egy hirtelen kanyarulattal lecsapjon a kacagó nefejejts-bokorra, melynek szíromtölcséréből kéjjel csókolja ki a csurranó mézet.

Túl az erdő lombja sejtelmes zúgással hullámszik. A cinke, a sármány, a kenderike, a friss, a bársonyos és üde levelek tengerében jól elrejtőzve, tüzes dalra gyújtanak, mintha madárszívük gazdag gyönyörét pazarolnák szertelen kedvükben. Addig cseng a dal, míg ihletet nyer a mi erdeink tárogatósa: a rigó, amelynek szilaj, harsogó füttye végigriadoz az erdőn. A nagy néma csend megszűnik és az erdő beszél. Beszél, amikor sűrűjében prédája után kullog a róka, mikor szakadékaín átcsörömpöl a patak, mikor hatalmas fái felett yijjogva száll a karvaly, mikor az öreg fa nedves kergét éles csőrével kopácsolja a harkály, hogy törben végződő, hosszú, gömbölyű nyelvére tűzze a kéreg alatt pizsmogó kukacot. Milyen beszédes az erdő; milyen mély, milyen szép, milyen bölcs mindaz, amit mond...

Pikkó a sátraktól, melyek az út mentén füstölögték, kilopódzott az erdő széléhez, hol a fübe hevededett és szemeivel fürkészte az utat. Azon kell jönnie Urszunak. Az út a havas messzeségéből kanyarog el a faluhoz. Ott ágazik el a Cinkos-kő alatt és az egyik ága abba az irányba tér, hol a medve-király

tanyázik. Innen jő Urszu. Az alkonyat lassan ereszkedett a tájra. Pikkó várt és türelmetlenkedett. Egyszerre megdobbant a szíve. A vadvirágok tarka hullámaiból Rica kelt ki és néhány ugrással a heverésző legény mellett termett. Keze, melle, haja virággal volt tele és azt mind, mind Pikkóra szórta, aki kacagott és gyönyörködött Rica kedvében. Aztán talpra ugrott és fülébe mondotta:

— Elvisz Dandó és én meghalok!

— Előbb meg kell halnod s csak azután vihet el, — nevetett Rica.

— Eljő érted, Rica és majd ő simogatja meg a feketé hajadat, ő ölelgeti a puha válladat; ő csókolja meg a szádat, az arcodat, a szemeidet.

— Nem, nem! — kiáltott Rica dacosan.

— Várj még egy napot és egy éjszakát. Várd meg, míg ellopom a medve kölykét.

Rica elkomorult. Szemei fényén felhő vonult keresztül. Pikkó vállaira tette a kezét és szembenézett a legénnyel:

— Utálok a medvét. Utálok, akinek medvéje van. Nem kell! Érted-e, bolond... Azt mondom, hogy nem kell.

Pikkó nem válaszolt. Ugy nézett rá, mintha nem értené Rica szavait. Rica a vállainál fogva rázta:

— Ébredj már! Alszol? Nem hallod, hogy üvölt a farkas ott túl a hegyen? Nem látod, hogy remeg a bárány? Elkapja és összetépi, ha te alszol, Pikkó. A

farkas gonosz és az agyara éles... Futni fogunk Pikkó a merre a víz foly, a merre az ösvény szalad...

Lent a vajda, a sátrából kilépve, körülnézett. Rica észrevette. Tudta, hogy őt keresi és rosszat gyanít, ha Pikkóval látja. Gyorsan a fűre lapult. Pikkó, megsejtve a veszélyt, követte Ricát.

— Nem szabad, hogy veled lászon, — mondotta halkán a leány. Csússzál gyorsan, mint a kigyó a bokros barázda alá és rejtőzzél el. Onnan lopózzál az erdőbe s csak akkor jöjj elé, ha Marica a nevedet kiáltja. Én az éjszaka álmodom. Minden éjszaka álmodom, ha megtelik a hold. Ilyenkor látom anyámat, az öreg Ricát, akit a nagy tölgyfa alá temettünk, régen-régen, mikor kicsiny voltam. Azóta gyakran látom álmomban. Ő mondja meg nekem, hogy mit tegyek. Most siess. Holnap találkozunk a forrásnál és elmondom, hogy mit álmodtam.

— Én is álmodom, Rica. Álmomban a szemeidet, az arcodat, a pirosló ajkaidat látom. Ilyenkor, megcsókolsz. Ilyenkor szeretném, hogy ne ébredjek fel; mert te csak álmaimban csókolsz meg.

— Holnap, holnap, — sürgette Rica.

— Holnap megcsókolsz?

— Holnap megcsókollak, — felelte a leány.

Pikkó a magas fű között gyorsan csúszott a sűrű bokrok közé. Rica kémkedve tekintett utána. Hopp! Ott van már. Guggolva, majd lapulva iramodott az erdő felé, mint egy ólálkodó macska. Rica felállott a

leshelyéből és dalolva tépte a friss virágokat, mintha semmisem történt volna. A vajda meglátta és feléje indult. Ravaszon pislogott a szemeivel, amint Ricához szólt:

— Elviszi a kánya az olyan csirkét, amelyik egyedül kapirgál. Jere a sátorba bóbítás csirkém, rigó madaram, aranyos báránycám!

— Nem félek a kányától, a farkastól sem félek — nevetett Rica és dudolva indult le a dombról a sátrakhoz.

Pikkó az erdő sűrűségén keresztül lekanyarodott az úthoz, amelyen Urszut várta. Leheveredett egy öreg bükkfa árnyékába és hallgatózott. Belől a sűrűségből kutya-vakkantást hallott.

— Jer ide Béka, ne ugass — kiáltotta az erdőbe Pikkó.

Béka vigyorogva lépett ki a sűrűből és újra Pikkóra ugatott. A kutya-ugatás Béka időtöltéséhez tartozott, épen úgy, mint az egércincogás és a béka-kuruttyolás. Ha valamely falu felett a dombon megállva, leugatott a faluba, az összes kuvaszok éktelen koncertbe törtek ki. Béka nemcsak az embert, de a kutyát is tévedésbe ejtette. Pikkó ismerte már és tréfásan csitította:

— Csiba Bodri, — meg ne harapj!

A Béka Pikkóhoz somfordált és ásítva heveredett melléje, mint egy komondor.

— No, haza innen, — szólalt meg Pikkó és a Béka felé rugott.

— Nem megyek! Veled akarok maradni, —
mondotta a Béka.

— Lódulj, most nem kellesz.

— Urszut város.

Azért lódulj! — kiáltott Pikkó szigorú hangon.

— Nem hagylak el. Urszu agyonüt.

— Nem félek Urszutól.

— Orozva üt agyon!

— Ne kuruttyolj! Ne mondj semmit. Hallod. Béka, azt se mondd, hogy láttál. Különben megütlek. A füled tövét ütöm meg. Attól a föld alá kerülsz. A medve kölykét ellopom Ricának. Ellopnám a király gyémántját is Ricának. Ellopnék érte mindent és megölnék érte mindenkit. Híszed-e, Béka, hogy téged is megöllek, ha el nem kotródol!

Béka úgy tett, mintha nem törődne többé vele és vidám csaholással tűnt vissza az erdőbe.

Nemsokára éles fütty süvöltött keresztül a levegőn. Pikkó tudta, hogy Urszu adja a jelt. Két ujját a szájába illesztve, visszafütyült és gyorsan indult felfelé a rengetegbe vezető úton.

Béka hirtelen előmászott a sűrűből, kiszaladt az útra és kémlelte, hogy merre megy Pikkó. Mikor meggyőződött, hogy a hegyre kapaszkodó úton siet előre, gyorsan a fák közé ugrott s nesztelenül surrant az úttal egy irányban Pikkó után. Útjában felverte a heverő

nyulat, a füves talajon lapuló szalonkát és a fák tövét kaparászó császármadarat. De Béka nem törődött most azzal, hogy az erdő békés lakóinak nyugalma, vagy foglalkozását zavarja. Nem kereste a messze ugró mókust, nem ügyelte a fürge menyétet, — csak ment előre az út mentén. Gyorsan bujt át a vízmósásokon. Olykor megállt és hallgatózott. Ilyenkor jól kivehette, amit Pikkó és Urszu beszéltek.

— Még egy jó darabig megyünk, — mondotta Urszu, — míg elérjük a nyírest. A nyíres: a fehér erdő. Fehér a kavicsból a föld, — fehérén lengenek a levelek, de legfehérebbek a fák kérgei. Azután érzük a fekete erdőt. A napsugár nem süt beléje, mert nem hatolhat keresztül a sűrű fenyőágakon. Fekete a föld és a fekete földből nőnek a nagy magas fenyők, fekete kéreggel, melyből, ha meghasad, — kifoly a szurok. A fekete földön régi, vastag fák hevernek: a halott fák, melyeket megölt a nagy szél, ami a villámlásból és mennydörgésből születik. Ez a legerősebb szél, amely a legnagyobb fát is a földre töri, ahol aztán meghal és elrothad.

— Itt tanyázik a medve? — kérdezte Pikkó.

— Nem! Itt az őzek, a szarvasok húzódnak meg. A medve túl van ezen, de nem messze a fekete erdőtől, a szürke szikla alatt lévő barlangban. Két kölyke van. Sokat ér. Ha jól megtanítod táncolni, annyi pénzed lesz, mint Dandónak. . .

Pikkónak megcsillantak a szemei:

— Siessünk, Urszu!

Meggyorsították lépteiket. Béka, ahol gyéresebb volt az erdő, kitekintett a keskeny útra és látta, hogy a könnyedén siető Pikkó nyomában fáradtan liheg az otromba, lusta cigány.

A tiszta égen ragyog a nap és sugárözönétontja le a rengeteg erdőre. De a magas fenyők sötétzöld koronája alatt barna homályban hallgat a mélységes csend. Csak egy száraz ág reccsen alá a fákról s csak a kék szajkó rekedt kiáltása veri fel a gyöngye visszhangot. Az őz-csapat vastag, puha mohaágyon pihen, mialatt az őrtálló him remegő orrcimpával szembe szaglász a lebbenő széllel és füleit hegyezve, figyel a neszre, amely a mélyebben fekvő völgyből hullámszik ide. Megérzi, ha közelben ólálkodik a vérengző farkas és messziről meghallja, ha a száraz galyak megroppannak a pré-dára induló medve széles talpai alatt. Ilyenkor nyugtalanul dobbant a lábával, nagyott horkan, a mivel a veszélyt jelzi, — mire az erdő legkedvesebb, legvadabb, legkarcsubb és leggyorsabb csapatja, — egy pillanat alatt nagy dobbanással valamelyik más völgybe iramlik, ahol a csendet nem zavarja semmi s hol nem kell remegni az életökért.

A medve azonban ritkán vadász őzre. A gyors lábu és elővigyázó állat nem könnyen kerül a lustább mackó körmei közé. Csak a sebzett őzet üldözi, amit rendszeren az ügyetlen vadász küld a farkas vagy medve zsákmányául. Az ilyen pecsenyét a kölykes medve kedveli, amelyikre otthon rendszeren két kosztosa vár.

.....

És önmagát is jól kell tartania, hogy jól táplálhassa kölykeit.

Az anyamedve néha messze elbarangol kölykeitől, hogy valami élelemre tegyen szert. A medve-táncoltató cigányok az ilyen alkalmat használják fel arra, hogy a bocsokat ellopják. Szembeszállani vele nem tanácsos fegyveres kézzel sem s így mindig jobb kilesni, mikor a medve nincs a vackában. Az öreg mackó azonban óvatos. Mielőtt elhagyná hosszabb időre kölykeit, kiszaglássza, kihallgatózza, hogy ember nem jár-e azon a tájon. Ha gyanus neszt hall, csak a barlangja közelében kutat sovány gyökerek vagy erdei kagylók után. Az anyai szeretet féltő ösztönével örködik kölykei felett.

Dandó mindezt jól tudja. Fél napja tartózkodik a rengetegben. Hol sipol, hol pedig ledőlt fák törzsét vagdalja és egyre nyugtalanítja biztos távolból a medvét. Ennyi zajépen elég arra, hogy a bestia ne távozzék messzire. Még egy hosszút és utolsót sipol s aztán a napra néz, majd az árnyékára tekint. Ebből számítja ki az időt és számítása szerint most kell érkeznie Pikkónak meg Urszunak. Egy félig kidúlt vastag fenyőtörzsre kapaszkodik, ahonnan látja a keskeny erdei csapást, amelyen Urszu és Pikkó nemso-kára a kis tisztásra érnek. Kezeivel a vastag ágakba kapaszkodva, előre hajol, hogy jobban lásson. Pikkó és Urszu egyre késnek. Dandó nyugtalanodik. Előbb lassan dörög magában, majd hangosan káromkodik és csikorgatja a fogait, de már a másik percben hír-

telen a fa törzséhez simul és némán tekint abba az irányba, ahol a kis tisztás látszik. Semmit se lát, de hallja, hogy emberi léptek alatt nagyokat roppan a földön heverő száraz galy. A következő percben Pikkó és Urszu a tisztásra léptek az erdő homályából.

— Messze van még? — kérdi Pikkó és a kezeivel törli izzadt homlokát.

— Piszt, — sziszegi Urszu és inti, hogy most már nem szabad beszélni.

Pikkó elhallgatott. Szótlanul nyúlt a zsebébe és elővette élesre fent kését.

— Készen tartom, — sugta Urszunak.

Urszu csak a szemével pillantott és jelezte, hogy menjenek tovább. A következő percben eltűntek Dandó szemei elől. Ekkor a medve-király gyorsan lekúszott a fáról és a mögötte álló meredek oldalon kezdett felkapaszkodni. Hol a fák lelógó ágaiba, hol a törzsekbe kapaszkodott és néhány perc alatt elérte a magaslatot, ahonnan jó messzire lehetett látni és hallani. Pikkót és Urszut nem láthatta, de helyéről mégis figyelhette a történendőket. Egyideig még hallotta lépteik zaját, de aztán teljes csend állott be.

Urszu még csak egy ideig kísért Pikkót. Egy nagy halomhoz értek, amelyre felvezette Pikkót és onnan előre mutatva, halkán szólott:

— Látod-e amott a nagy szürke sziklát?!

— Igen, — felelt Pikkó.

— Attól jobbra van egy kisebb mohós kőszirt,

amelynek az oldalán fenyők teremnek, a tövében pedig van a medve barlangja. Oda lestük be a medvét. Ott vannak a kölykei. Kettő van! Menj és hozd ide előbb az egyiket, azután a másikat. Az anyamedve csak este tér haza. Addig messze leszünk! Siess. Én várlak itt. .

Pikkó szemeit a távoli szíklára meresztette.

— Siess, mert fogy az idő, — biztatta Urszu.

Pikkó most Urszura nézett, mintha kérdezni akarna valamit.

Urszu megértette:

— Mondom, hogy várlak itt! Vagy félsz? Akkor induljunk vissza.

Pikkó szó nélkül lesietett a halomról és nemsokára eltűnt a vad rengeteg sűrűjében. Ekkor Urszu hirtelen visszafordult és gyors léptekkel haladt a tisztás felé, amelynek közelében Dandó tartózkodott. Éles füttyére Dandó visszafelelt és rövid idő alatt Urszu fáradtan, lihegve állott a káromkodó medve-király mellett:

— A medve észreveszi és megöli Pikkót. Megdöglök a kutya ma, mert Rica szereti. Pedig Ricának engem kell szeretni!

Urszu nem felelt, de annál élesebben figyelt, hogy nem hall-e valamit. Dandó oldalba ütötte:

— Igazam van-e, tyuktolvaj?!

— Igazad van! Olyan igazad, mint az áldott nap!

— Mit fogsz mondani Ricának?

— Várj még, — mondotta Urszu — a medve nem végezett.

— Akkor én ölöm meg!

Urszu megrettenve nézett rá:

— Tömlöcbe jutsz...!

Dandó harapdálta a vastag ajkait:

— Hát te mire való vagy...?

Eközben Pikkó a barlanghoz jutott. Lassan és óvatosan csúszott egy sűrű fenyőbokor alá s egyideig kémlelte a barlang nyílását. Egyszer csak két medvebocs jött ki a barlangból s Pikkó rejtékhelyéhez közelítettek. Egyre bátrabban és jobb kedvvel ugrándoztak jobbra-balra és mikor két lábra állva egymást megölelték, úgy tetszett Pikkónak, mintha a két medvestvérke valami furcsa táncot járna. Különös helyzetében is mosolygott. Még az is eszébe jutott, hogy ugyancsak jótáncu medvék válnának ezekből. De érezte azt is, hogy a tett pillanata elérkezett. A lábait maga alá húzta, mint az ugrásra készülő macska, de az egyik medvebocs megsejtette a veszélyt és gyorsan a barlang felé szaladt. A másik pedig abban a helyben maradva utána bámult, mint aki az egészből semmit sem ért.

Pikkó ebben a pillanatban előugrott, — fölragadta a bocsot és gyorsan szaladt vele abba az irányba, ahol Urszutól elvált. Csakhogy Pikkó tapasztalatlan medvetolvaj volt. Nem tudta azt, hogy a medvebocsnak a száját kell megragadni és azt jól be kell kötni, hogy ne bőgjön, mert egyetlen moccanást észrevesz az anyamedve, ha a közelben tartózkodik. Pikkó hát a rémülve

bőgő medvekőlyökkel rohant hanyat-homlok Urszu felé, de e pillanatban reitenetes ordítás hangzott fel a közelben. Pikkót a megsejtett veszedelem gyorsabb futásra ösztönözte, de hamar éreznie kellett, hogy a medve elől nem menekülhet, csak úgy, ha kölykét elereszti. Ricára gondolt, akiért a kalandra vállalkozott. Eszébe jutott, hogy szégyen érheti, ha medve nélkül tér haza, de eszébe jutott az is, hogyha meg kell lenni, — harcba száll a medvével.

A fenevad már sarkában volt. Rémes és dühös ordításától zúgott a rengeteg. Ekkor Pikkó hirtelen ledobta a medvekőlyket, kikapta zsebéből a kését és villogó szemekkel fordult a bestia felé.

A vadállat, mikor ösellségét: az embert, szembe találta magával, egy pillanatig habozva állott, mintha azt fontolgatná, hogyan rohanja meg. Pikkó ezt a pillanatot felhasználta s nagy gyorsasággal egy vastag fatörzs mellé ugrott. A medve bömbölő haraggal vetette magát utána; hosszú, fehér agyarai elővillantak, amint két hátulso lábaira állva, azon igyekezett, hogy első lábainak éles és hosszú körmeit ellensége arcába vágja. Pikkó ügyes és gyors fordulatokkal kerülte ki a bestia csapásait. Kését a jobb kezébe szorította és lihegve leste az alkalmat, amikor érzékeny dőfést ejthet a vadállaton. A medvét ingerelte az akadály, mely ellenfelétől elválasztotta. Mélyen, szaggatva hörgött, turta a tajtékot és dühösen harapott bele a fa kérgebe. Majd a terjedelmes fatörzs körül vette üzöbe a gyors lábu Pikkót,

akinek előnyére vált, hogy kisebb körben tudott forogni, mint erős és vakmerő támadója. A küzdelem percekig folyt, anélkül hogy kárt tettek volna egymásban. Pikkó lihegett már a fáradtságtól, az izgalomtól. Sápadt arcára omlott hosszú haja, a rengeteg vadállataival bírokra kelő ősemlékeztetett. Az a tudat, hogy a harc élet-halálra foly: megacélozta izmait s a mindig dühösebben támadó medve-karmok halálos ölése elől, fűrgé mozdulatokkal tudott kitérni. De erejét, szívósságát a következő percekben mégis veszíteni kezdé. A veszélyben forgó ember ösztönével érezte, hogy neki ebben a rettenetes küzdelemben addig kell támadólag föllépni, amíg elég erőt érez a karjaiban. A medve e pillanatban átölelte a fatörzs egy részét. Rágta, karmolta, mintha utjából akarná ledönteni, hogy Pikkó testéhez férjen, aki most hirtelen magasra emelve kését, mint a villámlás sujtott le a fatörzset ölelő mackó talpára. A késszúrás gyors és erős volt. Az éles és hegyes szerszám a medve talpát átdöfte s mélyen a fába hatolt, miáltal a vadállatot egyik első lábánál fogva a vastag törzshöz szögezte. Erős, hatalmas bögés rázta meg a levegőt. A medve habzó szájjal a késbe harapott, de nyomban eleresztette, mert szájából is kibugyant a forró meleg vér. Pikkó most menekülésre gondolt, de alig iramodott néhány lépésre a fától, a medve rántott egyet odaszögezett lábán — a kés éle végighasította a talpát, de ugyanekkor szabad volt és a menekülő Pikkónak ismét szembe kellett fordulnia a vérző fene-

vaddal. De mielőtt a medve elérte volna, hirtelen egy sűrűn egymás mellé nőtt fenyő-csoport közé ugrott. A derékvastagságú fenyőszálak közt Pikkó jól elfért, de a medve nem juthatott annyira közelébe, hogy fogáival elérje. Az átszurt talpát sem tudta fegyverül használni, de épen maradt lábával, mellyel a fatörzsek között Pikkóhoz kapkodott, hol hátba, hol mellbe verte. Olykor a körmeit is ruhájába mélyesztette, úgy, hogy Pikkó testéről rongyokban lógott le a kabát és háta, melle több helyen vérzett a dühöngő bestia körmeitől. Ereje rohamosan fogyott, de azért az élethez ragaszkodás szívós kitartásával védte magát. A halálos küzdelem e rettenetes perceiben olyan helyzetbe jutott hogy a medve lábát, mikor az a torkához kapott, megragadta és kétségbeesése minden erejével belekapaszkodva, tartotta. A véres habot túró vadállat tátott szájjal bögött és ellenfelének szemébe fújta forró páráját. Pikkó görcsösen fogta a medve lábát, de mégsem tartotta sokáig az erős állatot, amely egyetlen mozdulattal közelebb rántotta magához és hirtelen az egyik kezébe harapott. Az eddig hang nélkül küzdő Pikkó felordított az éles fájdalomtól és a másik kezével a medve orrát ragadta meg, de ugyanekkor annyira előrehajolt védett helyéről, hogy a medve elérte a mellét. Iszonyu fájdalom nyilallott keresztül az agyán. Ereje elhagyta, látása elhomályosult s a következő pillanatban eszméletlenül roskadt össze. A medve rá akart ugrani, de ebben a pillanatban haragos kutyaugatás hangzott ki a közeli sűrű fenyves közül.

A medve kölyke, amely eddig csöndesen szemlélte a küzdelmet, félve szaladt anyja mellé és keserves nyöszörgéssel figyelmeztette az új veszedelemre. A kutyától minden állat fél és megriad. A hatalmas vadkan is elíramodik a vackáról, ha kutya kaffantja el magát a közelben. Ösztönszerűleg sejtik a vadak, hogy a kutya az ember hűséges követője. Ahol kutya van, ott van az ember is. Az ember megélhet a kutya nélkül de a kutya nem él meg az ember nélkül. Bizonyos, hogy ez a vadak ösztönében olyan elevenen él, mint az ember tudatában.

A medve, mely az alélt Pikkót talán egy pillanat alatt széttépi, most a hang felé hegyezte füleit. Az ugatás egyre hallatszott dühösen, megszakítás nélkül. A medve nyugtalankodott. Rá se nézett többé a mozdulatlan emberre; a kölykéhez fordult és halk morgással, három lábon is, gyorsan indult a barlangja felé. Felhasított talpából hulló nagy vércseppek jelölték útját. A bocs mindenütt a nyomában haladva, csakhamar eltűntek a véres küzdelem színhelyéről...

Ugyanekkor Dandó, aki rejtekhelyén Urszuval együtt hallgatta a medve bögését és hallotta Pikkó fájdalmas kiáltását is, — egyszerre összerezzen és elfojtott hangon káromkodott, majd így szólt Urszuhoz:

- Hallod? Ember jár ott!
- Hallom! Ugat a kutyája.
- Vajjon hamar jött...!

— Úgy lehet — felelt Urszu és hallgatta a kutyaugatást.

— De hátha későn...! Hátha a medve már végzett vele.

— Az is lehet, — hagyta rá Urszu.

Dandó hátbavágta és csikorgatta a fogait:

— Minden lehet? malac-tolvaj, tyúk-lopó, cigányok csúfja! — neked minden lehet? No jó! Mindjárt meglátjuk! Meg kell halni annak, aki Dandó útjába áll. Tudod-e te kutya! Ha egy szót szólsz erről . . .!

Gaz, gyilkos tekintettel mérte végig Urszut és szorongatta a baltája nyelét.

Urszu a vállai közé húzta a nyakát és ravasz alázatossággal szólott:

— Annak már vége. Megdőglött, mint a rühös gebe!

— Ezt szeretem hallani, de látni is szeretném, — mondotta Dandó és óvatosan elindult. Urszunak intett, hogy kövesse. Nehány lépést tettek és hirtelen megálltak. A kutya ismét ugatott. Nem is egy kutya halatszott már. Vékonyan, vastagon hangzott a csaholás úgy, hogy zúgott bele a rengeteg. Dandó dühöngött:

— Mi ez? Ki jár itt ennyi kutyával?

— Vadászok, — figyelmeztette Urszu. — Baj lesz, ha észre vesznek.

— Forduljunk vissza, — sürgette Dandó. Itt pusztul az ügyis.

— Már elpusztult, — erősítette Urszu, hogy Dandót megnyugtassa és kedvébe járjon.

Többet nem is beszéltek, hanem szótlanul siettek le a sötét fenyvesből, a fehér nyíresbe, amelyen át Dandó a legrövidebb úton vezette Urszut is a lakásához.

Fenn a rengetegben lassankint elhallgatott minden szesz, csak Pikkó véres küzdelmének a színhelyén hallatszott csendesen valami fájó, keserves zokogás. Béka sirdogált, a vérző mellű, a szétharapott kezű Pikkó mellett, aki sápadtan feküdt még mindig azon a helyen, ahol összeroskadt. Béka eltévesztette a nagy sötét rengetegben szem elől Pikkót és Urszut és megkésve érkezett ahhoz, hogy örködjék az élete felett. Csak akkor sejtette meg a veszélyt, amikor Pikkó fájdalmas kiáltását meghallotta. Mit tehetett mást a medve ellen, minthogy ugatásával próbálja elriasztani. Tudta azt Béka, hogy a kutyától fél a vadállat, de most azt hiszi, hogy tudományával későre érkezett Pikkó védelmére, akinek sápadt arca fölé borúl és egyre hullatja rá könnyeit. És amint sir, amint csendesen jajveszékel, még jobban eltorzul az arca. Szélesebb lesz a szája, laposabb az arca, keskenyebb a homloka; komikus, igen komikus a Béka, de azért olyan szomorú, olyan fájdalmas, hogy egy pogány sem nevetne rajta.

— Ne halj meg Pikkó, — zokogott a guggoló Béka, — ne halj meg, mert nem lesz többé, akit szeressek. Nincs több cigány rajtad kívül. Én is gonosz cigány vagyok Pikkó. Én is lopok, mint a többi. Te nem vagy tolvaj, nem vagy részeges, nem versz meg senkit.

Te soha sem bántottál, Pikkó, Ébredj no! Ébredj no!

Kezeit rátette Pikkó hideg homlokára és gyöngén mozgatta a fejét.

— Ébredj no! Nem szállt el a lelked. Benned van, csak alszik. Érzem, hogy élsz Pikkó!

Az alélt Pikkó felnýtotta szemeit és mereven tekintett Békára, aki sírva, nevetve biztatta:

— Talpra, drága nyulacskám! Talpra, aranyos bogárkám! Béka van itt. Béka segít neked! Csak talpra. Menjünk innen. Elviszlek a hátamon, — elviszlek az ölemben . . . csak menjünk!

Pikkó arcán bágyadt mosoly sugárzott, amikor Békára nézett, aki most már azon igyekezett, hogy valamilyen kép talpra állítsa.

— Vigyázz Béka! — szólt meg halkán Pikkó.
— Vigyázz a kezemre. Fáj, nagyon fáj. Elharapta a medve!

Béka csak most vette jól szemügyre Pikkó sebeit. A bal keze át volt harapva; a mellén és torkán seb tátongott. Arcán szintén fájdalmas sebet vágott a medve éles karma.

— Meg fogsz gyógyulni Pikkó — vigasztalta Béka. Szedek ezerjófűvet, mályvalevelet. A levéllel bekötözlek, a vízával megöntözlek. Add a kezéd . . . Azt, amelyik nem fáj!

Erre Pikkó jobb kezét nyújtja Békának s a következő pillanatban talpra áll. Teste még egyre remeg, sebei fájdalmasan égnek, de ahhoz a fajhoz tartozik,

amelyet nyáron perzsel a nap, télen dermedt a hideg. Szabadon fújja a szél, veri az eső. Sárba, vízbe gázol, — porban fetreng és a puszta földön alszik. Erős, szívós, egészséges, mint a vad, melynek csak vacska van, egy rossz sátor, de még az se kell olyankor, amikor minden bokor szállást ad. Az ilyen ember edzve van és könnyen viseli a fájdalmat.

Pikkó ép kezével a Béka vállára támaszkodik és szótlanul indulnak el úttalan útakon. Az alkonyat lassan ereszkedik alá és a sötét rengeteget nemsokára az éj misztikus homálya vonja be. Csak jó darab idő múlva kérdi Pikkó :

— Merre vezetsz, Béka ?

— Napkeletre !

— Napnyugatról jöttünk !

— Napnyugaton az ördög van ! Azért hozott ide, hogy a pokolba vigyen. Ott az ördög ismét rád találna Pikkó és többé nem szalasztana el. Napkeletre megyünk, amíg elérjük a tiszta forrásvizet. A tiszta víz lemossa a vért, megenyhíti a szomjadat és gyógyítja a sebeidet.

Ismét szótlanul baktattak a sötétben. A nagy fenyves lassankint elmaradt. A törpe nyírest, majd a bükk-erdőt érték el. Pikkó fáradtan kapaszkodott Béka válláiba.

— Csak egy kicsit, még egy kicsit ! — biztatta Béka.

Alig haladtak pár ezer lépést, gyönyörű tisztásra jutottak. Béka megállott és hallgatózott. A vadvirágos tisztás tulsó végén bokros foltok látszottak, melyek közt hangosan csattogott a fülemüle.

— Ott a tiszta forrás, Pikkó! Hallod a jó istenke madarát? Ahol az énekel, ott tiszta víz bugyog a földből és virágok teremnek, melyekben méhek, pillangók röpködnek.

Alig tettek néhány lépést, Béka ujjongva kiáltotta:

Hallod-e, Pikkó?! Csörömpöl a patak!

Egy magánosan álló törpe bükkfa alá érkeztek, amelynek sűrű koronája jó fedélnek kínálkozott.

— Fáradok, Béka, — szólalt meg gyöngye hangon Pikkó.

— Nem megyünk ma tovább! — felelt Béka és gyöngéden ültette a puha fűre a szenvedő Pikkót, aki könnyebbülve sóhajtott fel, hogy végre megpihenhet.

— Maradj csendesen itt, — szolt Béka és gyorsan tűnt el a fák közé.

Pikkó fáradtan húnnya le szemeit. Aludni szeretett volna, de sebei élesen sajogtak. Panasz nélkül túrt és Békára bízta sorsa intézését. A fürge Béka csakhamar visszatért, nagy halom száraz avart cipelve magával, Ebből készített puha párnát Pikkó számára. Mikor aztán jól elhelyezte betegét, hozzálátott a gyógyíttatásához is. Előbb tüzet rakott száraz galyakból; azután magyarófa hajából valami edény-formát készített, ami ha nem is volt tökéletes, de alkalmas arra, hogy a közeli havasi patakból friss és üde vizet merítsen vele a szomjas Pikkónak. A sebeket megmosta, összetépett ingének alkalmasabb részeit arra használta, hogy a fákról szaggatott tiszta, hús lombot az égő sebekre kö-

tözze, ami híhetőleg enyhítette a fájdalmat, mert Pikkó a száraz avarból vetett ágyon látszólag nyugodtan szendergett.

— Alszol? — kérdezte Béka, mialatt a tűzre néhány száraz ágat dobott.

— Nem! — válaszolt Pikkó lassú hangon.

Béka melléje heveredett és beszélni kezdett:

— Mondottam ugy-e, hogy Dandó vesztetre tör. A véres kezű tolvaj cigány el akar tenni láb alól. Útjában állsz, Pikkó, mert Ríca miattad gyűlöli. Pedig ő Rícát szereti. Szereti a fekete szemét, a piros orcáját, a fehér fogait . . .

Pikkó nyugtalanul mozgott.

— Csak légy csendesen. Ríca nem szereti Dandót. Akkor se szeretné, ha a medve megölt volna. Már pedig azt fogja hinni, hogy nem élsz és akkor százszor jobban utálja. Dandó erős, bátor, kegyetlen, — de Ríca mégsem fél tőle, mert Ríca szép és Dandó szereti. Tudom én, hogy a fehérség akkor a legerősebb, amikor legjobban szeretik. De téged mégse tudna megvédeni, Pikkó. Téged megölné az erős cigány. Pedig neked élned kell. Te is erős léssz, egészséges és akkor . . . De addig elkerüljük a vajdát. Utat veszünk, hogy ne akadjon ránk a Dandó kopója.

Pikkó bágyadt tekintetével nézett Békára, aki nagy beszédes kedvében volt:

— A váralji sánta kovácshoz megyünk. Annak a felesége mindent tud. Meg tudja gyógyítani a beteg

tehenet, a törött lábu lovat. A pokolvarra ráolvas és elmúlik. Akit megigéznek, azt is lábra állítja. Eleven szemet dob egy pohár vízbe, keresztet vet a pohár felett, kilenc cseppet kell inni belőle és elmúlik a baj, mint ha nem is lett volna. Amíg meggyógyulsz, én koldulok. Jut abból a Kovácséknak is. Voltam én már náluk, mikor elmaradtam a vajdától és szívesen láttak, mert sokat koldultam. Míndig tartanak egy-két koldust, de velem versenyezni nem lehet, mert ha én lehorgasztom a fejemet, meggörbitem a hátamat, sántítok a lábammal; olyan istenvert nyomorék nincs több a világon. Majd meglátod, milyen becsület lesz!

Pikkó némán bölintott, jeléül annak, hogy megértette. Béka azonban nem fogyott még ki a mondanivalóiból.

— Éhes vagy, tudom. Éhes vagyok én is. De nem sokára eljő a hajnal és enni fogunk. Aludj csak, Pikkó. Alszom én is, úgy mint a nyúl: nyitott szemmel és nyitott füllel. Hallani fogom, mikor a cserjésben ver a fülemile és látni fogom, mikor a hegy mögül kiragyog a fiastyúk. Ez a hajnalt jelenti. Hajnalban pedig élelmet keresek. Epret szedek a tisztáson; — a fűben megtalálom a vadméhek köpűit s a magyarótyúk tojását a bokrok alatt . . . Hallod, Pikkó? Júhnyáj van a közelben. Ide hangzik a csengő, mikor a kolompós megrázza a fejét. Majd édes, meleg tejet koldulok isten nevében. . .

Pikkó már nem hallott semmit. Elgyötörve a nagy izgalomtól, mély álomba merült. Béka is elhallgatott.

VI. A LAKODALOM.

A keleti horizonton fehéredni kezdett az ég, melynek alsó határait éles világos csík választotta el a hegyek sötét körvonalaitól. A csillagok lassan halványultak. A fehér derengésre mind több-több vöröses fény borult, végre az is eltűnt, mikor ragyogó bíborával szórta tele a hegyek ormaít a királyi nap. Lent a völgyben még homály borongott. A karaván hajnali álomban szendergett. Az apró ponyva-sátrak is szűnyókálni látszottak, csak a vajda sátra előtt lebbent félre a bejárat felett függő, piros csíkokkal tarkított lepedő. Rica lépett ki a sátorból. Ijedten nézett szét, mint a fészkeről elriasztott madár. Rövid szoknyája térdéig ért s dús fekete haja fodros karikákban kigyózott vállain. Meztláb szaladt végig a friss harmatos fűvön s a következő pillanatban Marica sátrába lépett.

A cigány asszony ébren guggolt a kopott pokrócán és kérdő arccal nézett Ricára, aki hirtelen melléje térdelt:

— Marica anyó, hol van Pikkó?

— Nyulak ösvényén, őzek útján, erdők ágabogán!

— Nem igaz, nem! Elcsalták, megölték, a föld alá tették. Nem látjuk többé soha!

— Miért mondod? Kitől tudod? — kérdezte elsápadva Marica és vén melle erősen zihált a felindulástól.

— Tndom, Marica, tudom! Álmodt láttam, gyászos, szomorú álmodt. Láttam anyámat, Marica. Hozzám jött, megölelt és keservesen síratott. Mikor azt álmodom, hogy a meghalt anyám sírat, akkor mindig veszedelem ér.

Maricát babonás félelem fogta el és reszketett. Talpra állott, kisietett a sátorból és síró, vészes hangon kiabált:

— Pikkó, Pikkó!

Rica mellette állott. Sápadtan, dideregve nézett szét és hallgatózott, — vajjon felel-e Pikkó a hívásra.

— Jaj jaj, — bögött az öreg Marica, — elrabolták, megölték!

A jajveszékelésre megriadt a karaván, mint a felbolygatott hangyaboly. Pizkosan másztak elő vackaikból és tanácstalanul verődtek csoportba. A vajda is felcíhelődött. Mikor Marica meglátta, még hangosabb síránkozással panaszkodott:

— Oda van a rajkóm! A drága szép rajkóm; — a gyönyörűséges fekete purdém!

— Ne rökölj! — feddette a vajda és komolyan szemügyre vette a karavánt. Sulyos gombokkal terhelt ködmönét, melyet a karján tartott, — felöltötte, mint a hatalom jelvényét és szigorú hangon kérdezte: K. hiányzik még a karavánból?

Egy hosszukás fejű, lószemű cigány szólott:

— Én a Békát se látom!

— Jaj! sziszent fel Marica, — azt i: megölték!

— Ne csaholj! szólta rá a vajda ismételten. Lopni mentek. Lopni csalta el a Béka Majd vissakerülnek.

A természetesnek látszó magyarázat megnyugtatta a karavánt, csak Marica szepegett tovább és Rica harapdálta az ajkait. Szótlanul nézett maga elé s ha felfemelte néha tekintetét, szemeiben sötét, kegyetlen harag villogott.

Eközben egy közeledő alak vonta magára a karaván figyelmét. A lomha járásáról egyszerre többen is felfismerték s az izgalom hangján kiáltották: „Urszu! Urszu!”

Erre ismét czend állott be. Mindannyian úgy érezték, hogy Urszu tud a dologról, Urszu valami hírral érkezik.

Mikor Urszu a várakozó csoporthoz ért, a vajda magához intette:

— Vizes a bocskorod, vörös a szemed, rongyos a gúnyád. Elszalasztottak, vagy magadtól jöttél? Bujdosol-e vagy igaz úton jársz?!

— Nem bujdosom, senki sem kerget, tiszta a kezem, felelte Urszu.

A vajda mégis gyanus szemmel nézett rá. Egy menekülő tolvaj bajt hozna a karavánra. Ez pedig igen kellemetlen olyankor, amikor a vajda Rica vőlegényét várja. Urszu nyugodtnak látszott és rövid pihe-

nés után elmondotta, hogy Dandótól érkezik, aki őt előre küldötte. A medve- király csak később jő. Embe-
reit és medvéit is magával hozza. Parádés lesz a la-
kodalom! Dandó kitesz magáért, mert van pénze és
szereti Ricát.

Sokat ehettek, sokat ihattok, cigányok, — folytatta
Urszu. Minden purd é, vén dáde korában is megemle-
geti a Dandó lakodalmát!

Nagy örömríadalom hangzott fel Urszu szavaira.
Csak Rica hallgatott. Arca halvány volt és egész tes-
tében reszketett. Marica, aki Rica mellett állott, most
hirtelen Urszu mellé lépett, megrántotta az otromba
cigány darócát és fogatlan vén száját gúnyos mosolyra
vonta:

— Hívd meg Pikkót is a lakodalomra, akasz-
tófa-cifrázó!

Urszu egy pillanatig ijedten nézett Maricára, de csak-
hamar közönyösséget színlelt, körülnézett és így szólt:

— Hol van Pikkó? Én nem látom!

— Ott van, ahová tettétek, — kiáltotta Marica és
habzott a szája, reszketett a hangja, mialatt szidalmait,
átkait szórta Urszura és gazdájára.

A karaván csodálkozva és bámulva nézett össze.
A vajda nagy csattanással ütötte össze a tenyerét, ami
annyit jelentett, hogy csend legyen, mert szólni akar:

— Nemcsak a fogad hullott el, vén banya, hanem
az eszed is. Meg vagy bolondulva! Mi köze Urszunak,
mi köze Dandónak a te Pikkódhoz? Nincs itt? ! Akkor

elment! Lopni ment a Békával, Béka tanítja, hogy kell ellopni a libát, a tyúkot, a gúnyát. Aki nem lop, nem él. Akinek ad az Isten, az is adjon a szegény cigánynak. Mert aki nem ad a cigánynak: azt megbünteti a devla. Ahhoz elküldi a cigányt, hogy lopja el tőle!

A cigányok vidáman néztek össze és örvendezve ugráltak.

— Igaza van! igaza van!

Urszu a lószemű cigányhoz fordult:

— Béka is elment?!

— Kőd előtte, kőd utána, — felelte a lószemű, ami annyit jelentett, hogy nyoma veszett annak is.

— Azt is eltették láb alól, — kiáltotta Marica, aki állandóan figyelte Urszut.

A nagy melák cigány zavarba jött egy percig. Majd a füle tövét vakarta, mintha gondolkoznék. Az jutott eszébe, hogy Béka szemmel tarthatta őket, mikor a rengetegbe indultak és azt aligha felfalta a medve. Előbb-utóbb vissza kerülhet és elárulja a karavánnak, hogy vele látta Pikkót. Végre van tolvaj-becsület is és vége a becsületnek, ha tolvaj hazudik a tolvajnak. A környezet észrevette, hogy Urszu törí valamin a fejét és csendben várakozott. A lomha cigány ekkor vigyorogva fordult Maricához:

— Ne tedd magad, vén cigényné! Pikkó nem vezett el. Megjő, ha az ördög el nem vitte.

— Ha nem verték láncra a „csendérek“, — jegyezte meg a vajda.

— Pikkó nem rabló, nem véreskezű, nem zsivány, — védelmezte Marica.

— Mégis rabolni ment, — pattogott Urszu. Medvekölyket akart rabolni. Kölyökmedvét kell fogni annak, aki medvetáncoltató akar lenni.

— Veled ment el bivalyfejű? — kérdezte Rica és kegyetlen gyűlölettel nézett szemébe Urszunak.

— Velem is, nem is! — mondotta a lomha cigány és zavartan dadogott. — Velem jött, de csak addig, ameddig . .

— De nem jött vissza veled és vissza se fog jönni, — szólott Rica és könnyes szemeit Marica felé fordította.

Rica hangjából kiérezte a vajda, leánya bánatát, de azt hitte, hogy a száanalom az, ami könnyet csal szemébe. Vigasztalni próbálta, mert mégis gyanús dolog a vőlegény előtt, ha a mennyasszony egy más legényért kesereg:

— Ne gondoljatok rá, — mondotta, — ne nyafogjatok utána, mert visszajő. Messze futott a nyúllábu tolvaj, de haza jő. Alszik valahol most az árnyékban.

— Vagy pedig eltévesztette az utat, — egészítette ki Urszu a vajda szavait.

— El hát! el hát! — ismételte a vajda és kémlelte, hogy milyen hatást tesznek Ricára a vigasztaló szavak.

Rica pedig nem árult el semmit. Úgy állott Marica mellett, mintha Pikkó sorsa többé nem érdekelné. Azt azonban senki sem vette észre, hogy mialatt látszólag

nyugodtan a távolba nézett, — lassú, suttogó szavakat intézett Maricához, aki kajánul nézte Urszut és az álla hegyén gyéren tenyésző néhány szőrszállal babrált. A vajda még egy ideig szemlélgette a csapatát és egyikét másikat tisztálkodásra utasította, mert illő dolog, hogy Rica lakodalmára megmosakodjék a karaván. Azután a sátrába vonult. A cigányok pedig előszedegették a cifrább rongyokat. Egyik másik hájjal kenegette a csizmáját, vagy pedig új szíjat fűzött a bocskorába. Az asszonyok piros keszkenőket kötöttek a fejökre és színes kagylókat raktak a hajukba. Urszu a lószemű cigány társaságában a gyepre heveredett, ahol kedélyesen bagóztak. Az egész karavánon meglátszott, hogy nagy ünnepélyre készül és bizonyos izgalommal várja a medve-királyt. Csak Rica állt még egyideig közönyösen és aztán anélkül, hogy észrevették volna, a Marica sátorába surrant.

— Siess, siess! — sürgette Maricát. Akármí történt, meg kell tudnunk mindent.

Marica a pokróc csücske alól piszkos kártyát húzott elő. Bűvös szavakat mormogott, — ujjával cíkornyás vonalakat húzott a levegőben és végre elemeltette Ricával a kártyát. Ujabb hókusz-pókusz után egymásután kezdette kirakni a mocskos figurákat. Rica lélekzetét is visszafojtva figyelte a lapokat. Marica minden kirakott kártya után mormogott, olykor fájdalmasan sóhajtott:

— Jaj jaj! Rosszat mond! Bánat, szomorúság!

— Rakjad tovább! — sürgette Rica és idegesen mozgolódott.

— Rossz ember leselkedik reá!

Most felemelt egy leborított kártyalapot s mielőtt megnézte volna, súgva szólt Ricához:

— Ez mondja meg a sorsát!

Félve, lassan nézte meg a kártyát s a következő pillanatban élesen jajdult fel:

— Vége van . . . a makk-ász . . . a halál . . .
Oh jaj, jaj . . . meghalt!

Szétverte a kártyacsomót, a pokrócra vetette magát és a haját tépve kinosan vonaglott. Rica elfehéredett ajakkal, merev tekintettel bámult maga elé. Majd Maricához hajolt, megfogta a kezét, a vállát és úgy rázta:

— Ne sirj, Marica, ne átkozódj! Nehogy megtudja valaki, amit mi tudunk. Ne lássák, hogy sirunk, ne lássák, hogy jajgatunk. A gyilkos elszalad a könnyektől, Marica. Nézz az égre, ahol a nagy felhők szállnak. Mindenik felhőn a meghaltak lelke száll. Mind közelebb. közelebb jönnek. Széles sötét árnyékukat messziről látjuk, amint szaladnak a földön és amikor hozzánk érnek, hűvös lehelletük az arcunkba csap, a lélek leszáll a felhőről egy pillanatra és súgni fog valamit. Eljő a Pikkó lelke is Marica, hogy megsúgja nekem a gyilkos nevét. De hallgass addig! Ha a bánat összeszorítja a torkodat: nyeld le. Ha a szemed nedves lesz: száritsd meg. Ha a szád kiáltani

.....
 akar: szorítsd össze! Légy óvatos és jókedvű!

Marica lassan felemelte a fejét és csodálkozva nézett Ricára, aki tovább beszélt:

— Ha fáj, nekem fáj. Ha sirni kell, én siratom. Ha meg kell halni, én halok meg . . . Te csak várakozz és tedd azt, amit mondok . . . Eljő Dandó a menyasszonya után, Rica férjhez megy. Rica nevet, dalol, táncol. Te pedig jól figyelj rám, hogy mit sugok neked neverve és mit dalolok a füledbe. El ne feledd, Marica, a mit akkor hallasz.

Ricana! égtek a szemei, kigyúlt az arca. Egy pillanat alatt felrántotta a földről a guggoló Maricát:

— Talpra, anyó! Rica férjhez megy. Jöjj velem és öltöztess menyasszonynak. A hold elfogyott és ismét megnőtt. Értem jó Dandó. Menjünk Marica!

Rica megfogta a még mindig bámuló cigányasszony kezét és gyorsan a vajda sátorába vezette. Urszu, ki eddig vigan bagózott a lószemű cigány társaságában, hirtelen fűlelni kezdett. Messziről meghallotta, hogy Dandó legényeivel és medvéivel közeledik. Hamar összeszedte magát és elébe sietett. Tudtára akarta adni, hogy Pikkó nem került haza, ami kellemes lehetett a medve-hercegnének, de mikor azt is megmondotta Urszu, hogy a Béka nevű cigány is vele tűnt el, egy kissé megdöbben. Egy pillanatra csak, hogy annál dacosabban vesse fel széles ábrázatu fejét és vad marcona tekintetét. Mit bánta Dandó, ha az egész karavánt felfalták a medvék, csak Ricát kaphathassa el.

Ezalatt a sátrak népe a szabadba gyülekezett ki. Néhány hegedűs a vajda sátra előtt foglalt helyet. Dandó népe rikoltozva, lövöldözve tért be az útról a karaván-sátrakhoz, ahol nagy rivalgással fogadták. Megszólaltak a hegedűk és a zene után felharsant az ének. Dandó büszkén lépdelt elől, míg a hatalmas Kokót két izmos legény vezette utána. Mikor a sátrakhoz érkezett Dandó, a vajda minden díszét és ékszerét magára öltve, elíbe lépett s pálinkával színültig töltött serlegét oda nyújtotta:

— Így legyen tele életed szerencsével!

Dandó nagyot hörpintett az italból és e szavakkal nyújtotta vissza:

— Így osztom meg veled a szerencsét!

A vajda is meghúzta a serleget.

Most Rica lépett ki a sátorból. Színes szalagok lógtak le a válláról, koszorú volt a fején és egy másik telt serleg a kezében. Mosolyogva nyújtotta Dandónak:

— Így legyen életed tele szerelemmel.

A medve- király elkapta a serleget és mohón ivott belőle, mintha valóban Rica szerelmét inná. Azután visszaadta:

— Megosztom veled a szerelmet.

Rica szintén ivott a serlegből és Maricának nyújtotta:

— Tölts bájitalt bele, hogy el ne fogyjon a szerelmünk soha.

Marica sunyi vigyorgással vette át a serleget és a vajda sátorába vitte. Dandó pedig kézen fogta menyasszonyát és sától sátorhoz vezette. A zenészek minden sátor előtt muzsikáltak. Dandó táncolt menyasszonyával és nagyokat húzott a zöld butykokból, melyekkel mindenütt megkínálták.

Mikor kifáradt a táncból és elszédült az italtól, így szólt Ricához a vajda előtt:

— Most menjünk a faluba a paphoz!

Rica kacagott és tapsolt:

— Minek a paphoz? A cigány nem jár a paphoz. A cigány a gólyához és a görbe fűzfához megyen. Várj, mert nem tudom még, hogy szeretsz-e? Gyertyát gyújtok a pataknál s meglátom, hogy elfújja-e a szél. Virágot ültetek a sátrad eleibe s meglátom, hogy kivirul-e? Akkor megyünk a paphoz, addig a fűzfához.

Dandó rántott egyet a vállán:

— Úgy is jó!

Még egy ideig folyt a dárídó. Ittak, daloltak, táncoltak. Majd néhány abroszt végigteritettek a gyepen és körülülték, hogy elköltsék a lakodalmi ebédet is. Dandó bátor, kedves és jókedvű akart lenni és mindezeket a tulajdonságokat a pálinkából szokta kicsalni. Sűrűn ivott nagyokat. Már azt hitte, hogy elég bátor és elég kedves. Bamba vigyorgással hajolt Ricához:

— Hol van Pikkó? — kérdezte és gúnyosan röhögött.

Rica összerázkódott, de a következő pillanatban ismét mosolygott és közönyösen mondotta:

—Elvitte az ördög.

— A pokolba és vissza se hozza, — szölt Dandó és várta, hogy milyen hatást tesz Ricára.

A leány fájdalmát, gyűlöletét és utálatát mind leküzdve, úgy tett, mintha nem törődne semmivel. Hirtelen felállott és intett a muzsikusoknak, hogy táncolni akar. A zene megszólalt és Rica szilaj táncra perdült. Közbe énekelt — körülugrálta a cigányokat, Majd Maricához lejtett s hangosan dalolta:

— Jött a felhő sötét árnyékkal, hűvös árnyékkal, Leszállt a lélek s fülembe súgott siró panasszal.

A Rica jó kedve Dandóra is elragadt. A medve-király mulattatni akarta menyasszonyát és a medvéjét vezette elő. De mikor a részeg Dandó a medvéhez közelített, a bestia iszonyú dühbe jött. Bögött, rázta a fejét és hatalmas talpaival kapkodott a gazdája felé. Dandó egyideig próbálkozott, hogy táncolni kényszerítse, de a fenevad nem engedelmeskedett. A cigány végre is haragra lobbant, végigsózott botjával a medve oldalán és otthagya.

— Húst evett a kutyának való! Ilyenkor dühös és nem engedelmeskedik, — magyarázta Dandó, — majd a vajdához fordult és nagyhangon beszélt el, hogy a másik két medvét eladta egy állatsereglet tulajdonosának. Holnap elhozzák a pénzt az eladott medvékért. — Többet érnek, mint négy ló és két ökör, — dicsekedett Dandó.

Ezután a házasság ceremóniáját végezték el. A vajda Ricát ünnepélyesen Dandóhoz vezette :

— Majd ő lesz az urad és ő parancsol.

Dandó megölelte a Rica nyakát és meg csókolta a homlokát.

Két cigányasszony kopott faládát hozott elő és Marica abba rakta a Rica ruháit színes üveggyöngyöket, tükröt és más apróságot. Mikor ennek is vége volt, a vajda elővette a pálinkát, mindenkinek töltött és így szólt :

— Most búcsúzzunk el!

A cigányok ittak, a muzsikusok szomorú nótába kezdtek. Rica minden sátoraljtól búcsúzott. Maricát hosszasán ölelte, mialatt a fülébe súgta :

— El ne feledd, Marica, hírt hozni. A harmadik reggel hagyd el a karavánt Várlak!

Nemsokára Rica a medve-király oldalán egykedvűen lépdelt új otthona felé. A bepálinkázott karaván egy része még jódarabig dalolva, táncolva kísérte az új párt s azután visszatértek sátraikhoz, hol a vajda kiadta rendelkezését, hogy reggel fel kell szedni a sátorfát, mert tovább indulnak.

VI. A SZABADULÁS.

Sötét este volt már, amikor Dandó feleségével és embereivel haza érkezett. A medve-király belökte a viskó ajtaját és a kopott állatbőrökkel, durva pokróccal leterített szalmaágyra ültette Ricát :

— Itthon vagyunk. Pihenj, amig visszatérek!

Ezzel Dandó kiment, hogy medvét a vesszéből fonott és vályoggal tapasztott ólban elhelyezze. Rica hallotta, hogy Dandó odakünn káromkodik. Kokó morgott és az éles agyaráit mutogatta. Mindig vad haraggal, égő szemekkel ágaskodott, ha gazdáján a pálinka szagát érezte, mert Dandó, amikor ivott, rendesen megverte a szelidíthetlen medvét. Mig Dandó vadállataival vesződött, Rica körülnézett a viskóban. Ösztönszerűleg undorodott minden tárgytól, amit ott látott. Ami azonban első tekintetre a szemébe tűnt, csupa jelentéktelen rongyok, rozoga piszkos butordarabok, néhány érc- és cserép edény volt. És amikor ezeket nézte, mindig úgy érezte, mintha Dandó szúrós szeme vigyorogna feléje, mintha sárga metszőfogait mutogatná undorító mosolygással, mintha bozontos kosfejét előre tolná a sötét szegletből. Nehéz, átható szaggal volt tele a levegő, mintha nedves penész és rothadó hulla párázata folyná körül egész testét. Fázott, didergett, mert minden Dandóra emlékeztette. Még a levegő is, amelyet a marcona cigány gözölgő teste szennyezett be. Révedező szemeivel az ágyra pillantott, melyen egy szegekkel kivert vastag bunkó feküdt. A barna vaszszegek között itt-ott fényes rézfejű szegek csillogtak és ahogy Rica nézte, szinte elkialtotta magát, de a rémület összeszorította a torkát. A pislogó faggyúgyertya világánál úgy rémlett Ricának, mintha a félelmes bunkó megmozdulna, fényes réz-szemeit reá meresztené és mozdulatait kémlelné. A leány rettegve fordult el és ki

akart szaladni a viskóból, de e pillanatban nyílt az ajtó és Dandó sötét alakja állott előtte. Rica ijedtében elkiáltotta magát és támoilyogva dűlt a viskó falának. Dandó megragadta a karját és csodálkozva nézett reá:

— Mi az?! Mi bánt? — kérdezte és hangja ingerűlt olt, mintha szerette volna össze mérni erejét azzal, amittől Rica megrettent.

A leány reszketett. Szemét lehúnyta és úgy érezte, hogy valami nagy, erős szörnyeteg tartja karmai közt, mielőtt felfalná.

— Mi bajod?! -- kérdezte ismét Dandó és bizonyos kíváncsisággal várt a feleletre.

Rica nem mert ránézni. Borzongott és vacogtak a fogai, amikor lassú, nyöszörgő hangon beszélni kezdett:

— A rossz lélek járt itt. Mellemre fekűdt és fojtogatott. Akkor szaladt el, amikor jöttél, de nagy, nehéz nyavalyát hagyott bennem. Majd eljő Marica, megvágja a bodzafát, ágaiból tüzet rak, szemet vet a tiszta vízbe és kiűzi a nyavalyát.

Dandó babonás félelemmel nézett körül. Kezébe vette a pislogó gyertyát és magasra emelte, hogy minden zűgot bevilágítson. Azután ismét a helyére tette; majd a reszkető Ricát segítette az ágyhoz és gyöngéd gondoskodással takarta be egy kopott pokróccal. Eközben biztatta önmagát és vigasztalta Ricát:

— Ne félj! Itt vagyok én. A hol én vagyok, azt a helyet az ördög is elkerűli, mert én az ördögtől sem

félek. A tenyeremmel egy embert, az öklömmel egy lovat ütök le!

Rica sóhajtozott és hörgött, mint a nehéz beteg. A nagy cigány elhallgatott és aggodalmaskodva hajolt föléje. Nehány percig csend volt. Ezalatt Dandó azt gondolta, hogyha Rica elalszik, majd jobban lesz. Leült az ágy szélére és egyideig némán bámulta a gyertya lángját. Rica szavai megzavarhatták, mert mindig összerезzent, ha olykor a gyertya a mély csendben sercegve nagyot lobbant. Hiába volt erős, bátor és vakmerő, mert a babonás hit vele született és vele nevelkedett. Hitte, hogy a betegséget a gonosz szellemek viszik az emberbe és csak akkor távozik el a rossz nyavalya, ha a kuruzsló megfűstöli és ráolvas bizonyos varázsszavakat a betegre. Egyszer aztán úgy érezte, hogy nehéz a feje és nehezek a szempillái. A sok pálinka is zsibbasztólag hatott rá. Elővett valami viseltes daróc ruhadarabot, az ágy elé lökte és végigheveredett rajta. Nehány perc múlva zúgó horkolás jelezte, hogy a medve-király mély álomba merült.

Rica felemelte fejét és hallgatódzott. Hamar meggyőződött róla, hogy Dandó alszik. Nesztelenül leszállt az ágyról, magához vette a pokrócot és csendesen ki-osont a viskóból. Az ég tiszta volt. A hold és csillagsugarak világították meg a nyári éjszakát. És a milliárd csillagsugárból sok, sok apró fény sziporkázott a piciny harmatgömbökben, amelyek a buján tenyésző növényzet levelein reszkettek. Valahol vert a pitypalatty

.....
és a frissen kaszált széna illata megbalzsamozta a levegőt.

Rica megkönnyebbülten lélegzett. Egy pillanatig megállt a viskó előtt és szétnézett. Nem messze egy kis domboldalon rekettye és mogyoró-bokrok sötétlettek. Rica egyenesen arra tartott. A pokrócot leterítette a puha, harmatos gyepre, reáfeküdt és egy gurulással maga köré csavarta. Nézte az ég csillagait és hallgatta a lomb suttogását. A sáskák, tücskök, éji bogarak távoli hangja csendes, ringató zümmögéssé folyt össze, de Ricát csak akkor nyomta el az álom, amikor a hajnal fényétől elhalványultak a csillagok . . .

Mire gondolt? Miről álmodott? . . .

A nap már magasan járt, mikor Rica felébredett. Szemeit nem nyitotta fel, de érezte, hogy a Dandó izzó tekintete égeti az arcát. A medve- király mellette állva várta, hogy nyissa fel szemeit, de Rica nem nézett fel. Szemeit lehúnyva tartotta és keservesen nyögött. Dandó odahajolt és ébresztgette. A leány végre felemelte fejét, merően nézett a vaskos cigányra és sajátságos éneklő hangon beszélte el, hogy ő holdkóros. Éjszaka elindul és sohasem tudja, hol áll meg. Mindíg akkor jő reá ez a betegség is, ha a rossz lélek hidegrázással veri meg.

Ekkor már úgy vacogtak a fogai, hogy Dandó szinte megrémült. Ölébe kapta Ricát és visszavitte a viskójába, ahol tovább nyöszörgött és siránkozott. Dandó pálinkával kínálta :

— Ez melegít. Meggyógyítja az embert.

Rica félretolta. Elfordította a fejét és így szólt:

— Utálok!

Két napig a cigányfaj ritka szimulálóképességével játszta a nehéz beteget. Ekkor érkezett Dandóhoz az állat-sereglet tulajdonosának a küldöttje, hogy a két eladott medve árát kifizesse. Dandó átvette a pénzt és embereivel útnak indította a medvéket. Csak a vad Kokótól nem vált meg. Mialatt Dandó a medvevásárt igazította, Rica félrevonult a viskótól távolabb eső árnyas vackorfa alá, ahol egészen gondolataiba merült. Nem vette észre, hogy Dandó bizonyos távolságból figyeli. Elfelejtette a betegségét és Maricára gondolt, akinek holnap meg kell érkeznie. Ez a gondolat egészen felvidította. Önkéntelenül is néhány virágot tépett és a kezében tartotta. A karavánra gondolt és mosolygott, — majd Pikkó jutott eszébe és könnyel teltek meg a szemei.

E pillanatban Dandó eléje toppant. Vastag ajkait széles mosolyra vonta és így szólt:

— Csakhogy jobban vagy!

Rica elsápadt, de csakhamar összeszedte magát és igyekezett nyugodtnak látszani. Dandó észrevette a könnyeit. Gyanusan nézett rá és nyersen kérdezte:

— Kit siratsz?

— A vajdát, — felelte Rica csendesen. — Rosszat álmodtam felőle.

— Nem igaz, — mondotta Dandó és gúnyosan kacagott.

— Igaz, felelte Rica és sóhajtott.

— Miért bánkódol! Ki után bánkódol? Azt adok, ami kell, azt veszek, amit kívánsz. Nézd, mennyi pénz, milyen sok pénz. — Mutatta a medvéi árát.

Rica rá se nézett, ami ingerelte Dandót.

— Hát nem kell? Hát semmi sem kell? Én se kellek? Beteg vagy és sírsz!? Most már tudom, mi bánt, tudom, miért sírsz!

Rica hallgatott, mintha nem is neki beszélne. Dandót előntötte a bosszúság és rekedt hangon kiáltotta:

-- A szeretődet síratod! Ugy-e a szeretődet! Tudom, hogy Pikkót szeretted . . . Pikkót, a koldus cigányt, a rongyos cigányt, az élheteretlen cigányt. Hol van az most?! A medvék gyomrában, a varjak hasában. A csontjain a farkasok rágódnak. Ki tehet róla? Senki! De ha őt szereted menj és támaszd fel!

Rica szívét elszorította a fájdalom, de hirtelen úgy tett, mintha csak ingerelni akarta volna Dandót. Hozzásimult és mosolyogva mondá:

— Próbára akartalak tenni! Most már látom, hogy igazán szeretsz. De honnan tudod azt, hogy Pikkó meghalt?

Dandót a Rica mosolya és a kérdése egyaránt zavarba hozta. Elég ostoba volt ahhoz, hogyne lásson a leány lelkébe. Egy pillanatig hallgatott, aztán így szólt:

-- Tudom, úgy gondolom. De mindegy! Ha él,

akkor is meghalt. Mert aki téged szeret, annak meg kell halnia. Azt én megölöm! Akinek én egyszer a fejére ütöttem, az nem állott a lábára többé!

— Feledjük el, — mondotta Rica és kedveskedve tette kezeit a Dandó vállára.

A mogorva cigány szerelme egyszerre fellobbant. Szenvedélyesen ölelte át Ricát és mohó vágygal csókolta.

— Ne bánts, — kiáltotta a leány. — Nem érzed, hogy a lehelletem forró? nem látod, hogy az arcom fakó? — nem érzed, mennyire reszketek? Azt akarod, hogy ismét beteg legyek? Várj holnapig! Ha a nap elmúlik és az éjszakát átalszom: meggyógyulok. Három nap és három éjjel van hatalma az ördögnek. Addig vétkezni nem szabad. Várj holnapig. Holnap a feleséged leszek!

Dandó egyik ámulatból a másikba esett s csaknem állandóan zavarban volt. Józansága és ravaszsága babonás hitével is gyakran szembekerült, de a vak-hit előtt minden okosság megszokott hátrálni. Néha egy pillanatig arra gondolt, hogy Rica nem őszinte és csak ürügyet keres, amivel kitérjen a szerelmes ostrom elől, de a leány olyan kinos és szenvedő arcot mutatott, ami kételkedését mindannyiszor megtörte. Némán, hosszasan elnézegette Ricát, amint az a viskó előtt guggolva, fejét a tenyerébe hajtotta, nehogy a Dandó tekintetével találkozzék. Rica mind jobban és jobban irtózott az otromba cigánytól. Kezein a vért látta és úgy érezte, hogy szeméből a gonosztevő, a gyilkos durvasága néz reá. Rövid idő múlva Dandó megszólalt:

— Enned kellene valamit! Legjobb a hús. Attól megjő az erőd!

— Mialatt ezt mondotta, a sánta törött szárnyu libát nézte, amelyik a viskó előtt tépegette a sovány gyepet s amelyet valahonnan lopott. Be sem várva a Rica feleletét, a liba mellé ugrott és felkapta a földről.

Mit akarsz?! — kérdezte Rica száraz, szigorú hangon.

— Kicsavarom a nyakát! — felelte Dandó.

— Nem kell a rossz libád! Ereszd szabadon! Nincs annak húsa, — csak a csontja, a tolla, a bőre.

Dandó ledobta a libát és méltatlankodva fordult Rica felé:

— Hát nem eszel?

— De igen! Friss, meleg tejet szeretnék.

Dandó egy pillanatig gondolkozott:

— Jól van! Lesz az is!

Egyet fordult és berugta a viskó ajtaját, aztán belépett. Nemsokára egy cserépedénnyel és nagy darab máléval tért vissza. Aztán a medve-ólhoz ment, melynek ajtaja kívül toló zárral volt ellátva. Megfigyelte, rendben van-e az ajtó? Aztán a kis ablakszerű nyíláshoz lépett, amelyen át Kokó elé dobta a málét. Majd Ricához tért vissza és figyelmeztette, hogy a medve-ólhoz közel se járjon. Elhozza a friss tejet nemsokára. Egy óra járásnyira van oda és vissza a major, ahol estére juhokat, kecskéket és teheneket fejnek. Onnan hoz friss, meleg tejet, sajtot és kenyeret.

Mindezt sok kedveskedéssel beszélte el Dandó, mi-
alatt szűrő szemeit áthatóan szegezte Ricára, aki nem
nézett rá, csak némán, egykedvűen bölíngatott. A nagy
szál cigány hóna alá kapta a kopottas mázu edényt
és sietve tűnt el a cserjésen keresztül.

Rica lopva kísérte tekintetével és mikor nem látta,
akkor se mozdult percekig az ülőhelyéből. Végre fel-
állott és megkönnyülve érezte magát. Mintha hideg
lánc hullott volna le róla, amely zsibbadó testére fo-
nódott. Mintha eloszlott volna a sötétség, amely lelké-
nek érzelmeit nyugozta le és mintha friss, üde levegő
nyomult volna a fojtó párázat helyébe, amely a mellére
nehezedett. Letekintett az út felé, ahonnan keskeny ös-
vény kanyargott a kunyhóig és a szíve megdobbant,
mikor eszébe jutott, hogy Marica majd a derengő haj-
nal fényénél ezen az ösvényen érkezik hozzájuk. A vis-
kóban valami morzsát talált s azt a béna szárnyu
libának szórta. Egy hirtelen támadt gondolattól úzve
a medve-ólhoz surrant és betekintett a nyíláson. Szinte
megdőbbent, amikor az ól homályából két tüzes szem
villogott feléje. Borzadva húzódott vissza és az ajtó
zárjára pillantott, hogy valjon csakugyan jól zárta el
Dandó a szörnyeteget.

A nap lehanyatlott és közeledett az idő, melyben
Dandó minden percben visszatérhet. Rica ismét előbbi
helyére ült és nagyon szomorú, szenvedő arcot öltött.
Fejét a tenyerébe hajtotta, mintha szűnyókálna s úgy
maradt mozdulatlanul akkor is, amikor hallotta Dandó

lépteit, aki kenyérrel, sajttal és egy fazék tejjel Rica mellé ült a földre. A leány reszketni kezdett és így szólt:

— A gonosz lélek ismét rázza a csontjaimat!

— Igyál a tejből, — biztatta Dandó. — Azt mondják: a meleg tej gyógyít.

Rica elvette a fazekat. Jót ivott a tejből. Tört a kenyérből is, de csakhamar panaszkodni kezdett.

— Nem kell! Nem esik jól. De holnap enni fogok. Holnap megszabadulok a gonosz nyavalyától. De most... Huj be fázom!

A fogai vacogtak. Lassan felállt és a viskóba vándorolt, ahol a rozoga szalma-ágyra feküdt. Tetőtől talpig burkolódzott a pokrócba és meghagyta Dandónak, hogy ne beszéljen hozzá reggelig, ha azt akarja, hogy a betegségétől megszabaduljon.

— Jól van, mondotta Dandó. — De ki ne mozdul onnan! A cserjésben nem jó aludni. Ott jár a kurta-kigyó. Akit az megmar, annak vége van.

Rica nem válaszolt. Dandó közelebb lépett hozzá.

— A kurta-kigyó néha arra az ösvényre fekszik, amelyik levezet az útra. Aki elindul azon, a kigyóra lép és annak is vége van.

Rica olyan mélyen hallgatott, mint aki alszik. Dandó magas alakja sötéten, fenyegetően állott Rica ágya mellett még egy ideig, azután kilépett a viskóból magával hozva egy hosszúnyelű baltát, melyet az ajtó előtt a földre fektetett. Később ő maga is baltája mellé

heveredett és a könyökére támaszkodva belenézett a sötétlő táj panorámájába, ahol a tárgyak úgy tűntek fel neki mintha nagy, lomha, mozgó szörnyek volnának. A denevérek cincogva röpködtek és le-lecsaptak a földig az éjjeli bogarak után; de Dandónak mindez úgy rémlett, mintha Rica gonosz szellemének hírnökei csapkodnának a levegőben. Megszorította a baltája nyelét, csendesen hanyatt fordult és amikor meglepte az álom, tátva maradt szájából kilátszott két hosszú, erős szemfoga, mintha a pokol kapuját őrző Cerberus agyari fehérlenének a sötétben.

Rica egész éjen át nyugtalan volt. Hallotta a Dandó mély, hörgő lélekzetvételét az ajtó előtt s elfogta az undor és félelem. Lehunyta szemeit, — ha került is az álom, — hogy annál könnyebben virrassza át a kínos éjszakát. Alig tudta örömkialtását visszafojtani, mikor a hajnal szürke fényétől megvilágosodott a viskó kicsiny és piszkos ablaka. Fekvő helyéből meg se moccant, de annál feszültebben figyelt minden neszre. Egyszerre a Dandó hangját hallotta, amint az halkán beszélt valakivel.

— Rossz hírt hoztál, de innen se vihetsz jobbat, — mondotta Dandó.

— Megálmodtam, tisztán megálmodtam! Azért is siettem hozzátok.

Rica megismerte a Marica hangját. Gyorsan talpra ugrott, kinyitotta viskó ajtaját s a még mindig

ott heverő Dandón keresztül nézett Maricára, aki a leány láttára összecsapta a kezét és keserves hangon nagy jajveszékelésben tört ki:

— Jaj, szépséges virágszál; jaj hollóhajú, varjúbőrű, vadgalamb színű szépségem! Olyan lettél, mint a lekaszált szegfű, olyan lettél, mint akit a föld alá visznek, mint akibe a gonosz lélek jár. Jaj neked is, de jaj a vajdának is, aki halálnak halálán van.

— Hát aztán?! Miért bömbölsz azért! — szólt Dandó foghogyról.

— Hát aztán a sok aranypénz, a sok ezüstpénz, a sok gyűrű, a sok aranylánc, mind tiétek, ha ott vagytok, mind a másé, ha ott nem lesztek! Ha meghal, ellopják. Ti maradtok a fűttyel s a bottal!

Dandó egy pillanat alatt talpon volt:

— Mit beszélsz? A vajda beteg...? halálos beteg? Ellopják a pénzét... A mi pénzünket, a mi aranyunkat, a mi ezüstünket?!

— Hamar, induljatok, — sürgette Marica. Most, most, amíg nem késő.

A gazdag cigány hírében álló vajda kincse a pénzsóvár Dandót rendkívül ingerelte:

— Mit, hogy ellopják! Azt mondd, hogy ellopják. Minden cigánynak széthasítom a fejét! — kiáltott fel Dandó és a baltáját villogtatta.

— Menj hát és vedd magadhoz a vajda drágaságait, — biztatta Marica. — Mindenét Ricának hagyta, de ha addig meghal, amíg odaértek: lába lesz a pénznek,

feléje fordult, hogy a tanácsát kérje, de a leány ugyanekkor reszketve támolygott az ágyhoz. Intett Dandónak, hogy lépjen közelebb és lassan, mintha Marica előtt is titkolódnék, fülébe súgta a kapzsi cigánynak, hogy a vajdának sok, töméntelen sok kincse van, amit senki sem tud, csak ő. Siessen egyedül a karavánhoz, mert ő beteg és nem képes a hosszú útra. De már érzi, hogy jobban lesz nemsokára. Marica ráolvás, amittől meggyógyul.

Dandó kevés ideig gondolkozott. Még jobb így. Hadd maradjon itthon Rica. Legalább Kokót sem kell elvinniök. Van málé és az ablaknyíláson át bedobhat Rica is naponta néhány darabot. Ha jobban lesz a vajda: örömet hoz Ricának, — ha meghal: kincset hoz minkettőjüknek. Végre Maricához fordulva így szólt:

— Hol van a karaván?!

— Messze, messzebb két napi járóföldnél.

— Merre kell indulni?

— Napnyugatra!

— Miről ismerem meg az utat?

— Gyalogútnál három fácska. Szekérútnál vadrózsafán, vadalmafán, bogáncskórón piros posztó. Kereszton hét kavicsnál térj balra, — tíz kavicsnál térj jobbra!*)

— Jól van — mondotta Dandó s néhány percre visszavonult a viskójába, ahol hamar elkészült az útra. Ezután dús ajándékot helyezett kilátásba Maricának, ha sikeresen meggyógyítja Ricát, akinek most már még

*) Vándor jelek a kóbor cigányoknál.

Dandó egészen megfélelkezett Rica betegségéről és több oka volt arra, hogy keservesen nyögjön, mialatt Dandó nagy gyorsasággal útra kelt.

Marica a viskó falához lapulva kémlelte Dandót. Rica pedig hallgatott. Egy szót sem szóltak addig, amíg a medve- király alakja el nem tűnt a messzeségben. Mikor aztán csak ketten maradtak, Rica gyermekes örömmel csókolta meg a vén Marica ráncos és ravasz képét és azt kérdezte:

— Mikor ér oda?

— Soha napján! — felelte Marica.

— Mikor tér vissza?

— Holnapután! De akkor, Rica, akkor félek, hogy agyonver.

— Nem ver agyon, Marica. Egy újjal se bánt. Jókedvű lesz, madarat fogathatsz vele!

— Miből tudod, Rica?

— Nézz a szemembe Amióta elhagytalak titeket, még soha sem nevettem. A karjaimmal senkit sem öleltem, az ajkaimmal senkit sem csókoltam. Az anyám lelkére esküszöm, Marica, — ebben van az erőm. Ha akarom, erősebb vagyok Dandónál. Ha azt mondom, hogy ne félj, akkor is félsz-e, Marica?

A vén cigányasszony megölelte kedvencét. Bánta is már Dandót, csak hogy mellette lehessen. Kevés ideig hallgattak és ekkor ismét Rica szólalt meg:

— Vedd elő a varázsítalt.

Marica a kosara fenekéről kikereste az üveget:

— Ez a! Aki ebből iszik, annak édes, hosszú bol-

dog álma lesz. Ébren van és mégis alszik. Elzsíbbad a karja, a lába, a feje, de azért ébren van. Hét óráig főzik hét óráig hűtik, hét óráig élesztik. Ez a mákital. Tölts a pálinkába ebből s aki megissza, elfogy az ereje, de annál több lesz a szerelme....

— Jól van, Marica. Most pihenj. Aztán menj a faluba és vásárolj friss húst, jó pálinkát. Dandó már holnap estére visszatérhet. Vacsorával kell várunk!

— Visszatérhet! Tudom! Holnap nem talál fácskát, nem talál kavicsot, nem talál piros posztót. Minden jel hamis. Én csináltam, de te tudod, hogy miért csináltam.

— Tedd, amit mondok Marica és ne gondold másra!

A vén cigányasszony elhallgatott. Végigheveredett a gyepen és úgy pihent. Rica egy darab málét vett a kezébe és a medve-ólhoz ment. Előbb betekintett a nyíláson, — aztán be akarta dobni málét, de mintha mást gondolt volna, hirtelen visszatért és a medvének szánt eledelt a kunyhóba vitte.

— Miért nem adsz enni?! — kérdezte Marica.

— Majd ha éhes lesz, — felelte Rica kurtán.

Azután Marica mellé telepedett és halkán beszéltek. Később a vén cigányasszony lement a faluba és megvásárolta mindazt, amivel Rica megbízta. Mikor visszatért, elővették azt a kis faládát, amelyet Rica a karavántól hozott magával. Ruhát, ékszert és különböző cimomát szedtek ki belőle. A leány néhány amulettet, amit cigányok mint babonás jelvényt rendkívül kedvelnek, a keblébe rejtett.

A láda fenekén, rongyokba göngyölve egy finom, éles pengéjű kés feküdt, amelynek a nyelére különös amulettek voltak rajzolva. Rica megcsókolta a kés nyelét és halkán súgta Maricának:

— Az anyám keze és a Pikkó arca.

Különböző foglalatосkodással telt el a nap. Estére durva pokrócokat és szal napárnát hoztak ki a viskóból és az enyhe nyári éjet a csillagos ég alatt virrasztották vagy aludták keresztül. Másnap ismét nyugtalan-ság fogta el Maricát. Gyakran tekintgetett le az útra: vajjon nem érkezik-e Dandó. Rica jókedvű volt. Szilaj, vad tűz lobogott a szemében. A ládát, — melyből cók-mókját kiszedte és egy csomagba kötötte, — helyére tette a viskóban. A csomagot elvitték a cserjésbe.

— Rejtsd el itt, Marica! De vigyázz! Itt jár a kurta kígyó és akit megharap, annak vége van.

Marica komolyan nézett Ricára:

— Ismerem a kígyót, Rica. Légy óvatos, mert az életünkkel játszol.

E pillanatban Kokó elbödült. Marica sápadtan, remegve hallgatozött.

— Semmi, semmi, — mondotta Rica. Lám, már éhes. Most adjunk enni!

Visszatértek a viskóhoz. Rica elővette a hosszú kampos botot, a medve óljához sietett, bedugta a nyíláson a botot s a vaskampóval kiakasztotta a lánc végét, amely egy földbe vert cövekhez volt csavarva. Most

már a medve szabadon mozoghatott az ólban. Ezután megragadta a sánta libát s egy pillanat alatt belökte a kis nyíláson. A fenevad előbb szinte zavartan nézett a szokatlan eledelre, de aztán egyszerre rálépett s pár perc alatt izekre tépte. Nagyokat fújt és félelmesen villogtak a szemei, amikor véres száját nyalogatva új prédára várt.

Rica nyugodtan visszatért Maricához és így szólt:

— Nemsokára este lesz. Készítsd el a vacsorát. Éhes és szomjas lesz Dandó, ha megérkezik!

Marica tüzet rakott. Előszedte az ételt és az italt. Rica a viskó eleibe ült és nézte a pirosan lehunyo napot, melynek végső sugarait egy óriási, sötét viharfelhő nyelte el. Olykor a felhőszörnyeteg uszályát cikázó villám hasította szét s a távoli mennydörgés moraja rázta meg a levegőt. És ugyanakkor a viskó felé kanyargó ösvényen egyszerre feltűnt a Dandó sötét alakja. Magasra emelte a botját, káromkodott és rekedtes hangon ordította:

— Ördögök anyja, vén boszorkány! Hazudtál, megcsaltál!

Marica a lármázó cigány hangjára figyelve, szótlanul nézett a mosolygó Ricára, aki szemeivel bátorította a megrettent cigányasszonyt s azután gyorsan Dandó eleibe sietett. A medve- király dühösen káromkodva közeledett a viskóhoz. Arra gondolt, hogy Marica és Rica cselt szöttek ellene s mialatt ő a karavánt kereste, azalatt a vén cigánynő elszöktette a feleségét. De a

bámulat és a meglepetés egyszerre elnémitotta, amikor a jókedvű és vidáman nevető Rica eleibe topant. Dandó épen újabb káromkodásra nyitotta a száját, de a szó torkán akadt és abban a helyben állva, tágra nyílt szemekkel meredt Ricára, aki egészen közel lépett hozzá, hízeglő kedveskedéssel ölelte át és cirogatta lompos, csapzott haját:

— Ölelj meg, Dandó! Ölelj meg szaporán! Most ide nézz, ide a szemembe! Látod-e a jó kedvemet? Érzed-e a szeretetemet? Kacagok, énekelek, táncolok! Semmi bajom már, Dandó, semmi bajom. Marica meggyógyított, — kiűzte belőlem a gonosz nyavalyát! Örvendj velem és feledd el a haragodat!

A medve-királyt egészen megbűvölték Rica szavai. Ismét látta a mosolygását, hallotta a kacagását, érezte az ölelését. Szikrázó, meleg fény omlott reá, amitől puha, olvadékony lett. Darabos arcán elsímultak a sötét redők; szúrós, vad szemeiből egyszerre szerelmes láng csapott ki. Megszorította a Rica derekát s szinte reszketett a hangja, amikor mondotta:

— De Marica megcsalt, hazudott. Nem találtam meg a vándorjeleket.

— Rossz helyen kerested!

— Minden utat bejártam!

— Elfújta a szél, elmosta az eső!

Dandó a fejét rázta, de már szelíden, mosolygva nézett Ricára, aki hízeglőve cirogatta és gyöngéd kényeztető szavakkal hívta a vacsorához:

— Vártalak, Dandó! Ma van a lakzi! Ma tartjuk a lakodalmat. Ma ne gondolj semmivel, csak a feleségedre legyen gondod. Holnap majd együtt megyünk a vajdához!

Kézenfogva vezette a viskóhoz, ahol Marica már egy rozoga asztalkára rakta a vacsorát. Dandó, amint megpillantotta Maricát, ismét összeráncolta a bozontos szemöldökét, de ezt a redőt is elsimította Rica egyetlen mosolya.

A közelgő nagy vihar-felhő gyorsan elnyelte az esti szürkületet. Marica meggyújtotta a pislogó faggyúgyertyát, mire Rica gyöngéden vonta Dandót maga mellé az asztalhoz, melyen egy jókora üvegben a mézespalinka piros színe ingerelte a fáradt és szomjas Dandó torkát. Rica felkapta az üveget és feléje nyújtotta:

— Igyál! Jó kedved lesz tőle!

A medve-király széles mosolyra vonta a száját. Lapos ábrázatán a jókedv derüje csillogott.

— Köszönts rá!

— Legyen jó egészséged, sok szerencséd és hosszú életed, — mondotta Rica és ajkaival érintette a tele üveget, aztán Dandónak nyújtotta.

A medve-király elvette az italt, Ricára köszöntötte és nagy, mohó kortyokban nyelte, mignem kicsurrant a szája végén.

— Ah, — végezte hosszúra nyújtott torokhangján, — ez már jó! — És hogy bebizonyítsa, másodszor is jót húzott az üvegből.

-- Igyál te is, — biztatta Ricát.

— Mondtam, hogy nem szeretem!

— Akkor egyél, — szólt Dandó és két darabot letört a kenyérből, aztán Marica felé lökte a többit:

— Te is egyél, ha éhes vagy!

Kivül kővér esőcseppek koppantak a viskó ablakához, amint a süvöltő szél odavagdosta. A villám belehasított a sötétségbe és a csattanó menydörgéstől megrezzentek a piszkos ablakszemek.

— A sátán, — súgta Marica és kebléből zsinórra fűzött amulettet vont elő, mellyel háromszor érintette a földet. Oda most már kísértet be nem léphet.

Dandó szinte hálásan pillantott a sátánűző banyára. Rica aki kevésbé volt babonás, nem sokat törődött a sátánnal, inkább Dandót biztatta:

— Nehéz idő, de nemsokára elmúlik. Egyél, igyál! Látom, éhes vagy és szomjas.

— Igazad van, — mondotta Dandó, aki mindent feledni tudott, amikor a Rica szemeibe nézett.

Alig nyelt le néhány falatot, ismét az üveg után nyúlt:

— Jó ital! Megjő a kedvem. Úgy érzem, Rica, hogy már itt is van!

— Szeretem a jókedvedet, Dandó!

— Én pedig tégedet, Rica. A szemedet, az arcodat, a nézésedet, a kacagásodat. Most szebb vagy, mint voltál, most édesebb vagy a méznél és jobb vagy a kenyérnél. Most a karjaimba szorítlak és el nem bocsátalak többé soha....

E pillanatban a medve ordítása harsant keresztül a vihar zúgásán.

Dandó hirtelen eleresztette Ricát és az asztalra csapott:

— Mi az?! Éhes az a dög?! Nem adtatok enni?!

— Az idő bántja, a csunya idő, a nehéz idő! — mondotta Rica.

Dandó Ricára pillantott, azután Maricát nézte. Kezével csendet intett és hallgatódzott. Oda künn még zúgott a szél és esett az eső, de a dörgés már távolabbról morajlott vissza. A rövid ideig tartó csendet Rica szakította félbe:

— Semmi! Talán nem is a medve volt! Úgy megijesztettél!

Most már a Dandó ölébe ült. Egyik kezével átölelte a nagy cigány izmos nyakát, a másik kezével az üveget kínálta:

— A szerelmemért, Dandó!

A medve-király agyát nehéz mámor szállta meg, de a szíve csordultig volt vággyal és szerelemmel. Elvette az üveget és rázta az italt:

— Tűz van ebben, Rica, forró, égető tűz. Meggyúlt tőle a vérem. Úgy érzem, hogy égek, lángolok! Ha el nem oltod, mind a ketten elpusztulunk!

— Eloltom az ölelésemmel, a csókommal, a szerelmemmel!

— Úgy, úgy! — kiáltotta Dandó. — Iszom hát, Rica, hogy annál hosszabb legyen az ölelésed, annál forróbb a csókod és annál édesebb a szerelmed!

Fenekig űritette az üveget és a viskó falához sújtotta; aztán vad szenvedéllyel ölelte át a leányt s elrekedt a hangja az izgalomtól, amint kiáltotta:

— Az ajkadat keresem, a csókodat akarom!

Rica szinte megrettent a részeg cigány szenvedélyes háborgásától, de ebben a percben ismét a medve rémitő bögése hangzott fel. Dandó egyszerre eleresztette a leányt, talpra akart ugrani, de a lábai nem bírták és a falnak tántorodott, bamba arca eltorzult, amikor egyik kezével támaszkodva és a másikkal hadonázva kiáltotta:

— Vért ivott, húst evett! Megrontottátok . . . Adjátok ide a botomat, a szeges botomat!

Rica melléje lépett és átölelte a derekát:

— Ne háborogj, Dandó! Nincs baja annak. Menjünk és nézzük meg. Marica menj előre és világíts!

A vén cigány-asszony vette a gyertyát és kilépett a viskóból. Az elvonúlt vihar után a levegő friss volt és balzsamos. Dandó Ricába kapaszkodva követte a gyertya fényét. A lábai egyre roskadoztak.

— Ejnye — dörmögött akadozva — hát nem bírtok?! Ezt a kérdést a medve-király a részeg ember bamba kedélyeskedésével a lábaihoz intézte. Rica szótlanul vezette az őt felé. Mikor odaérkeztek, Dandó az őt ajtajának dőlt és a kezeivel tapogatta, hogy előre van-e tolva a zár.

Ebben a pillanatban a gyertya elaludt, Rica pedig gyorsan megkapta a toló-zárt, egyetlen rántással hátra

vágta, mire az ajtó benyílt és ugyanakkor teljes erejével lökött egyet a részeg cigányon, úgy, hogy a egész hosszában végig terült a bömblő fenevad előtt. A másik pillanatban ismét visszakapta az ajtót és előre tolta a zárt. Most az övében rejtett kése után nyúlt és a villogó, éles, hegyes acélt markába szorítva, halálos gyűlölettől és bosszúérzettől eltelve, várta, hogy mi történik.

Egy pillanatig csend volt, de a következő percben a medve dörögését Dandó vad, rémes káromkodása kiáltotta túl. A részeg cigány az ajtóhoz vergődött valahogy és próbálta felszakítani, de ugyanakkor a medve rávetette magát. Dandó szembefordult a bestiával s a veszély által fokozott erővel kelt vele bírokra. A medvét a pálinka gőze csak jobban ingerelte és bömblőve harapott a cigány mellébe, aki most puszta kézzel ragadta torkon a bestiát. Többé nem hallatszott már emberi hang. A medve rémes ordítása és a haláltusát vivó ember artikulálatlan üvöltése zúgott bele a sötét, néma éjszakába.

Rica mind az ajtónál állott. Ha sikerül Dandónak kilépnie a rémes kelepceből, kívül is a halál fogadta volna. Marica az ől falához lapúlva hallgatta a tompa dobbanásokat és nemsokára hallotta a mély, szaggatott hörgést, amely jelezte, hogy az erősebb győzött.

Rica oly volt e pillanatban, mint akinek hosszasan visszafojtott, nyomasztó, kinos érzelmei vad viharzásban törnek ki. Fogait összeszorította, orrcimpái kitégü-

tak és haragos szemei szinte villogtak a sötétben. Érezte, hogy keserve, haragja, bosszúérzete izzóan, lángolva omlík a lelkéből. És a mikor hallgatta a kétségbeesett küzdelmet, a rémület üvöltését és a halálra sebzett ember tompa hörgését: szinte újjongani szeretett volna vad és kegyetlen mámorában. Hanem azért hallgatva állott az ajtóhoz lapulva és helyet adott a nagy, nehéz hangtalan vádnak és átoknak, ami némán szakadt fel a lelkéből:

„A vadakkal tépetted őt, — a vadállat tépjen, szagasson téged is. Úgy halj meg, amiként meghalt ő, — úgy pusztítlak el, amiként elpusztítottad őt! Szakadj darabokra, ömöljön a véred és marcangolja húsozat a bestia, — ocsmány, gaz, véres kezű gyilkos! Boldogságom útjába álltál! Elraboltál engem is, amint elraboltad mindazt, amihez elért a kezéd! Most már véged van! Itt a halálod, a pusztulásod! Törbe estél, rabló! Vergődj, szíszegj és dögölj meg...!”

Odabent megszűnt a küzdelem zaja, csak Kokó morgott még. Rica csendesen hátratolta a reteszt és intett Maricának s a következő percben nesztelenül surrantak a rekettyés felé. Marica magához vette az elrejtett csomagot és gyorsan siettek a mező irányába. Csillagsugár világította a keskeny, kanyargó mesgyét, amely az országút felé vezette. A mezőn a nyári éj felséges nyugalma feküdt. Csak a misztikus zúgás távoli nesze borult le álmosan a vidékre s a kotló pacsirta pittyenése hallatszott, amikor lábaik alatt megcsoszant a föld és megrezzent a fűszál.

Mikor az országútra értek, Marica szótlánul érintette a Rica vállát s egyetlen fejmozdulattal intett abba az irányba, amerre térniök kell. Alakjuk még csak egyideig látszott a kanyargó úton és aztán nemsokára elnyelte a sötétség. . .

Urszu és társa visszatérőben voltak másnap, de már az egyik faluban értesültek arról, hogy a medvetáncolatot cigánynak szomorú vége lett. A nép fantáziája kiszélesítette a véres történetet. Azt beszéltek, hogy most már a többi cigány is bajba kerül, mert Dandónak és társainak sok van a rováson. A főtolvajt azért tették el láb alól, hogy ne valljon. A megrongálódott lelkiismeretű cigánynak nyugtalanító sejtelméi támadtak. Nyomban szándékot és útirányt változtatott. Nem tért vissza többé Dandó kunyhójához, hanem tovább vándorolt új karavánt keresni. Ment arra, amerre ösztöne vezette.

Pedig a hivatalos vizsgálat nem gondolt arra, hogy Dandó gonosz kezek áldozata volna. Ezt abból sejtjük, hogy a szolgabíró úr is mást állapított meg. A hivatalos komisszió nagy csendőrfedezettel szállt ki a helyszínére, ahol legelőször is a csatangoló Kokót egy jól irányzott golyó a gazdája után segítette. Mikor pedig a hivatalos jegyzőkönyvet felvették az esetről, a szolgabíró így szólt az előjárósághoz :

— Látják kendtek ? Csak igaz az, hogy minden állatszelídítőt előbb-utóbb a saját vadjai tépnek szét.

— Ögye meg a fene a cigányát ! Nagy tolvaj volt — jegyezte meg a falu bölcs bírāja.

Az előljáráóság nagyokat szitt a pipából, sercentett és mély meggyőződéssel bólintott. . . .

Rica és Marica egyelőre nem siettek a karaván után. Ágyat vetett a virágos mező és szállást adott minden bokor. Pihenés közben arról beszéltek, hogy miként adják elő a vajdának a nagy szerencsétlenségét. Egy szép nyári hajnalon, amikor az éj barnaságát már kezdi átszőni a szürke derengés, épen egy kis falu felett ültek a hegyen. A szűk völgyben elterülő falu felett vékony füst-felhő imbolygott és a hajnalhasadásba belecsíppentettek a korán kelő fecskék. A pásztor már talpon volt, mert az alvégből hallatszott az elnyújtott, recsegő kúrthang. Rica lenézett az úton, amely a falu közé vezetett és észrevette, hogy azon egy ember alakja mozog. Figyelmeztette Maricát:

— Nézd, egy ember jő felénk!

— Valami koldus, — mondotta Marica.

Aztán mindketten mély hallgatásba merülve néztek az egyre közeledő alakra. Az ember lassan cammogott felfelé a meredek úton. Kezében bot volt, a hátán koldustarisznya és valami rongyos szalmakalap libegett a fején. Rica hirtelen Maricára tekintett, mintha mondani akarna valamit, de nem szólt semmit, csak még merőbben szegezte tekintetét a közeledő emberre. Marica észrevette a leány nyugtalanságát, fürkészőleg nézett arcába, amely sápadtnak látszott és remegett az izgalomtól.

— Bajod van? — kérdezte Marica.

— Nincs semmi...mondotta Rica halkán és anélkül, hogy a közeledő emberről levennie tekintetét, megszorította a Marica kezét és suttogó hangon szólott:

— Nézd, Marica! Nézd a lépését... látod-e? Olyan mintha...

Most már Marica is jobban szemügyre vette az embert. Ismét hallgattak néhány percig.

Ezalatt az ember közelebb jött, levette a kalapját, megállt és nagyot fújt a fáradtság miatt. Ebben a pillanatban Marica és Rica egyszerre kiáltottak fel:

— Béka!

A nem várt meglepetés mindenikre különös hatást gyakorolt. Rica és Marica ülő helyzetükből félig fel-emelkedve, az öröm és rémület tekintetével néztek Békára, akit elveszettnek vagy halottnak képzeltek. Béka pedig, mikor megpillantotta őket, csaknem hanyatt vágódott a viszontlátás hirtelen reászakadt gyönyörűségétől. Egy pillanatig egyik sem tudott szólni.

Mégis Béka tért magához hamarabb és valami különös ösztön azt sejtette vele, hogy azok kísértetnek nézik. Béka most már el akart oszlatni minden képtelyt. Elővette régi, tréfás kedvét, leakasztotta válláról a koldus tarisznyát, az útszélre kuporodott, majd komikus béka-ugrások közben elkezdett kuruttyolni.

Rica egy szempillantás alatt hozzája rohant, megállott mellette és hangosan nevetett. Ez volt hosszú hónapok óta az igazi, a lélkéből jött nevetés. Béka pedig

csókolta a ruháját, a durva vászoninget a karján, majd az öreg Maricát ölelgette össze-vissza. Addig beszéltek, nevetgéltek, ölelgetőztek, míg csaknem belefáradtak a találkozás örömébe. Aztán hárman telepedtek az útszéltre. Béka elővette az öblös átalvetőt, amelyet tele koldult és kínálgatta őket. Rica csak néhányat falt és minduntalan úgy nézett Békára, mintha kérdezni akarna valamit, de nem mert szólani. Pikkóról szeretett volna hallani, de előre félt a szomorú, a lesújtó hirtől. Béka azonban kéretlen is hamar rátért a dologra. Elbeszélte hogyan vezette Urszu Pikkót a medvéhez, hogy leselkedett ott rája Dandó. Miként lökték a medve torkába és milyen rettenetes harcot vívott Pikkó az anyamedvével....

Rica lélekzetét elfojtva hallgatta, de mikor Béka idáig ért elbeszélésében, hirtelen könny szökött a szemébe és elfedte arcát, a kezeivel, aztán gyorsan, sürgetve kérdezte:

— Megölte a vadállat, ugy-e!?

— Nem, — felelte Béka serényen, — elugattam!

Rica nem tudta, mire vélje ezt a feleletet, de Béka elmagyarázta ezt is és hogy eloszlassa a leány bánatát, mindjárt be is mutatta kutya-nyelvű tudományát.

Rica könnyein keresztül mosolygott, majd azt kérdezte:

— Miért nem tértetek vissza?!

— Akkor Dandó ölte volna meg Pikkót. Én pedig Dandót nem riaszthattam volna el.

Rica felkapta tenyerébe hajtott fejét. Arca kipirult, szemei lángoltak és hangja még e pillanatban is a gyűlölelettől reszketett, amikor mondotta:

— Nem bánt az már Béka, senkit.

— Megölted?!

Rica merően nézett maga elé és inkább magának mondogatta:

— Nem én; — az anyám lelke.... A Pikkó vére! — Aztán mintha az emlékek borzalmas súlyától akarna szabadulni, gyorsan mondotta:

— Menjünk, hamar menjünk!

Béka és Marica összeszedték magokats a következő pillanatban már elindultak azon az úton, amely Váralja felé vezetett. Rica most már annyira sietett, hogy Béka és Marica alig bírták követni. Néha visszaszólt:

— Messze van-e?!

— Túl a hegyen! — felelte Béka és tovább mentek.

Amint közelebb jutottak Pikkó tartózkodási helyéhez, Ricán mind nagyobb izgalom vett erőt. Hol előre sietett, hol visszatért és ilyenkor a Békától tudakozódott:

— Jobban van már!!

— Ugy, ahogy lehet, — felelte Béka.

A váralji sánta kovács a falu végén lakott úgy, hogy mikor a falut környező hegyről lefelé ereszkedtek, mindjárt szemébe tűnt Ricának a rozoga házacska, udvarán a kovács műhellyel.

— Én megyek előre! — kiáltotta Béka, amikor látta, hogy a gyorsan haladó Ricától messze maradtak.

Csakhogy Ríca most már nem hallgatott senkire. Nehány perc alatt ott termett Pikkó mellett, aki midőn Ricát megpillantotta, azt hitte, hogy álmodík. Gyakran látta álmában Ricát s ismét csak az álomra gondolt. Nézte a leányt, aztán körülnézett, majd a bekötözött béna kezére tekintett, de mosolya, zavara, kételkedő arca mind azt mutatta, mintha tiszta öntudata elhomályosult volna. Ríca gyöngéden átölelte:

— Én vagyok Pikkó. Engem látsz! Nem álmodol. A homlokod forró, az arcod sápadt, a kezed béna, de azért te az én szép Pikkóm vagy. Az én elvesztett és ismét feltalált rigó-madaram. Emlékszel-e, Pikkó, mikor virágot szedtem és reád hintettem és mikor a csókomat kérted. Most elhoztam! Nem adtam másnak.

— Neked tartottam és neked hoztam.

Reáborúlt a remegő legényre és forrón, hosszasan, szenvedélyesen csókolta meg. Pikkó, aki ezalatt lehúnyva tartotta szemeit, felnézett s halvány, sápadt arca kicsatant, amikor lassú hangon megszólalt:

— Nem álmodom, Ríca. A szemed sugara reám ragyog és felébredek; az ölelésed forróbb és puhább, a csókod édesebb, mint az, amit álmomban láttam valaha....

Mikor Marica és Béka megérkeztek, Ríca egy kis alacsony falócán ült, Pikkó pedig a leány lábai előtt hevert és fejét az ölébe hajtotta....

Váralján évek múlva a sánta kovácstól egy kacskezü kovács vette át a műhelyet.

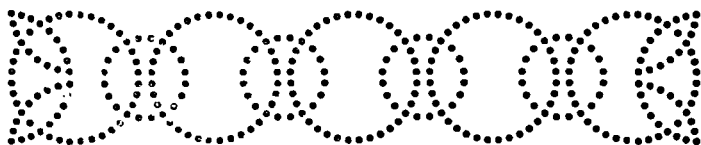

Minden utas szívesen pihen meg ott, amíg megszorítják a keréken a vaspántot, vagy újra vasalják a lovát, mert a kacskezű kovácsnénak szépsége messze öldön híres. Azt beszélik, hogy az első urát, aki erős hatalmas termetű medve-táncoltató volt, elpusztította, a másikat pedig, aki csak egy nyomorék kezű kovács, kutyahűséggel szereti.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MIHÁLYÉK GYERMEKET FOGADNAK.

Hol volt, hol nem volt? — volt egyszer egy ember. Ott lakott a Székely-földön, annak is a közepében, — a Nagy-küküllőtől jobbra eső valamelyik völgy ölén, ahol a kis szöke Nyikó folydogál. Ez a darab föld nagyon szép lehet, mert a galati kecskepásztor minden alkonyatkor a szomszédos hegy oldalára tereli a nyáját. Ő maga végig heveredik a gyepen és úgy hallgatja a falubeli leányok énekét: „Szébb itt még a fűzfa ág is, — mint másutt a gyöngyvirág is. Szébb a hal is a göbében, mint az öreg Küküllőben.“

Itt lakott az ember, akiről a mesém szól. Mihálynak hívták és olyan jó ember volt, mint egy darab kenyér. Jól kerített udvarában takaros házacska a falu közepén állott. A kertjében gyümölcsfák virítottak, az udvarán kapirgált a majorság, — a pajtában kérődztek a tehenek. Benn a házban egy kicsattanó arcú menyecske

rendeztetett: a Mihály felesége. A ki távolról nézte, — nagy boldogságot látott itt, de aki közelről ismerte, az tudta, hogy Mihály lelkéből olykor nagy mély, sóhajok szakadnak fel. Mert mindene volt Mihálynak a háznál, csak épen a gyerek hiányzott. A gyereket pedig mód nélkül szerette. Mikor a boltba ment: akkor sem pálinkát ivott, mint a többiek, hanem cukerlít vásárolt és a kapuja előtt osztotta szét az iskolás gyerekek között. Mindig is ácsorgott ott néhány gyermek. Köztük a boltosék Áronja. Egyik-másik már előre kérdezte:

— Van-e nádméz Mihály bácsi?

— Nem nádméz az, — magyarázta Áron. Finom cukerli. Tőlünk veszi Mihály bácsi.

— Akkor te nem kapsz, — jegyezte meg a pufók Ferke, mert nektek elég van.

— Csakhogy az pénzbe áll, — védekezett Áron a cukorbeli gazdagság vádja ellen.

Mihály pedig úgy dorgálta meg a Ferke irigységét, hogy Áronnak is annyi szem cukerlít számított a markába, mint a többieknek. Mikor ezt a falusiak látták, egy némely ezt mondta:

— Furcsa ember kend!

— Az isten dolga, felelt Mihály — a mi alatt nyilván azt értette, hogy olyannak született, a milyen. A gazdag Galambos Péter, akinek a nagy módjára éjjel nappal két-három kuvasz vigyázott, — meg is szólította Mihályt:

— Még ha fejérnép volna, de hogy lehet valaki ember létére olyan gyermek bolondja.

— Már én csak ilyen vagyok. Pedig sok ember van a ki jobban szereti a kutyát, mint a gyereket, felelte Mihály.

Péter gazda úgy érezte magát, mint a kit pofon ütnek, de nem tudja visszaütni. Félre vitte a szót, mint a kántor a nótát és azt mondotta:

— Jó volna egy kis eső.

— Jó! — felelte Mihály és haza ballagott.

Otthon az asszony a ház előtti kis padon ült. Az ég boltozat felé tekintve nézett valamit. Mihály arra fordult és látta, hogy gólyák keringenek a magasban. Leült a párja mellé és hallgatott. Az asszony csendesen vágyakozva, mintha csak egy sóhaj volna, megszólalt:

— Ha ide szállna egy

Mihály tovább hallgatott. Jobb ha az ember nem szól, minthogy hiába beszéljen. A gólyamadár ostoba. Rendesen odaszáll, a hová nem hívják. Pedig van olyan is, a ki hívja, kevés az igaz, de van.

Azon a nyáron mégis történt valami: Lakott a falu végén, ott a hol az erdő kezdődik, egy furcsa ember. Kurta, széles tömzsi volt, mint egy kovácstőke. A háza tájékán vad virágok nyíltak, az erdőben madarak énekeltek. A virágokat sokat nézte, a madarakat sokat hallgatta. Ezért vagy miért, de jobban szeretett fűtyörészni és mesét csinálni, mint fogni a kapa, vagy a kasza nyelét. A mi mesét csinált nyáron, azt elmon-

dotta télen a fonóban. Szerették a tömzsit, hát küldözgettek a mesékért, ki lisztet, ki tojást, ki kenyeret, ki szalonnát. Volt aztán ehhez dolgos felesége és annyi gyereke, mint a rosta líka, még eggyel több.

— Mihály bá' — szólította meg Mihályt a tömzsi. Egyet mondok, kettő lesz belőle.

Mihály megállott és ránézett a tömzsire:

— Nő!

— Tudja kend, hogy annayi gyerekem van, mint a polyva!

— Azért van, mert szeret a jó Isten! mondotta Mihály.

— Szeretni szeret, de nem volna muszáj, hogy olyan erősen szeressen.....

— No, no! — vigasztalta Mihály. — Hát a kinek egy sincs?

— Az is baj lehet, — mondotta a tömzsi, — mert a gyerek olyan, mint a dolog: ha sok van, az is baj, ha semmi sincs, az is baj. És ha már a jó Isten jobban szeret engem, mint kendet, — mivel hogy sok gyerekekkel megszeretett s kendet eggyel se: adnék én egyet vagy kettőt... már ahogy megegyezünk.

Mihálynak megvillantak a szemei. Csodálkozott is, hogy erre eddig nem gondolt. Pedig gondolhatott volna. Hamar felelt a tömzsinek:

— Legyen csak egy! De melyik lönne?

— Választ egyet, amelyikhez szivesebb tud lenni!

— Jó, mondotta Mihály.

Ezzel meg indultak. Mentek, mendegéltek a sok

gyermekü ember háza felé. A sövénnnyel kerített udvarban semmi sem mutatta, hogy nagy volna a gyermek-áldás. Mihály kérdőleg tekintett a meseemberre, a ki felelet helyet elkezdett füttyölni akár a sárgarigó, a kitől tanulta. A közeli erdő felől visszahangzott a fütty. A következő percben hangos gyermekcsapat gurult alá a lankás lejtőn. A kisebbeket a nagyobbak vezették. A legkisebbet ölbe hozták.

— Eprésztek — magyarázta a tömzsi.

Mihály előre mosolygott a nagy választéknak. Mikor a csapat az udvarra érkezett, a mese-ember katonás szigorúsággal kiáltotta:

— Rík'áj!

A gyerekek gyorsan sorakoztak, mint a kik megszokták ezt a rendet. A mese ember így veszi számba mindig, a mikor az erdőből hazafüttyöli. Mihály csak nézte őket. Egyik erősebb volt, mint a másik. Duzzadtak az egészségtől és a maszattól, a mit a gondviselésről és a gondatlanságtól nyertek.

— Válasszon ke'd, — mondotta a tömzsi.

— Ezt választom — szólott Mihály és rámutatott az egyikre.

A sok gyermekü embernek egyszerre elakadt a szava. hol Mihályra, hol a gyerekekre nézett. Nagykésőre, mégis megszólalt:

— Már hogy épen ezt választja kend?

— Ezt!

— Nem lehet — mondotta a tömzsi. Ez olyan, mint az anyja, — azért nem lehet.

Mihály ismét körülnézett:

— Akkor legyen ez a tömött.

— A Palkó? Csakhogy azt nem lehet elválasztani a Petykótól, mert egyszerre születtek. Nem élnek meg egymás nélkül.

Erre Mihály egy harmadikat szemelt ki és megkérdezte:

— Ezt hogy hívják?

— Hamarjában nem tudnám megmondani, de Hangyának hívjuk a fürgesége miatt, felelte a meseember.

— Jó, mondta Mihály. Jó lesz a hangya.

Még ekkor is húzódózott a tömzsi. Úgy érezte, hogy mindig azt szereti jobban, a melyiket Mihály elakarja vinni. Végre mégis megállapodtak a Hangyában.

— Az anyjuk dologra van, mondotta a sokgyerekű ember, — de beleegyezik. Erősen szereti a Hangyát, de beleegyezik. Nő Hangya, — fordult a gyerekekhez, — jó dolog lesz ott.

Mihály csakhamar magához édesgette a gyereket és szépen hazavezette a feleségéhez. Az asszony mindjárt kitalálta, hányadán áll a dolog:

— No apjuk, hát mégis gólyamadár lett kendből.

— Az én, mondta Mihály! Van már kihöz szóljon az ember, akkor is ha egyedül van.

Tetszett az asszonynak a Mihály öröme. Magához vonta a gyereket és azt mondta neki:

— Szegény kis mocskos!

— Mosdasd ki — szólt Mihály. — Holnap gúnyát vesznek neki!

Aztán az almáriumhoz lépett, elővette a kenyeret, lekanyarított egy jókora darabot és a gyerekeknek nyújtotta :

— Ögyél Hangya !

-- Mifélének hívja kend ? csodálkozott az asszony.

— Hangyának — mondta Mihály nyugodtan.

— Ne legyen kelmed pogány. Hát'iszen nem bogár ez a gyerek.

— Nem a ! De azért Hangya csak !

— Vaj nem ! — szólalt meg a gyerek. — Istvánnak hívják.

— Hadd el István ! mondta az asszony. — Bárhogy a szegény embör Pesta lehessen.

— Az is igaz, — hagyta helybe Mihály, a kinek egyre fokozódott az öröme. Mondta is a feleségének : kedvesebb a hajlék, ahol gyerek van. Gyerek nélkül olyan rideg a ház, mint a kemence tűz nélkül.

Volt egy csikója és azt előre is Pistának igérte :

— Ha nagyobb lesz rád és úgy vágatsz, mint a forgószél.

— De Pista azt felelte, hogy jobb a borju, mint a csikó, mert a borju nem rugja meg az embert.

Szántóvető ember lesz belőle — mondotta Mihály a feleségének. Jobban szereti a szarvasmarhát, mint a lovat. Pár nap múlva elcserélte a csikót egy borjuval.

— Nem kell úgy kényeztetni, — mondta az asszony.

— Hadd teljék kedve — felelt Mihály. Különben a szarvasmarhában jobban nő a pénz, mint a lóban.

Már teljes volt az öröme Mihálynak, a mikor egyszerre csak megjelent nála a mesemondó tömzsi ember. Kurtán furcsán, minden bevezetés nélkül így szólt :

— A gyerekekért jöttem !

Mihály csaknem keresztül nyársalta szemeivel az embert :

— Elment az esze ? !

— Nem a, — mondta a tömzsi, — de haza kell, hogy vigyem .

-- Nincs itt jó dolga ? — kérdezte Mihály :

-- Jó annak, de annál rosszabb nekem. Ugy siratja az anyja, mintha eltemettük volna.

— Mégse adom, — erősködött Mihály.

Nem is adta akkor, de egy napon a tömzsi ember visszalopta a többi közé. Mihályt elszomorította a dolog. Panaszolt is a feleségének :

— Az ételem se esik jól. Kifordul a falat a számból. Nagy ember létemre meg is könnyeztem. Pedig nekem szégyen a sírás !

Az asszony is búsult a gyermekért, de még jobban az ura miatt. Mondta is a szomszédasszonynak :

— Senki se hinne, milyen gyermekbolondja az én emberem !

Aztán addig fitetett, addig tudakozódott, a míg meghallotta, hogy a szomszéd faluban egy apátlan, anyátlan árva fiucska van, a kit a falu tartogat. Szólott is az urának :

— Tudok egy gyereket Mihály.

— Egy se kell — mondta Mihály. — Inkább az a más se lett volna. Mikor az ember hozzáédesedik, akkor viszik el.

— Árva fiú! Nincsen senkije, felelte az asszony.

— Nem lehet azt tudni . . . Bárcsak a csikót se cseréltem volna el!

— Ha nem kell nekünk, a városba viszik, a menyháza.

— Hát vigyék — mondta Mihály. — Ott nem búsulnak utána, ha visszakérlik.

Csakhogya az asszony mégse hagyta annyiba. Egy napon, a mikor Mihály haza került a mezőről, nagyot bámolt. Jó képű fiucska ült a kuckóban és kanalazta a tejespuliszkát. Az asszony hallgatott és leste, hogy mit szól a gazda. Mihály pedig nézte az asszonyt, nézte a gyereket. Hol leült, hol felállt. Köhintett és simította a homlokát. Végre a feleségéhez lépett:

-- Honnan csöppent? — kérdezte.

— Csöppent, mondta az asszony. — Ha nem tetszik elvihetem.

Mihály nem válaszolt. Az asztal mellé ült, tenyerére támasztotta a fejét és úgy nézett a gyerekekre. Egy darabig távolról nézegette, azután lassan melléje lépett és azt kérdezte:

— Hogy hívnak?

A gyermek bátran felelt:

— Jótta!

— Jóska — igazította ki az asszony. — Mond, úgy, hogy Jóska.

Mihály előre hajolva nézte a földet és úgy dörmögött:

— Jóska . . . Józsi . . . József. Édes apámat is — nyugodjék — Józsefnek hívták . . . Aztán az asszonyhoz fordult: Mosdasd ki. Próbálunk egyet!

Jóska a szerető gondozás alatt gyorsan fejlődött és szépült. Mondták is a falusiak:

— Jól adta az isten a dolgát.

Mihály pedig mentől jobban megszerette, annál jobban aggódott;

— Meglátod feleség, hogy ezt is egyszer elviszük!

— Hogy is ne, mondta az asszony. Ha kelmed az édes apja, én meg az édes anyja leszek, — ki venné el tőlünk. Különben is van törvény s ha törvény nincs, van király s van császár. Oda megy kelmed az alázatos szíves kérésével. Más is is ment oda. A király még is csak jobban tudja, mi az igazság, mint a törvénybíró.

— A már igaz, mondta Mihály. Nem is sajnálnám a fáradtságot.

Erre azonban nem került a sor. A jegyző segítségével szépen elintézték az ügyet az árvaszéknél és Jóska a Mihályék örökbe fogadott fiuk lett. Mihály írást kapott róla és örömeiben nagyokat lapított az asszony hátára:

— Mégis jobb gólyamadár voltál te!

Majd a gyerekekhez fordult és megsimogatta:

— Ha megnölsz, neked adom a borjut. Örök lesz addig abból is!

A gyermek azt felelte, hogy jobban szereti a csikót, mint a borjut, mert a borjun nem lehet lovagolni.

— Meglátod asszony — mondta Mihály — huszárkatona lesz belőle!

Aztán a szögletbe nyúlt a pálcája után.

— Hová megy kelmed? kérdezte az asszony.

Felele Mihály:

— Visszacserélem a csikót!

AZ IDEGEN.

I.

A kis székely falutól nyugatra terül el a lankás hegyoldal, ahol a cíheres erdőt zab- és krumpliföldek szakítják meg s keskeny szalagok módjára ölelik keresztül-kasul a galagonya- és kökénybokros foltokat. A faluból gyalogösvény szalad a hegyoldalra s nagyokat kanyarodva kerülgeti el a tüskés bozótot, melynek sűrűjében költi ki pelyhes csirkéit a fogoly és szúrós bokraira rakja csinos fészket a csiz és tengelic.

A hegytető felé kigyózdó gyalogösvényt, — ha beköszönt a nyár — tarka vadvirágok szegélyezik s ezen a virágos, illatos mesgyén mendegélnek a falusiak a tulsó völgybe, ahol a vasuti állomás van. Idáig vezet a csendes, idillikus gyalogutacska, amelyen lassan, némán ballagnak az öregebbek, függén és nótázva sietnek a fiatalok, Éz amikor leérnek az állomáshoz, chez

a nagy vörös épülethez, komoly, izgalmas arcá mindenkinék elárulja, hogy valami új, valami más, szokatlan világba lépett. A gyalogösvény mentén elmaradt a színes mező, elmaradt a madárfütytös cíher, el az illatos, tiszta levegő és az álmok világába ringató méla csend. Itt sürgő-forgó emberek, berregő villanyos csengők, sistergő gőz lármája zúg a levegőben s nehéz, átható kőszénfüst kóvályog lomhán a végtelen messzeségbe szaladó út vasbordái felett. Mindez az egyszerű falusi lelkekbe is belopja azt a sejtelmet, hogy az ember modern haladásához az elemek öserejét hajtotta igába.

A vágy amely ismeretlen távolságba vonz, a nagy gép tömör füstjének szeszélyes körvonalaiból naponkint színes ábrándokat szövöget. Ha ma eloszlik, holnap ismét visszatér. Izgat, unszol szüntelen. Mi van ott... valahol... messze... messze!? Más világ, más emberek, más élet. Talán szebb, jobb, könnyebb?!

Aztán elindul az egyik, elindul a másik. Követi egy csoport. Lassan elmaradnak a kis házak, az apró virágos-kertek s csak a sugár torony integet és ott fenn a cíheres szélén, egy magára álló, fehér házacska, melynek deszkafedélére zöld mohát ültetett a vén idő. Egyszerű, tiszta szobáskájában a Kádár-familia éldegél. Ha áldást ad az isten, a ház körül elterülő szűk határu földcskéjén megterem az élelem a család számára, amelyhez Kádár Márton a tehenét is számítja. Gyermekek kettő van a háznál. Jobban mondva kettő volt

ezelőtt vagy tíz esztendővel. Akkor a leányka, Máriskó lehetett kilenc esztendő, a fiu, Marci zabaratáskor töltötte be az ötödiket. Most már tizenöt esztendő s úgy lehet, hogy a kamaszkor sejtelmes álma dereng a szívében, mert a kertjükből esténként szilvát lop, hogy Sajtár Katónak kedveskedjék vele. De hogy mi van Máriskóval? — annak a jó Isten a megmondhatója.

Csúlogó fekete szemű leányka volt Máriskó, aki már gyermekkorában is kacérkodva tekintett a rezes gombbal cifrázott tükröcskébe, amikor a hajába tűzte kora tavasszal a verőfényes oldalon szedett ibolyacsokrot. A pitvarajtóból pedig lenézett a gyalogösvény irányában a falu felé és gyakran látta, amint a falusi leányok, legények tele általvetővel a vállukon, lassan ballagnak a tető felé, hogy a túlsó völgyben fekvő állomáshoz érjenek.

— Vajjon hova mennek?! — kérdezte Máriskó félig önmagához, félig anyjához intézve szavait.

— Nagy, nagy városba, idegen országba szó'gálni — felelte Kádárné s ő is kíváncsian tekintett a falu irányába.

Meg nem állották, hogy ki ne menjenek elejükbe odáig, ahol az ösvény keresztülszeli a hegy hátát. Itt ugyanis megpihennek a csonka vackorfa alatt a vándorok. Egyről-másról el lehet beszélgetni.

— Messze mennek, ugy-e? — kérdezte Kádárné.

Ki Pes're, ki Bukures'be — felelte az öreg Üszög, aki rendesen a pakkot segítette az állomásig.

— Sokat lehet ott keresni — mondotta Kádárné, Megint csak Üszög Mihály felelt:

— Sáska Péter is oda vót három esztendeig. A földjét kiváltotta a banktól. Menyét Rózsí bürüner czüpökbe jött haza. Térdig ért a stirimflije s akkora zacskója volt, mint egy zsák, teli csupa arannyal! Még a gúnyája is sejem vót. A biz a! Tiszta sejem!

— Szép lehet az a nagy város! — jegyezte meg Kádárné.

— Hát még a népe . . .! — magyarázta Üszög. Látná csak a népét. Mind úr és mind fejér kenyeret eszik.

Máriskó élénken figyelt. Szinte csillogtak a szemei, amint a beszédet hallgatta. Nem is állotta meg szó nélkül.

— Te is mész Zsuzsika?!

— Igen! Jere te is!

— Kicsi még, — mondotta Kádárné. — Aztán az apja se igen akarja.

— Megnő ott, — bökte ki foghegyről Üszög. De ne . . . ne! menjünk, mert nem vár a masina!

Mikor a többiek lehaladtak az állomáshoz, Kádár Máriskó akkor is a tetőn állott és szórakozva tépdelte a cíheres szélén a cserjék leveleit. Hallgatta a mozdony sistergését és nézte, amint éles fütty után kivonszolta az állomástól a sok, nehéz vaskocsit, amelyek zakatolva, dübörögve rohantak a füstöt okádó kéményes masina után. Ott állott és nézte, nézte, ameddig csak az utolsó

füstfoslány is elenyészett a messzeségben. Hová viszi a dübörgő, kattogó, tüzes masina azt a sok vaskocsit s abban azt a sok-sok népet . . . ! Messze, messze, szép nagy városba, idegen országba, tündérvilágba !

Addig-addig nézte Kádár Mariskó a vándorokat, addig gondolkozott világszép városról, mignem egyszer ő is a megrakott átalvetővel a csonka vackorfánál csatlakozott azokhoz, akik elhagyják kis falujokat, hogy szerencsét próbáljanak nagy városokban, idegen világban ; akik üzik, kergetik a szerencsét, melynek csalfa csillogása gyakran a kárhozatba vezet . . .

Kádárné egyedül tért vissza az állomástól, ahová Máriskót kísérte el. Olyan lassan lépegetett a házcskája felé, mintha valami nehéz terhet cipelne. Mikor a pítvarajtóig ért, kilépett az öreg Márton. Nem nézett az asszonyra. Szemei a messzeségbe révedeztek, amerre a vonat eldübörgött. Csak későre szólalt meg :

— Elment ?

— El — mondotta az asszony.

Kádár a messzeségbe felejtette szemeit. Nézett és hallgatott. Aztán legyintett a kezével és úgy félig mondott, félig sóhajtott valamit.

Ettől az órától oda van Máriskó. Annak csaknem tíz esztendeje már. Egy ideig küldözgetett leveleket. Legutóbb pénzt is kaptak tőle az öregek, de nagyon messziről érkezett az irás, melyen külföldi bélyeg volt, amint a jegyző magyarázta Kádár Mártonnak.

— Vajjon hazajő-e már egyszer ? — kérdezte Kádárné.

— Tán sohase, — felelte Márton, de azért szemét örömmel legeltette a pénzen, amit a jegyzőtől vett át.

— Erősen messze van?! — faggatta az asszony.

— Meghíszem azt! Épen a tenger mellett!

— A tenger mellett!

— Ott! A tenger mellett.

— De írja, hogy szeretne látni! Ugy-e?

— Irni — írja!

— Már akkor el is jő! El a!

Márton a pénzt szorongatta és azon töprengett, hogy adóba fizesse-e, vagy gúnyát vegyen vele, mert jő a tél és ahhoz vékonyöltözetű a família. Az Isten bocsássa meg, de nem lehetett tudni, hogy vajjon visszaküldenék-e a pénzt, ha Máriskót kapnák helyébe. De ha vettek a pénzzel valamit, mégis csak emlegették:

— Eszébe jutunk szegénynek!

Országos Széchenyi Könyvtár

II.

Egy napon, mikor a déli vonat megérkezett, Kádárné végigtekintett a házukhoz vezető ösvényen. Szeme, szája elállt, amikor meglátta, hogy úrikisasszony közeledik feléjük és egy napszámosféle ember nagy bördödöt cipél utána. Valami ösztönszerű sejtélem ragadta meg, amint jobban szemügyre vette az idegent. Amikor közelébe ért az elegáns, tollaskalapú kisasszony, a szíve erősen kezdett dobogni, torka összeszorult. Azt akarta mondani, hogy „Máriskó“, de nem jött hang a száján, csak az ajkai mozogtak.

Az úrihölgy megállt előtte és mosolyogva szólt:

— Anyám, nem ismer?

Kádárné már nem is igen látta. A szemei nedvesek voltak. Ugy érezte, hogy segítségre van szüksége. Beszölt a házba:

— Apjuk, Marci....! Nó, mozduljatok! Nézzétek, ki van itt?

Az öreg Kádár fiával együtt lassu tempóban kilépett a házból.

— Nó, — unszolta az asszony, — hát nem ismeri?

Kádár jobbra-balra forgatta a fejét és úgy nézett az idegenre. Ümmögött egy kicsit és így szólt:

— Mintha szemlélném....

Kádárné összecsapta a kezét:

— Jézus Krisztus! Hát nem ismeri kend Máriskót?

Kádár nagy, csodálkozó szemeket meresztett:

— Én? Hát én hogyne!? De bizony! Olyan forma! Csakugyan ő.... Ismerem, hogyne ismerném. Óh én édes jó Istenem, hogy elváltozott szegény....

— El, el! Egy kicsit. De csak azért, mert megnőtt. Aztán szebb is, most a nagyvárosi gúnyában. Jaj, sohase hittem volna!

Kádárné megfogta az ura kezét, hogy úgy ketten átrabban menjenek Máriskóhoz, aki egy kissé fölényesen, de jószívéleg mosolygott az öregre. Marci kellő távolságból bámulta a dolgot és nem tudott kiokosodni belőle.

— Nó, anyámasszony, hát már meg se ölelnék, meg csókolnak? — mondotta Máriskó.

— Hogy ne az Istenért, hogyne — sopánkodott Kádárné és az urát is kezénél fogva húzta Máriskó felé.

— Gyűjön nő. Hiszen az édes lányunk!

Kádár az inge ujjával törülgette a száját, amelyet már előbb megfosztott a zamatos száru pipától, aztán Máriskóhoz lépegetett.

Nem is hittem, hogy találkozunk. Megvénültem. Megett a sok dolog?

— Óh dehogy, — mondotta Máriskó. Apám uram is jól néz ki!

Aztán mind a kettőt megölelte. Kádár köhécselt, mintha röstelte volna a kopott darócot s a borostás arcát, amelyet két hét óta nem ápolt, mivelhogy a harangozó, aki beretválni szokta, hidegrázást kapott.

Közben Máriskó észrevette Marcit is:

— Hé, öcskös! Jere közelebb!

Marci mosolygott és fülíg pírulva sütötte le a szeméit. Kádárné mentegette:

— Szemérmes természetű, mint az apja.

Máriskó közelébe ment és simogatta az öccse fejét, amelyről Marci tisztességtudóan levette a kalapot.

— Te buksi, hogy megnőttél.

Aztán a napszámos emberhez fordult:

— Maga vigye be a koffert a szobába és várjon itt künn, amíg szólítom. Mi pedig — mondotta a háznépnek — menjünk be. Hoztam valamit maguknak.

Mikor a szobába kerültek, azt sem tudták hirtelenében, hogy hová ültessék Máriskót. Az egyik a széket,

a másik a padot kínálta. Marcínak is megjött a szava :

— Tegyen anyámasszony párnát a padra.

— Biz' az igaz, — erősítette az öreg Kádár — olyan lesz, mintha divány volna.

Máriskó azonban nem sokat törődött az üléssel. Az asztalra tette a kofferét és felnyitotta. A többiek távolabb álltak, de kíváncsian figyeltek rá. Először is egy fejre való keszkenőt vett elő és az anyjának nyújtotta:

Ez a magáé. Egészen finom !

Kádárné szinte félve nyúlt utána. Aztán az urához fordult vele :

— Nő nézze be fain. És milyen gyönyörű.

— Drága lehet — jegyezte meg Kádár és az ujjával kiméletesen érintette.

— Ezzel megyek vasárnap a templomba — monddta Kádárné.

Máriskó közben többféle ruhaszövetet rakott az asztalra :

— Ez „fersing“-nek, ez meg „surc“-nak való. Ebből csináltasson „ujjast“ apám uramnak, ebből pedig Marcínak.

Kádárné alig győzte a sopánkodással :

— Jaj be szép, jaj mennyi drága jó portéka. Mi is lenne velünk, ha te nem volnál.

Kádár köhécselt és kereste a szavakat csodája és hálája kifejezésére, de végre is a köhécselésnél maradt.

Most Máriskó két pipát vett elő a kofferből. Élénk vörös cserépből volt az egyik, a másik pedig tajtékából, ezüst kupakkal. Az előbbit Marcinak, az utóbbit az öreg Kádárnak nyújtotta.

— Hogy legyen egy szép pipája! — De nini! Marci, tud-e pipázni?

— Most tanulgatja — mondotta az öreg. — Csak-hogy drága a dohány.

— Négy krajcárért csak egy kicsit adnak — szólalt meg Kádárné. — De ha bükkfalapít vágnak közéje, eltart egy darabig. Az is jó, csak füstöljön!

— Van itt valami jobb — mondotta Máriskó és néhány finom szivart vett elő, amelyeken csillogott a cifra szivar-gyűrű:

— Erre gyújtson rá apámuram!

Kádár a kezébe vette a szivarokat és derűs arccal nézegette:

— Milyen íze van rajta, mintha aranykarika volna.

— Arany is az, csakhogy papirosból van a bélése — mondotta Marci. — Láttam a vásárban, mikor egy úr elhajította.

— A szivarát?! — csodálkozott Márton.

— Nem azt, hanem az aranyat, aki rajta van.

— Pedig hátha az is jó lehet.

— Szivjon el egyet — nógatta Kádárné. Aztán Marcihoz fordult: — Tedd be az ajtót, hogy ne menjen ki a szaga.

Kádár kiválasztott egyet és Marcinak nyújtotta:

— Harapd el a hegyit! Neked jó fogad van!

Marci kapott az alkalmon. Elvette a szívart, leharapta a végét és visszaadta az apjának:

— Fogja no, hadd lássuk, hogy áll a szájában.

Kádárné gyufát gyújtott s az öreg nagyokat szíppa ntott a jó szivarból.

— Fujja erre a füstöt, hadd érezzük mű is, — mondotta Kádárné.

— Eressze ki az orrán, mint az urak, — biztatta Marci és jót kacagott, mikor az öreg Kádár köhögött a produkció után.

— Pedig jó, csakhogy erős egy kicsit. Különben nem szegény embernek való, mert igen cifra.

— A szegény ember csak akkor szivarozik, ha részeg, — jegyezte meg Marci.

— Nem baj, — szólott az öreg, — pipába vágjuk s akkor jó lesz.

; Máriskó közben egy arcképet vett elő.

— Ezt is maguknak adom.

Mindannyian hallgatva tekintettek a képre.

— Ez a barátom, — magyarázta Máriskó. Kádár nevetett:

— A fenét! Hiszen bajusza van!

Kádárné a szemével intett az öregnek:

— Ejnye! Nó! Hát aztán?

Az öreg restelkedve mentegetődzött:

— Azt gondoltam, hogy leánynak leány a barátja.

— Ne gondoljon semmit, — vetette oda Kádárné,

aztán elégedve nézegette a képet és Máriskóhoz fordult

— Fáin egy ember!

— Olyan világra, mint a szögabíró, — jegyezte meg Marci, aki az anyja háta mögött állva vizsgálta az arcképet.

— Eridj te bolond. Hiszön a szögabírónak szakállá van.

— Mindegy, de mégis olyan úrforma — erősítette a fiú. Most Máriskó csomagot nyújtott át az anyjának:

— Ebben csemege van. Tegye el. Jó lesz maguknak! Adok husz koronát, hadd legyen egy kis pénzük is!

Kádár felé nyújtotta a bankjegyet. Az öreg olyan kételkedve nyúlt utána, mintha nem hinne a szemének. Alázatosan vette át a pénzt és sópáncodva jegyezte meg:

— Egy malackát vöszünk az őszi vásáron!

Máriskó leült a padra és úri pózba helyezve magát kérdezte:

— Különben, hogy vannak? Nó anyámasszony, apámuram, mi ujság ítthon?!

Kádár zavarban volt. Nem tudta most már, hogy leüljön-e, vagy állva maradjon? Feltegye-e a fejére a kalapot, vagy a kezében tartsa? Pipára gyújtson-e vagy száraz kortyokat nyeljen. Beszéljen-e, vagy hallgasson? Kádárné se tudta hamarjában, hogy mit ujságoľhatna. Marci az anyjához somfordált és a fülébe súgta:

— Vajjon tudja-e, hogy meghót az öreg pap?

— A biz, — kapott rajta Kádárné. — Szomorú hír. Meghót az öreg papunk. Ő köröztölt téged is — nyugodjék. De már más pap jött, fiatal. Az igaz, hogy van is szája!

— Van, van! — szólt bele az öreg Kádár. Az már igaz, estig elhallgatnám!

Máriskó közömbösen ült a helyén. Ujjaival dobolt és unatkozva nézett ki az ablakon. Kádárné tetőtől-talpig vizsgálta az úri leányát, mialatt az öreg Kádár jobbra-balra nézegetett és nem tudta, hogy mihez kezdjen. Unalmas, hosszú csend állott be gyakran. Marci kiosont a szobából. Az öreg Kádár is utána lépegetett:

— Enni adok a tehénnek!

Mikor ismét visszatértek, Máriskó készülődni kezdett:

— A délutáni vonattal elutazom. Most csak épen látni akartam magukat. Eljövök megint és akkor tovább maradok.

— Oh, — szólott Kádárné, — még meg se melegedtél itthon. Nem fálnál valamit?!

— Ne fáradjon. Nem vagyok éhes. Majd a gyorsvonaton eszem, ha kell.

Ismét csend következett. Csak Kádár köhécselt egy kicsit. Marci vakarta a fülét és vágyakozó tekintettel bámult az asztalon heverő csomagra. Nyugtalan, kínos érzés gyötörte a paraszt Kádárfamiliát, amely állandóan feszélyezve érezte magát az úrisorba került Máriskó

előtt. Így telt el egyik óra a másik után. Végre a leány kiszólt a várakozó emberhez:

— Vigye csak előre a kofferem.

Kádárné felve, gyöngéden megfogta a leánya kezét:

— Én Istenem, mikor látunk megint?!

— Majd írok maguknak!

Megölelte az apját, megcírogatta a testvérét és arcát odartartotta az anyjának, hogy csókolja meg. Aztán gyorsan kilépett a házból s könnyű mozdulatokkal sietett végig az állomás felé kanyargó ösvényen. Kádárné utána indult, hogy elkísérje.

— Maradjon itthon — szólott a leány kurtán. — Nem akarom, hogy a falusiak rám ismerjenek.

Kádárné megállott és csak távolról kísérte szemeivel mindaddig, míg a keskeny mesgyét szegélyező árnyas fák elfedték előle. Aztán visszatért az urához, meg a fiához.

— Nó — szólalt meg Kádár és várta, hogy beszéljen az asszony.

— Elment — mondotta a felesége.

— Elváltozott.

— El. Más a formája is.!

Egy ideig hallgattak. Azután az asztalra rakták mind a leányuk ajándékát és csillogó szemekkel, boldogan nézegették. Kibontották a csomagot és szinte újjongtak a sokfajta sütemény láttára. Marci megragadott egy darabot és mohón harapdálta.

— Szükön hé, — feddette az öreg Kádár, mi-
alatt ő maga is fulladásig tömte a száját.

Elővették a szöveteket, a pipákat, a szivarokat, a
pénzt. Beszéltek, tervezgettek, vitatkoztak, nevetgéltek.
Eszükbe se jutott már az, aki hozta. Egyszerre a hegyen-
túli völgyből idehallatszott a gőzös lassu sípolása;
amit a megindult vonat dübörgése kísért. Elhallgattak,
kitékintettek az ablakon és látták, amint a magasban a
szürke, szennyes füst foszlányai kavarnak. Egy píl-
lanatig Máriskóra gondoltak, de csak úgy, mintha
egy nyájas és jószívű idegen járt volna házuknál.

A HARMADIK.

Magosan szállott a kedv a fonóban, ahol a székelyleányok körben ülve pörgették az orsót, — a legények pedig lesve lesték, hogy melyik ejti el a kezéből, a mikor a hossza nyújtott fonalat felgöngyölítik. Van okuk rá, hogy úgy lessék a földre ejtett orsót, mint a macska az egeret. Mert amelyik hamarabb felkapja: csókot kap érte. Törvény bíz ez, ha nem is a szolga-bíró parancsolta meg.

A jó kedvet pedig Kurucz Ádám osztogatja szanaszét, lévén Ádám bácsi híres mesemondó, aki ha akarja, úgy kacagnak a beszédjéről, hogy a ház is reng bele, — de ha úgy akarja, olyan sirás lesz, mint a zápor-eső. Ha kell: vig mesét mond; ha kell: szomorút mond. De akármit mondjon, úgy foly a szájából a szép szó, mint a csurrantott méz. Kivégezte már a vasorrú bábát és levágatta Bárdemelő Vas Lőrincsel a hétfejű sárkány mind a hétfejét és ezután olyan káden-ciás históriát vágott ki, hogy csak úgy dült szanaszét

a harsogó kedvtől a hallgatóság. Tán nem is kacagott úgy senki, mint Bíró Juli, akinek, — lehet, hogy ettől, lehet, hogy egyébtől — kiesett az orsó a kezéből és sebes fordulattal a tátott száju, toprongyos Málé Pista elébe gurult.

— Hopp — röhögött a melák és felkapta az orsót.

— No Pista — biztatták a háromfertályost, — kérjed a csókot.

— Soha se volt részed benne Pista! Most már ne hagyd a jussodat, — mondta egy nagy, csontos, vöröshaju legény, akit a hajaér'-e, miér'-e, Róka Marcinak hívtak.

Málé Pista a középére csoszogott, — előre nyújtotta a nyakát és az orsót kezében tartva, vigyorgott Bíró Juliskára.

— Itt az orsó, de előbb adszi a csókot!

— Ügy, ügy! biztatták a többiek.

A leány elsápadt, — tétovázva nézett körül. Ha még valamilyen formás legény volna ez a Málé. De mocskos és kolontos. Azt mondták, hogy cigány se szeretné. Hogy csokolja meg ezt a falu szeme előtt. Nyomban elsülyedne a szégyentől. Dacosan megrázta a fejét és azt mondotta:

— Nem!

— De muszáj — kiáltotta a vörös.

— Muszáj, muszáj — mondták a többiek is.

Juliska, mint a megriadt madár nézett körül. A tekin-

tete találkozott Kurta Paliéval, akinek a háttérben izzott a szeme. Bíró Juli nézésére lángra is lobbant. Egyszerre előre ugrott, nyakon kapta Málé Pistát és hátra lódította:

— Odébb hé! Várj, amíg megnől a bajuszod!

— Híhíhí! nevetett Kóró Márta, a vén leány. Csak épen neki lehet válogatni! No leányok, no legények; Hm be furcsa! Híhíhí!

— Neki se lehet — mondta a vörös és nagy kezeit lóbálva, Málé Pista mellé állott:

— Menj csak oda, kijár a csók.

A kótya gyerek húzódozva szólott:

— Megcsap Juli! A szemeiből látom.

— Ne félj! Itt vagyok én!

— Ne bíztasd Róka! — szólalt meg Pali. Ő vállja kárát.

— Miért vallaná Kurta? Neki is dukál, ami másnak. Juliska se a király leánya.

Kurta Pali rántott egyet a vállán:

— No, gyere hát!

— Előbb menjen onnan — mondta a Kótya.

— Olyan nincs! — válaszolta Pali.

— Olyan van! szólott a vörös és megfogta Kurtát, hogy félre tolja.

A legény megvetette a lábát. A vörös nagyot rántott rajta és Kurta, — gúnyos kacagástól kísérve, — a földre bukott. De a másik pillanatban úgy pattant talpra mint a macska és torkon ragadta a vöröset.

— Kinyújtom a bőröd róka!

A vörös felordított:

— Megeszlek te kutya! Megeszlek!

Hosszu karjaival hirtelen átszorította derékon ellenfelét, a levegőbe emelte s a következő percben már a tehetetlenül vergődő legény mellén térdelt. Káromkodott és rettenetes ütésre emelte a nagy, csontos öklét. De egyszerre azt érezte, hogy valaki megragadta a kezét. Egy gyöngé folyondár csúszott a kerges dorong közé és vissza tartotta. A vörös oda fordult. A Bíró Juliska rimánkodó arca tekintett reá és olyan lágyan reszketett a hangja:

— Ne üsse meg! Kendnek van igaza Marci, de ne üsse meg!

A rókafejú erősen tartotta ellenfelét, mialatt szembe nézett a leánnyal. És e pillanat alatt némán beszélt a szeme:

— Gyűlölöm, mert azt hiszem, hogy szereted. Agyon kellene ütnöm, mert azt gondolom, hogy szereted.

Bíró Juliska megértette ez a rettenetes, néma, hangtalan kiáltást. Le akarta fegyverezni a vöröset és így szólt:

— Vissza csókolom az orsót úgy, ahogy kend akarja.

— Elég már nó, elég — mondták a többiek is.

A vörös eleresztette Kurtát. A legény talpra állott és vérben forgó szemekkel nézett körül.

— No Kurta — mondták a többiek, — a róka megtépett.

Nem válaszolt, csak némán fújta magából a mérget. De az mégis egyre nőtt, egyre sokasodott benne. És

felkorbácsolta a haragját, agyüölését, ami egyre jobban háborgott, amint a büszkélkedő vörösre tekintett. A ravasz róka most már Bíró Julis közelébe somfordált, szemtelenül vigyorgott a szeme közé és reá tolt a szerelmes tekintetét. A leány reszketett és undorodott a szeplős rezes képétől.

— Hát a csók? kérdezte az öreg leány.

A vörös nem felelt.

— Állj elé Pista — mondták a többiek.

A síheder előre sompolygott és kezében tartotta Bíró Julis orsóját.

— Itt az orsó! Adszi a csókot!

A leány olyan mozdulatot tett, mintha engedelmeskednék. A vörös előre lépett. Egyik kezével megfogta Málé Pistát s a másik kezével visszavette az orsót és Bíró Julisnak nyújtotta.

Zúgás, morgás támadt:

— Ez se igazság!

A vörös összeszorította az erős ökleit és széjjel nézett, hogy ki beszél.

Az igazság hirtelen meghátrált az erő előtt. Csend volt mindenütt, csak az ajtó vágódott be nagy robajjal, amint Kurta Pál kiosont és maga után rántotta. . . .

Künn a mennyboltozat csillagai leszórták sugaraikat a sötét éjbe és a bágyadt fény mellett haladt haza felé Kurta Pál. Lábaival dühösen rugta az utca kövét és kezeivel a levegőt verte. Csikorgatta a fogait és dohogott, mint aki nagy, halálos bosszút esküszik. Haza érkezett és benyitott a kis kamrába. A sötétben is

hamar kezébe akadt hosszunyelű baltája. A karjára vette, majd ismét a kezébe fogta és sujtott vele, mintha ellenség állana előtte.

— Megállj Róka! Egyet sujtok és széthasad a vörös fejed. Megállj te róka pofájú, vörös fejű tolvaj!

Kisurrant a kapun és lopózva ment a Biró Juliskáék kapujáig. Ha vége lesz a fonónak, minden leányt hazáig kísér, akár az ismerőse, akár a babája. Már ez így szokás. Juliskát a vörös kíséri. A vörös kutya, a vörös ló... gondolta Kurta.

Ekkor már a kapunál volt. Körülnézett. Az átelleni oldalon egy nagy liceum-bokor sötétlett. Odahúzódott és meglapult alatta. Megfogta a balta nyelét és görcsösen szorongatta:

— Csak egyet ütök és véged van!

Léptek kopogása hallatszott. Összehúzódva figyelt. Csendesen beszélgetve közeledett két alak. Szemeit neki feszítette a sötétségnek, mintha átakarná törni. Csakhamar megismerte, amint közelébe értek. Laboda Gyurka kísérte Kóré Mártát, aki halkán vihogott, mikor Gyurka menetközben csiklandozta. Előre nyújtott fejét visszakapta és lélekzetét is elfojtani igyekezett, nehogy észrevegyék. Lassan tovább csoszogtak. Alig hangzott el lépteik zaja, ismét közeledett két alak. Nem kellett sokáig figyelnie. Hamar megismerte, hogy a vörös kíséri Juliskát. Markába szorította a baltát és féltérdre emelkedett. Ebből a helyzetből egy ugrással mellette van... A szíve erősen ver. Jó, hogy azok beszélnek, mert meghallanák a hangos dobogását.

— Azt mondtad, hogy igazam van, szólott a vörös.
 — Mondottam, mert ütni akarta.
 — Nem téged ütöttelek volna.
 — De ha sajnáltam! Aztán ne essék értem baja senkinek!

— Mégis Pali a kedvesebb?!
 — Azt nem mondtam.
 — De ha Pali kapja meg az orsót, őt megcsókoltad volna?

Juliska hallgatott.

— Elaltattad a haragomat a szelíd nézéssel, az édes szavaiddal, a puha karjaiddal, a mivel megfogtad a kezemet. Most pedig azt mondtad, hogy semmi közünk egymáshoz.

A leány közelebb lépett a kapuhoz.

— Nincs is!

— Csak arra felelj, hogyha Pali lett volna a Málé Pista helyébe, megcsókoltad volna-e?

Juliska belépett a kapun és előre tolta a reteszt.

A vörös utána könyörgött:

— Felelj, hallgass meg. Én is hallgattam rád. Mond te — az úristenre kérek — megcsókoltad volna e Palit?

— A leány kurtán szólt vissza:

— Nem! nem! Őt sem!

Pali kezéből földre csúszott a balta.

A vörös ámulva nézett át a kerítésen egyideig, azután dörögve morogva távozott. Pali előlépett rejtekhelyé-

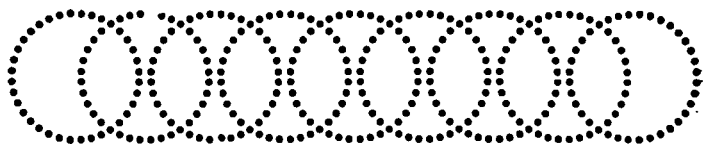

ből. Jó darabig nézett a rókafejü után. Nagyot fújt és a csillagokra bámult. Ő akarta fejbe ütni a vöröset és Bíró Juliska egyszerre olyan nagyot ütött, hogy mindaketten beleszédültek. Most már reggelig tünődhetnek azon, hogy ki lehet a harmadik?!...

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KARÁCSONYI AJÁNDÉK.

Tavaly történt Kidefalván, ahol Karó Zsiga lakik. Az eset annyira tiszteletreméltó, hogy érdemes azt leírni. Zsiga különben igen jámbor, vallásos és munkás ember. A feleségét Mártának hívják, a gyermekei pedig... Ezt már nehezebb tudni, de ha tudná is, elfelejti az ember. Annyit mégis tudok, hogy három van eddig. Legalább három volt a tavalyi karácsony előtt egy héttel. Azt is tudom, hogy a legnagyobb se nagyobb egy kurta kapanyélnél. A legkisebb pedig akkora, mint egy tökmag. Az arca is olyan fehér, hanem jó húspanban van. Tömött és gömbölyű, mint a hangyatojás.

Ezekon kívül, hogy mije van Zsigának, azt nem tudná megmondani se a jegyző, se a pap, se a bába-asszony, aki pedig azt is tudja, hol van a földben elásott kincs. Mije van? Két erős karja a munkára és jó egészsége! Sok vagyon ez a szegény embernek. Mégis mikor a kisebbik, a tökmag vagy a hangyatojás szüle-

tett, Pénzes Mihály, a gazdag szomszéd így szólt Zsigához:

— Sok egy kicsit, Zsiga!

— Az Isten adta, Mihály gazda. És akinek az Isten egy gyereket ad: melléje tesz egy darab kenyeret is.

Erre aztán Mihály gazda egy szót se szólt. Vagy azért, mert hideg idő volt, amikor fázik az ember a beszélgetés miatt állongálni, vagy azért, mert nem akarta kétségbevonni az isteni gondviselést. Mindegy! Maradjunk a hideg idő mellett. Mert hullott a hó és bokaig ért. A torony körül kóvályogtak a csókák. Mindjárt mondták is az emberek:

— Nagy hideget jelent.

A hideg tél pedig ellensége a szegény embernek. Megszaporítja a terhet és megapasztja a keresetet. Télen többet eszünk és kevesebbet dolgozunk. Több fa kell a tűzre, több dohány a pipába. Ezért veszedelme a tél a szegény embernek. Veszedelme hát Karó Zsigának is, aki szerencsére szembe tudott nézni a bajjal, akármennyi volt. Az erős, munkás és szorgalmas kezek elől szalad a nyomorúság. Az uraságnál télen ő aprította a fát, ő reparálta a kerítést, ő segédkezett a dísznőölésnél. Ha nem csordult, csöppent. Most is munkára indult. A fejszét, a fűrészét előkereste. Ránéz az asszonyra, aki a tűz előtt ülve, pörgeti az orsót; azután a gyerekeket nézi, akik egy kaszás-pók hosszú lábait tépték le s most azt lesik, hogy melyik kaszál tovább. Sem az aprók, sem az öreg Karó nem sejtik,

..... hogy az Állatvédő Egyesület nem nézné jó szemmel, ha látná.... Egy pillanatra gondolkozik, hogy nem felejtett-e el valamit, aztán a kilíncsre teszi a kezét:

— Ügyelj a gyerekekre! — mondja az asszonynak.

Kilépne már az ajtón, de ebben a pillanatban a lábai alá gurúlt a hangyatojás és úgy néz az apjára, mintha fontos mondanivalója volna.

— Nő, — mondja Karó, — mi újság?

A tökmag furfangosan mosolyog. Mond valamit, de az idegennek arabusul van; Karó Zsiga azonban érti a nyelvét, de nem tudja, mire vélje a különös kijelentést, amely szokatlanul hangzik.

— Jó vagyok, — mondja a gyermek. — Juliska is jó, Pisti is jó.

Az apát hihetőleg meghatotta ez a kijelentés, mert nyomban megcsókolná a hangya tojást, ha nem volna vállán a fűrész és karján a fejsze. Így csak örvendetes tudomásul veszi a következő családi helyzetet és indulni akar. De most a legkisebb a lábaiba kapaszkodik, — Kanyarpedig, a nagyobbik, esdeklő tekintetet vet rá. „Fele se tréfa“, gondolja magában Karó és az asszonytól vár felvilágosítást.

Karó Zsigáné annyiba hagyja a fonást. Ebből megérti aztán Karó, hogy a felesége többet tud, mint ő. Odalép az asszony mellé és várja a szót.

— A nagyobbik az urasági udvarban járt, — mondja halkán az asszony. — Ott hallotta az inástól, hogy karácsony estéjén a Jézuska ajándékot viszen a jó

gyermekeknek. Látott is ott lovat, birkát, hajas babát. Elbeszélte a többieknek, hogy a hajasbaba ki nyitotta a szemét és sívitott, ha nyomták az oldalát. Ilyesmit csak a jó gyermeknek visz a Jézuska, aki nekik mindeddig azért nem hozott semmit, mert gyakran verekedtek és a porba fetrengtek. Azóta jobb az egyik, mint a másik. Akarják, hogy az apjuk is tudja, ha tőle kérdezősködnék a Jézuska.

A fürész meg a fejsze nem volt nehéz Karó Zsigának, de mégis letette, hogy könnyebben bírja azt a másik terhet, ami most rászállott. Révedező pillantása a gyermekre esett. A kis ravasz hangyatozás olyan ártatlan képpel ült a helyén, mintha a Jézuska nézné az ablakon keresztül. Eközben megint az asszony szólalt meg:

— Hátha faragna nekik valamit fából.

— A némöt faragja azt, feleség, — válaszolta búsan Karó Zsiga. A magyar ember csak megveszi.

— Hátha a boltos adna valami rosszat, olcsón, vagy napszámrá.

— Meglehet, meglehet. — mondogatta magában Karó. — Majd arra fordulok.

Egy kicsit gondolkozott. Egyet-kettőt sóhajtott. Aztán vette a szerszámaikat s indult az urasághoz fát aprítani. Nagyon törhette a fejét a Jézuska helyett, mert amikor az utcán Horgos János, a kecskepásztor, jóreggelt köszönt, Karó csak annyit mondott:

— Szegénykék!

A boltos előtt haladt el. A bolt ablaka ugyancsak

megvált rakva minden, széppel minden jóval, amit a Jézuska viszen a jó gyermekeknek. Aranyos huszár-csakó papirosból, délceg paripa fából és vitéz katona pléhből. Közül kékszemű hajas baba, olyan mint egy angyal, olyanforma, amilyenről Kapanyél beszélt a hangyatojásnak. Egy ideig nézegeti, aztán belép a boltba.

— Dohány kell-e, vagy pálinka? kérdi a boltos.

Karó Zsigának igen különös mosoly derüje sugárzik ki a bajusza alól, amikor mondja:

— Egyebet vennék, ha megtudnánk egyezni. Afféle játékokat . . . Valami gyermeknek való izét.

— Talán megbolondult? — csodálkozik a boltos.

Már az igaz! Bolond a szegény ember, ha ezen jár az esze. De csak úgy van. Venni szeretnék. Mennyi volna a buba, amelyiknek haja van?

— Másnak több, de magának csak egy korona.

— Sokacska, — mondja Zsiga és vakarja a tarkóját.

— A kkor vegyen katonát. Ezt a sánta tábornokot, odaadom húsz fillérért. A hadnagyot tiz fillérért is odaadom. Letörött az orra, de meg lehet ragasztani. . . Ez a huszár is csak tiz fillér. Meghasadt egy kissé a lova s a huszárnak csak féllába van, de azért nem esik le a lóról. Különben, ha nem kell katona, van itt egyéb is. Vegyen ökröt. Legalább ökrös gazda lesz kendből is.

— A buba kéne, — mondja Zsiga.

— Miért épen a baba? Van otthon elég. Hármat hozott a gólya, de már útban van a negyedik is.

— Az, istenuccse! — dörmögi magában Zsiga. — Arról meg is feledkeztem. No, no! — mondja aztán hangosabban. — Majd csak lesz valahogy! Hát csakugyan egy korona!? Alább nem lehet!?

— Nem, nem, feleli a boltos. — Nézze kend, milyen fáin haja van. Ha pedig megnyomja a mellét, akkor visít.

— Az a! Épen azér' kellene. Hát jól van úgy is. Ne tessék estig eladni. Megveszem. Úgylehet, hogy megveszem.

Aztán kifelé indul a boltból. Alig húzza be maga mögött az ajtót, szembe jő vele Pozdorja Sári, a bába-asszony. Nagy híre van a tudományának. Spirítuszért megy most is a boltba. Azzal kenetgeti meg Gomba Dániel főbíró derekát, akibe bele költözött a kőszvény. De még jobban ért az újszülöttek istápolásához. Ha vassfü levelét csöppenti a csecsemő fürdővizébe, nem kell féltetni sem a torokgyíktól, sem a kolerától sem a némettől! Olyan sugár lesz, mint a fenyőszál és olyan erős, mint a kőszikla. Ha pedig fehérnép a gyermek: mire fölcserapedik, hat kérő akad minden ujjára, ha olyan szegény is, mint a templom egere.

Mihelyt meglátja Karó Zsigát, mindjárt köszön s mert szereti szaporítani a szót, hát kérdezi is:

— Hogy van az asszony, Zsiga öcsém? Meddig viszi még?!

Zsiga mgint dörmög, aztán a tarkójához kap, kissé alább görbül, mintha a Kati néni kérdése nehéz követ gurítana a hátára. Csak későre mondja:

— Megadja a jó isten nemsokára. Otthon lesz-e, Sári néni!?

— Otthon, fiam, otthon! Jere csak utánam, ha eljő az órája.

Zsiga erre meggyorsítja lépteit, hogy minél hamarább kezdhessen munkához; az uraságnál nagy rakás fa áll a szin előtt; azt kell felvágni. Nem baj annak, aki nem fél a munkától. Szinte csikorog a hideg, de Karó Zsiga még a sapkáját is olykor megemeli a meleg miatt. Ha arra gondol, hogy meg kell venni a hajas babát, még szaporábban jár a keze, még gyorsabban aprítja a fát. Estefelé már alig van belőle. Eközben nagy kosár lim-lomot hoz az úri lakból valami inasféle. Beüríti a kis kamrába és mondja:

— Elromlott játékok! Jó lesz a cselédek gyerökeinek. Aztán bezárja a kamra ajtaját és távozik. Karó Zsiga már az utolsó hasábot fűrészeli, de mintha nehéz volna a keze. A fűrész is akadoz. A kamara deszkaajtajára függeszti a szemeit, de aztán hirtelen az égre néz. Talán rosszat gondolt és fél az istentől. Mégis úgy tetszik, hogy nem siet úgy, mint az előbb. Nem is olyan jókedvű. Az ajtó alatti nyílást nézegeti. A kidobott játékszerek közül egy megrongált, megtépdesett hajasbaba feje látszik. Valahogy odagurult a nyíláshoz. Onnan akárki kihúzhatja.

Karó Zsiga körülnéz . . . keze görcsösen mozog a fűrészrel, de a lelke már nincs a munkájánál. Most senki sem látja. Most megtehetné . . . Ebben a pillanat-

ban a kamraajtóhoz ugrik, leguggol, kezével benyúl a keskeny nyíláson s a következő pillanatban zsebébe rejtí a lopott zsákmányt. Gyorsan visszalép a munkájához. Most még jobban akadozik a fűrész, még nehezebb a keze. Eddig egy öl fával is könnyen végzett, most egyetlen szálát is alig bír föl vágni. Valahogy esik, de minden megváltozott körülötte. Eddig a munkától letörölt verejték meleg volt és most hideg. Fázik . . . csaknem didereg és fél is valamitől. A holnapi karácsonyra sem tud örömmel gondolni. Hogyan menjen a templomba és hogy járuljon az úr asztalához? Pedig az isten talán meg se haragszik. Egy rossz játékszer az egész. Azt is a lím-lom közé dobták . . . Újat sem vehet. Sokfelé kell a pénz és Sára néni sem segít ingyen. Ezt tudja a jó isten. De az emberek mások. Hátha megtudják. Pedig megtudhatják, mert csak ő járt itt. Majd neki mondják, hogy tolvaj Karó Zsiga. Akkor aztán vége. Akkor aztán nem kap több munkát . . . A zsebébe nyúl és megfogja a babát. Pedig a hangyatojásnak, meg a tökmagnak volna öröme. De megéri-e az ő bánatát? Ilyent se tett még életében . . . Megtegye, ne tegye . . .?!

Mozdulatlanul tartja a fűrész, mialatt kezét kékre marja a hideg. Előregörbülve nézi a havat és szemei előtt a fehérségen sötét foltok táncolnak. Egyszerre fölkapja a fejét és körültekint. Sehol senki! Visszaugrik az ajtóhoz és gyorsan begyömöszöli a nyíláson az ócska babát. A következő pillanatban gyorsan, vígan

.....
 riszál a fűrész. Könnyű, kis dolog volt a zsebében, de most, hogy nincs ott, egy mázsa teher szakadt le róla . . .

Mikor fölveszi a munka árát, vigan kocog hazafelé. Elkerüli a boltost. Szegény ember nem adhatja játékkért a pénzt, — biztatja magát. Hát igaz. Szeretné, ha örömet szerezhetne azoknak a gyermekeknek. Olyan jók, hogy csupa gyönyörűség. De mégse adhat annyi pénzt, amire nem muszáj.

Sötét este érkezik haza. A gyerekek alusznak már. Korán reggel talpon akarnak lenni, mert akkor jő a Jézuska. A tűz elébe ül és törli a fejét . . .

— Majd faragok nekik fajankót, — mondja magában.

Az asszony csendesen megszólal:

— Hallja-e? Közeledik az órák.

Karó Zsiga nyaka köré veti a condrát:

— Mindjárt itt leszünk.

Jó félóra se került és Sára nénivel tért vissza. Mikor az éjfél harangok megszólaltak és „ hirdettek nagy örömet, mely az egész népnek öröme lesz”, — Karó Zsiga szegény hajlékában is új élet fakadt. Hajnal felé járt az idő, mikor a szegény Zsiga lehúnyhatta szemét. Még akkor se aludt el nyugodtan, mert egyre azon töprengett, mit feleljen reggel, ha kérdeznék: „Miért nem jött el a Jézuska?” Végre elnyomta az álom. Egyszerre hangos nevetés, visítás riasztja föl. A fölébredt gyerekek körüállták a bölcsőt, melyben az újszülött, egy pompás, egészséges hajasbaba feküdt.

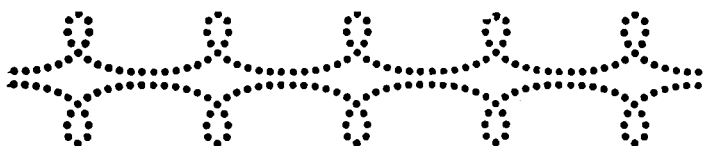

Karó Zsigának nem kellett törnie már a fejét a karácsonyi ajándékon, mert a gyerekek újjongva táncolták körül a bölcsőt és hangos örömmel visitották :
— Hajasbabát hozott a Jézuska !

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

SZALMATŰZ.

I.

Aki a miklósfalva Patakutcán végig megy és meglátja az utolsó kis falusi házat, kétszer is odanéz, mert megcsodálni való az a rend és tisztaság, ami ott szemébe tűnik az embernek. A házikó hófehérre van meszelve és az ablakszemek olyan tisztán csillognak, mint akár-melyik úri portán. Még a házikó zsupfedele is olyan ízléssel van körülnyírva, mintha művészi kéz szabott volna szalmasisakot az épület fejére. A rendes kis telket sövénykerítés futja körül és a kaputól az ajtóig megsöpört, gondozott ösvény vezet. A pázsitos udvaron bóbítás tyúk karatyol és ugyanannyi gyerek hentereg a gypeszönyegen. A kis kertben néhány nagyfejű káposzta terpeszkedik. A karóra futó paszuly zörög már — mivel őszre fordult az idő. A kevély napraforgónak is alácsüng érésre hajló tányérja. A gazdasági épületeket egy szerény dísznő-ől képviseli, amelynek ez idő szerint nincs lakója. Az egyetlen malac néhai már s lakóhelyére napszálltakor befészkelődik a három bóbi-

tás. Ezek is búsan tipegnek, szomorúak, mint a ki özvegy sorsra jut. Rabló görény ragadta el a büszke aranykakast közülök és most minden örömük abban telik, ha átküldi a szomszédból tüzes kukurékolását, a szemétdomb lovagja.

Ha nem mondom is, ki lehet találni, hogy itt Rezi János familiájával együtt lakik a szegénység. Rossz lakótárs, de beletörődik az ember. Megszokja, mert megszokni előle nem lehet. A Rezi-pár különben napszámra jár a falu módosabb gazdáihoz. Ha dologidő van: egész nap a mezőn vannak. Ilyenkör a három gyereket, meg a három tyúkot a gondviselésre bizzák. Nem is esett kár bennük. Csak a legjobban féltett malac kapta meg a torokgyíkot és egy szép holdvilágos estén, amiben Rezi János nem gyönyörködött — megvált a földi élettől. Nem is olyan kicsiség ez, ha jól meggondolja az ember. Ez a malac lett volna arra kiszemelve, hogy a Rezi familiának megédesítse a tél keserű napjait. A rőfögő kis jószág körül szövődött a családnak leggyönyörűbb ábrándvilága. Milyen szépen nőhetett volna; milyen kövérré hízhatott volna addig, amig megérkeznek a szálló hóhelyhek és fehérre festik a nagy fakó mezőt, a kertet, az udvart és a szürke szalmatetőt. Eljött volna Késes Istók a felszegekből és — uram isten, kimondani is sok — disznóölés történik a szegény ember házánál. Gazdagnál is ünnepszámba megy. Hát a szegénynél! Sürgölődik az asszony. Feni a kést, surolja a lapitót, mossa a hurkatöltőt. A

gyermekék minduntalan láb alatt vannak. Az udvaron fellobog a szalmatűz. Örömmek, dicsőségnek, boldogságnak tüze ez, amelynek fénye, rövid, de boldog jövőre veti világát. Arra a boldog jövőre, ahol a füstös sodar, szalonna és kolbász megkönnyíti a kenyeret hajszólo ember gondjait.

Most aztán ennek vége van. Nem lobog az ő udvarán a szalmatűz, a falu téli világának tűzsugaras költészete. Beszéltek, ábrándoztak róla, de a szegényt az ág is jobban húzza. Bezzeg a szomszédot nem látogatta meg az isten haragja. Gazdagabb ember, jobban elbirta volna. Nem irigy ember Rezi János, de ha öffen a szomszéd disznója, mindig azt gondolja, hogy nincs elég igazság a földön.

Hanem akármit gondolt, változtatni nem lehetett rajta. Egy esztendőben nem jut a pénz kétszer disznóra. Megvárták türelmesen a másik esztendőt. De a — míg várták, mégis történt valami. Közeledett karácsony ünnepe. A Rezi család a tűz körül ülve sütkérezett. A gyermekek valahol egy gombot találtak és azon vitatkoztak, hogy melyik tulajdona is. A vita tettlegességig fajult úgy, hogy Rezinének osztó igazsághoz kellett közbelépnie a tenyerével. Azért nem felejtette el, amit mondani akart az urának:

— Tudja-e kend?

— Ha tudom: megmondom, — felelé János.

- Hajnalba disznót ölnek a szomszédban.

János vállat vont:

— Szerencsés ember.

A gyerekek élénkebben kezdettek figyelni. Marci bele is szólt a beszédbe:

— Megperzselik?

— Gyermekek ne kotyogj — intette az apa.

Marci a testvéreihez fordult és halkabban magyarázta:

— Szalmát tesznek rá. A szalmát meggyújtják. Nagy lángja lesz és a láng megperzseli a fülét, a farkát.

— Jó az? kérdezte Kató.

— Jó mondta Marci. — Jobb mint a kolbász.

— Annál nem jobb, mondta Jánoska.

— Bizony jobb. A tavaly adott Mák Sanyi. Amikor ott voltam a perzselésnél sötét hajnalban.

— Szép az? kérdezte Kató.

— Gyönyörű szép. Messze, messze világít. Ugy látsz mellette, mint nappal.

— Gyermekek — szólott az apa, — egy-kettő aludni!

A gyermekek hamar elkostródtak. Reziék még egyideig eldiskuráltak a tűz világánál, aztán pihenni tértek ők is. Hajnal táján kipattant a szeme Jánosnak. Vagy azért, mert rosszat álmodott, — vagy azért, mert eleget aludott. De ha már nem alszik valaki, hallgatja a többi alvó lélekzetvételét. Az asszony elég darabosan hortyogott, de a gyerekek felől nem jött semmi nesz. Máskor forgolódtak és beszéltek álmukban, de most mély volt a csend. János előkotorászta a gyufát, melynek lobbanó fényénél döbbenve látta, hogy a gyerekek fekvő helye üres. Ijedtében a feleségét kezdte rázogatni:

— Ébredj asszony! Nincs gyerekek!

— Bolond kelmed — mondotta az asszony álmosan.
Nem elég kendnek három darab?!

— Egy sincs, ha mondom!

De akárhogyan mondta is az ura, nem hitt neki az asszony és tovább hortyogott. János pedig az első meglepetés után fontolóra vette a dolgot:

— Csak nem lopták el? szólott magában. — Gyerekek nem kell senkinek... Ha csak nem a cigányok. Halottam, hogy azok gyereket is lopnak... Vagy tán a gonosz lélek... Mondják, hogy kicseréli a gyereket. Ejnye, ejnye! Hát ha elbujtak valamerre...

Rossz sejtelmek kezdették gyötörni. Nem is háborgatta az asszonyt, hanem magára kapta a ruháit és a következő percben kilépett az udvarra. Enyhe téli idő volt és a borús égről szállingóztak a hópelyhek. A keleti égboltot a hajnalhasadás halvány rózsaszínre festette, de még sötétség borult a falura. Az ember gyors léptekkel sietett az utcára, ahol a vékony hórétegen mintha apró lábnyomokat vett volna észre. Lehet, hogy látott valamit, — lehet, hogy a szeme káprázott, de azért gyorsan követte a vélt nyomokat. A falu már ébredezett. A kakasok harsonáztak és az apró ablakok tűszemeikkel az utcára pislogtak. Káka Dániel már talpon volt. Pálinkás ember és az ilyennek nincs hajnali álma. Az ilyen ember hajnal táján csak fetreng az ágyban. A keze reszket, a feje zúg és a füle cseng. Nincs nyugalma és rossz órái vannak, a

míg meg nem issza a porcióját. Most is a kapufélfát támogatja és lesi, hogy nyissák ki a korcsmát.

János jó reggelt kíván és a gyerekeket kérdi, akik hogy s hogy nem, eltűntek az éjszaka.

— El? kérdi a pálinkás.

— Mintha a föld nyelte volna el, mondja János.

— Hány óra tájt lehetett? kérdi ismét a pálinkás.

— Nem tudnám megmondani.

— Mikor a fiastyúk a toronyirányába emelkedett, neszeltem valami hangokat.

János érdeklődve lépett közelebb:

— Mit hallott kend?

— A fene tudja, sirás volt-e vagy kacagás, de gyerekek hang volt, azt tudom! Arra, a felvég felé haladtak.

Meglehet, hogy Dánielnek csak a pálinkás füle csengett, de János úgy neki eredt a felvégnék, mintha ostorral üzték volna. Útközben, futtában szólítgatta is a gyerekeket.

— Merre vagytok Jánoska? Kató, te putypuruty szólj már!

Semmi felelet. Csak a kuvaszok vakkantottak a szavára. A falu végén megállt; törülte a kabátja ujjával a homlokát és körülnézett. Mégse erre lehetnek, gondolta magában és visszafordult. Ebben a pillanatban olyant dobbant a szíve, mintha az istennyíla csapott volna melléje. A házatájékán erős, vörös tűzfény sugárzott a fellegekre.

— Tűz, tűz — kiáltotta torkaszakadtából és rohant vissza. Az jutott eszébe, hogy a háza gyúlt meg. Talán a gyerekek gyújtották meg, mivel szerettek dísznóperzselést játszani. A rémülettől mintha megbénultak volna az érzékei -- nem látott és nem hallott, — csak rohant előre. Mikor aztán otthon volt: akkor látta, hogy a szomszédnál lobog a szalmatűz és javában perzseli a leölt koca kövér hátát.

— Ejnye, ejnye de megjedtem — mondogatta magában. — Tudhattam volna...!

Egyebet nem szólt, de bizonyos, hogy nem tartotta magát ebben a pillanatban okos embernek. Amint így hányta-vetette a dolgát, egyszerre a szomszéd asszony szavára lett figyelmes.

— Nini! Hát azok a kölkek már felébredtek?! Mit néztek, mit leskelődtek itt?! Nézze meg az ember. Ott fénylik a szemük a kerítés mögött.

János ebben a pillanatban látta meg, hogy elveszett gyerekei ott guggolnak a kerítés mellett és a nyíláson át nagy gyönyörűséggel nézik a dísznóperzselést. Akármilyen szigorú akart lenni, mégis elnyomta a haragját az öröme. Valami haragos szó ki akart pattanni a száján, de nem szólt semmit. Melléjük lépett és mind a hármat az izmos karjaiba ölelte. Úgy vitte őket az asszonyhoz, aki csak akkor ébredt fel édes hajnali álmából.

— Mégis megtaláltam; mondta János. Öröm és büszkeség volt a hangjában.

— Mi az isten csodáját talált kelmed, kérdezte az asszony, aki nem értette a dolgot.

— Gyerököt, vagy hármat!

Az asszony félálmosan félreértette Jánost, a haragja hirtelen felemelte az ágyból és úgy ültében pergette nyelvét urára:

— Gyerököt?! Hármat?! Van esze?! Meg kell kötözni kelmedet...!

Még folytatta volna, ha már ekkor János nem önti le az öléből a három gyereket az asszony mellé az ágyba:

— Mesze nó! Ezeket találtam!

— Mondom, hogy vén bolond kend!

János nem az asszonynak felelt, hanem saját gondolatait szövögette:

— Ha erőt és egészséget ad az isten, — másképpen lesz esztendőre! Én mondom ezt asszony!

— Mond kend eleget, csakhogy épen az értelme nem sok. Tán bizony még gyerek kellene?! No abból nem eszik kend!

— Várd meg a tavaszt. Majd megértesz akkor!

— Inkább szeme nélkül marad.... Nézze meg az ember!

János mosolygott az asszonyi állat értelmetlenségén, de nem árulta el, hogy mire gondol.

II.

Az idő is csak úgy fogy, mint a gyertyaszál. Lassankint alább hagy a nagy hideg. Addig húll az eső,

addig fúj a szél, addig járunk a pocsolyába, a míg egyszer csak előkerül néhány meleg sugaras nap, amely kibontja a fák zöld lobogóját, tarka virágot hint a mezőkre és dalra fakasztja a ligetek, az erdők szárnyas poétáit. Ez volna a tavasz. Erre várt Rezi János, aki két szorgalmas tenyerével addig dolgozott, amíg összekapargatta azt az összegecskét, amivel aztán megvette azt a bizonyos malacot, amelyik mégis egykor megszerzi a gyermekeknek a d. sznóperzselés gyönyörűségét. Azt meg se próbálom leírni, hogy mekkora öröm volt a háznál, mikor János haza állított a malac nagyrabecsült társaságában.

— Mondtam ugy-e asszony, ha az isten erőt és egészséget ad

— Mondta. Ilyenformán mondta! Hát ez a?! A már más! — De gondját viseljétek... — Ez a!

Hát abban nem is esett hiba. Úgy kényeztették mintha örökhagyó rokon lett volna, nem pedig disznó. A gyerekek laboda és nyúlsaláta után szaladgáltak, — az asszony korpás italt készített a számára. A gyerekek este sem akartak megválni tőle. János az ólba akarta elhelyezni, de aggodalmai támadtak. A másik is ott kapta a halálos bajt. Hadd maradjon a pitvarba. Meleg idő jár már és ott alusznak a gyerekek is szalmán.

— Négyen lesznek a disznóval, mondta az asszony.
— Épen annyi hely van.

Már ez a kijelentés is mutatta, hogy a szóban forgó háziállatnak nagy tisztelője a család. Ez azonban

nem zárta ki azt, hogy koronkint szó ne essék a téli disznótorról, ami földi életük egyik jövődö boldogságát képezte. A gyermekek foglalatossága a disznó gondozásban merült ki, de a szülők is rajta voltak, hogy házuk szemefényének hája és szalonnája gyarapodjék. És a derék disznó, akit eddig a névtelenség homálya vett körül, Mancí nevet nevet nyert a dédelgető ajkaktól és annyira bele taláhta magát a házi szokásokba, hogy maga János sem tudta megmondani: a gyerekek sivitanak-e jobban, vagy a Mancí és hogy a Mancí maszatosabb-e vagy a gyerekek?

Bizonyos, hogy a barátság is rendkívüli módon fejlődött. A Mancí nyakára szalagot kötöttek és hogy annál furcsább legyen, kalapot csináltak a fejére papirosból. Volt ezen nevetés. Mancí is annyira jó kedvű volt, hogy gyakran bolond táncot járt, vagy pedig a piszkos orrával mindent összevissza turt. Tilalom ellenére kiturta a kertben a krumplit, mert bár okosnak látszott, de disznó természetének ellenállani nem tudott. Falánk volt és tolakodó. De amennyire megszólják ilyen jellemvonásáért az embert, ép annyira dicsérik érte a disznót. Mancí tehát kitünő jellemű állatnak mondható. Ennek a tulajdonságának köszönhetette, hogy gyorsan nőtt és hizott. Hizott, de mennyire. Ilyen hizástól például minden primadonna kétségbe esnék, de Mancí kevélyen rőfögött, mert méltán lehetett büszke erre a disznóerényre. Arra bizonyára nem gondolt, hogy vesztére hizik. De már a pajtásai:

a három gyerek is, inkább tekintette játszótársnak, mint olyan eledelnek, amihez gyilkosság árán jut az ember. Pedig veszedelmesen közeledett az idő, mely egy rövid, vidám és jól táplált életnek a végét jelenti,

A fecskék rég elmentek az eresz alól. A falombot leforrázta a dér. A természet színes pompája eltűnt, megfordult és rohamos lépésekkel közeledett a tél. Egy napon, — titokban, hogy a gyerekek ne hallják, meg is kérdezte János az asszonyt:

— Feleség, mikor öljük le a Mancit. Akkora tokája van már, mint a kalapom.

— Ha egy kicsi hó lesz, vége neki, mondta az asszony.

Az a kicsi hó pedig hamar megérkezett. Reziné sietet is a boltba. Vásárolt sót, borsot, szegfűszeget, szerecsendiót és minden jó fűszerszámot, ami kell az ázalékhoz. János pedig arra a bizonyos nagy napra a dísnőölő embert invitálta meg. Mikor pedig Mancira nézve utoljára ment le a nap, hogy a rákövetkező hajnal a hálálát jelentse, — János maga köré gyűjtötte a gyerekeket, hogy nagy örömet csináljon nekik:

— No gyerekek — mondta olyan hangon, mint aki kellemes meglepetésben részesít — talpon legyetek hajnalban; nem kell a szomszédba kandikálni, mint a tavaly, ha disznóperzselést akartok látni.

— A gyerekek némán tágra nyitott szemekkel néztek az apjukra, mintha nem értenék.

Az asszony úgy gondolta, hogy világosabban kell szólni:

— Megöljük a Mancit, mondotta nagy kurtán.

Aki nem volt Jérikó ostrománál, annak nincs fogalma arról, hogy milyen sírás, rivalgás tört ki erre. A három gyerek olyan torkaszakadtából ordított, mintha nyúzták volna. János akkorát szédült, hogy csak a falnak köszönhetné talpon maradását. Egyelőre vigasztalni próbálta a gyerekeket. Édesíteni igyekezett a keserűségnek ezt az orgiáját:

— Tietek lesz a füle, a farka — rivalta béle a pokoli zajba, ahonnan ridegen zugott vissza:

— Nem kell, nem kell!

Reziné a megbontott házi rendet, egy kipróbált eszközzel: a kerítésről tört vesszővel igyekezett helyreállítani. De ez olaj volt a tűzre. Annál kétségbeesettebben jajveszékeltek a Mancsi nevét. János végre is cselhez folyamodott. A feleségének intett a szemével és aztán hangosan kijelentette, hogy Mancsi kegyelmet kap.

A hangos jajveszékelés csendes zokogássá enyhült. A bánat hangja halkabban szakadt fel az apró keblekből s lassan szelíd megnyugvásba olvadt át. János, amint külön kapta az asszonyt, így szólt:

— Korán hajnalban, a mikor alusznak, végezni fogunk a disznóval. Miért keseregteném a kicsi szívüket?

— Baj is az! mondta az asszony.

— Baj biz a! Ugy látszik minden baj — erősködött

János. A tavaly azért volt a baj, mert nem volt disznó; az idén az a baj, mert van disznó.

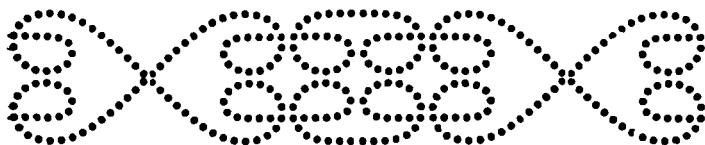
János aztán ezen nagyon törte a fejét. Okos ember akart lenni, mert okos ember kell ahoz, hogy ebből kiokosodjék. A végén mégis azt állapította meg: hogy jobb ha van, mintha nincs. Estére aztán elő is készítettek mindent úgy, hogy hajnalban hamarosan megtörténhetik a szomorú vidámság.

Késés uram megkocogtatta hajnalban az ablakot. János már talpon volt és halkán kiszólt:

— Csendesen, nehogy felébredjenek a gyerekek!

Hát hiszen abban nem volt hiba. Mindnyájan csendesek voltak. Mancitól azonban sem a jótékonyság, sem a közművelődés és közcsend nevében nem lehetett azt kívánni, hogy akkor is hallgasson, amikor a tor-kára teszik a kést. A bizony olyant visított, hogy az ablak is belezörrent. E pillanatban három hang visított vissza és pokoli sírás riogatta szét a hajnali csendet. János fogta a fejét, dugta a fülét. Az asszony suhogtatta a vesszőt, csak Késés uram nem törődött a keserűséggel. Gyorsan végzett és hasra fektette a hájas Mancit, aztán berázta szalmával. A következő percben felloboggott a szalmatűz és fényét a három gyermek mosolygó arcára veté. A szomorú arcok lassan neki gömbölyödtek. És amikor a szalmatűz lángnyelve sisteregve, pattogva csapott a magosba: a nagy, bámuló szemekben a boldogság fénye megcsillant.

Aki e pillanatban látja őket, bizonyára megesküszik rá, hogy a pillákon reszkető könnyek az öröm könnyei.

KAPÁS GYURIÉK KECSKÉJE.

I.

Vasárnap délután volt az idő. Kapás Gyuri, — vagy azért, hogy unta magát, avagy azért, hogy ráért a dolga miatt — elkuilógott a korcsmaig és úgy félszemmel benézett az ablakon. Ha jól látta, az abrosszal terített asztal mellett ültek: a bíró, jegyző és Nagy György Elek a hatókrös gazda. Ilyen előkelőségeknek abroszt teritenek az asztalra, annál is inkább, mert bort isznak és kurta szivarfüst mellett sercegtetnek a padlóra. A többi asztal kopasz és vedlett, de jó arra, hogy pálinkát igyanak rajta azok, akiknek nem telik a borra meg a szivarra. Kapás Gyuri látja, hogy a többi asztalnál is ülnek egy páran. Ezek már kurta száru pipából pőfékelik a csipős trafikdohányt, hogy verje meg a Krisztus azt is, aki kitalálta. Nem a dohányt, hanem a trafikot, a hol pénzért adják, mégis rossz. Kapás Gyuri közben hátat fordít az ablaknak és köhécselget. Nem azért mintha más nézni valója volna,

.....

vagy erőltetné a köhögés, hanem azért, nehogy azt gondolják, hogy leelkedik. Ekkor látja, hogy a vállai közé húzott nyakkal és erősen puffadt arccal siet az ajtóhoz Pók Marci, aki segédjegyző volt valaha, de a sok italtól-e vagy a sok síkkasztástól „lemondott“ a hivataláról s most írást csinál az ügyes-bajos embereknek és levelet ír azoknak, akiknek messze földön katona fiuk vagy szolgáló leányuk van. Valami kevés pénzt és három deciliter pálinkát kell vinni hozzá annak, aki levelet írat, mert Pók urnak ital nélkül úgy reszket a keze, hogy nem tud betűt vetni a papírosra. De ha lenyelte az italt, úgy ír, mint a folyóvíz és olyan szépen szól a levele, hogy megkönyvezi, aki hallja. Hát még aki olvassa!

Jól tudja azt Gyuri, hogy Pók úr olyan már, mint a földhöz ragadt. Azt is látta, hogy a vedlett asztalnál olyan szőrű-bőrű emberek ülnek, mint ő, mégis meggondolja, hogy bemenjen-e vagy se? Vasárnap délután egy keveset inni nem szégyen. Műves nap nem tenné. Olyankor megszólnák az embert, de most nem szégyen. Csak az a baj, hogy jelenleg nincs pénze. Oda adta az asszonynak húsrá. Azt pedig szégyelné, ha nem kapna hitelbe. Megeshetik, hogy nem kapna hitelbe, mert van egy kis tartozása. Kevés az igaz. Még egy koronára se rug. De a korcsmáros rossz máju ember, a mi abból is kilátszik, hogy cipó van a hátán. Verekedésből kapta. Kőtekedő természetű és csufondároskodik a szegénnyel. Be se menne, de mégis bemegy,

ne mondja a cipós, hogy azért kerülí, mert tartozík. Hát bemegy és illedelmes lassusággal mondja, hogy erőt, egészséget kíván.

Az előkelőség nem igen veszi észre. A többi mond rá valamit, de csak dűnnyögnek. Nem lehet érteni. Az olyan köszöntésben nincs szívesség. Gyuri le se ül, mindjárt, hanem nézegeti, válogatja a helyet. Tenyerébe üti pipájából a kormot, onnan a padlóra bñenti. A pipát a szájába fogja és matat a zsebeiben a dohányja után, mint aki pipára akar gyűjtani. A bíró, a jegyző és Nagy György Elek, a hatökrös gazda készülődnek.

— Fizetünk, mondja a jegyző.

A korcsmáros odalép az és üvegekre néz. Úgy számítja, hogy kinek mennyi volt. A hatökrös egy tizkoronás bankót tart a cipós orra alá:

— Húzza ki!

— Mind?! kérdi a bíró.

Mind! felel Nagy György Elek.

— Szívar is volt, mondja a jegyző.

— Azt is! Én fizetem azt is!

A jegyző visszacsuztatja a mellénye zsebébe a kivett két koronást és a bíróhoz intézi szavait:

— Ne legyünk a jónak elrontója.

— Üm, — int rá a bíró a fejével, de nem szól.

A hatökrös fizet. Pöre van, hát vesztegetni kell az előljároságot. A jegyző az ajtóhoz lép, kinyitja s Nagy György Eleknek a vállára teszi a kezét és úgy tessékeli.

— Nem, mondja a hatókrös. — A bíróé az elsőség.

— A jegyző az első, szabadkozik a bíró.

— Korra jár, mondja a jegyző.

Ekkor már mind a hárman fogják és tologatják egymást, hogy melyiknek kell előbb kilépni!

— Menjen akkor Elek koma, szól a bíró. — Elek koma az idősebb.

A hatókrös erre kilép, utána a bíró és a jegyző, a ki a legfiatalabb. Kapás Gyuri még mindig áll, mintha azt várná, hogy üléssel kínálják. Nem szól senki. Nem is akarják észrevenni. Pók Marci a pálinkás, magyarázgat valamit. A többi bambán, zavaros nézéssel hallgat és iszogatja a pálinkát. Gyuri mégis lassan ahoz az asztalhoz lépeget, ahonnan a bíróék eltávoztak és félénken csak a szék szegletére ül. A kalapját hátra tolja a tarkójára, mintha félig levenné. A korcsmáros ránéz és foghegyről böki a szót:

— Az a boros asztal! Urnak való!

Kapás Gyuri erre a kopott asztalhoz ül, de itt is csak félig ereszkedik a padra és igen jámbor hangon mondja:

— Két decit meginnék.

A korcsmáros olyan mozdulatot tesz, mintha nem akarna adni, de hirtelen mást gondolhatott, mert megtölti a két decist és Gyuri mellé teszi az asztalra. A mint leteszi, abban a helyben állva marad, mintha valamire várna. Kapás Gyurit zavarba hozza a helyzet. Hátha az árát várja, azért nem mozdul mellőle.

Nem nyúl mindjárt az ital után, hanem az ablakra néz és úgy mondja:

— Mintha eső akarna lenni.

A korcsmáros nem válaszol és nem mozdul.

Gyuri sokalja találgatni, hogy mit akar? Az üveghez nyúl és a szájához emeli.

Ebben a pillanatban a korcsmáros gyors mozdulattal kikapja kezéből az üveget és gúnyosan csúfolodva, fenszóval kiáltja:

— Majd ha fagy! Most jut eszembe, hogy még tartozása van. Azt se fizette meg. Az ilyen ember nyeljen száraz kortyokat. Se pénz, se becsület! Hát hitel sincs!

Ezzel viszi is az italt Gyuri elől. A többiek oda figyelnek, vigyorognak és összesúgnak. Gyuri megérti, hogy szégyen érte. A korcsmáros megalázta emberek előtt. Nem is szól, ha senki se hallja, de jól látja, hogy azok ott róla sugdosnak. A nyaka egészen elvörösödik. Érzi, hogy valami erős szó, valami nagy istenkáromlás akar kitörni belőle. De küzd és visszanyomja a haragját. Jaj annak, aki vasárnap szidja az Istent. Csak forgatja egyideig a fejét, amig eszébe jut, hogy mit feleljen:

— Nincs pénzem most az igaz, de becsületem több van, mint neked!

Fel is állott erre a szóra és a mellére ütött. Olyan volt most már, mint a bátor és önérzetes ember. A korcsmáros dühbe jött a felelettől. Ez mondja neki,

aki a száját se igen merte kinyitni? Ez a rongyos, aki neki adósa? Ez mer beszélni?, dűhtől reszketve ugrott Gyuri mellé és az orra alatt hadonázva, harsány, veszekedő hangon kiáltotta:

— Mars ki innen! Vidd oda a becsületed, ahol adnak reá! Mars ki innen!

Kapás Gyuri egyik lábát előre csapta, a kalapiját jól a fejére nyomta, mint aki készen áll a támadásra. Erősen szembe nézte a korcsmárost és elszánt hangon mondta:

— Azért sem, cipós!

A „cipós“ gúnyneve volt a korcsmárosnak, akít most már Kapás Gyuri kihívó, gúnyos hangja annyira dűhbe hozott, hogy öklével akart az arcába vágni. Gyuri azonban még mielőtt megüthette volna, megragadta a ráemelt kezét és ugyanekkor olyan erővel lökte hátra, hogy a korcsmáros neki repült a söntésnek s nagyot nyekkenve ütötte be a lécajtót, amely néhány üveget és poharat pozdorjává zúzott.

— Jaj a gyilkos! kiabálta a korcsmáros. Gyuri pedig villogó szemekkel, kiegyenesedett testtel állott a helyén és várta, hogy mozdul-e valaki? De csak a cipós lármázott és káromkodott. Fogta a lécajtóhoz csapott derekát és fenyegetődött a törvénnyel. A többiek összebújtak, hallgattak. Hol Gyurit, hol a korcsmárost nézegették lopva, hogy valjon összeakadnak-e még egyszer? De nem akadtak össze. A korcsmáros még bennebb húzódott a söntésbe és onnan rikoltzott

ki. Gyuri pedig nem hallgatott rá. Mintha kifújta volna egyszerre a dühét olyan alázatosan összehúzó-
dott; csendesen lesütötte a fejét és jámborul lépett ki az ajtón, mintha semmi sem történt volna.

II.

A korcsmáros kijött a söntésből és az ablakon keresztül még egyszer megfenyegette:

— Megállj csak rongyos kutya! Ennek megadod az árát.

Aztán a pálinkázó, tétova nézésű emberekhez fordult:

— Ezt úgy-e látták!?

Valamit dűnnyögtek, morogtak, de érthető választ nem adtak. Pók Marci kezébe vette az üres üveget és úgy nézte mintha olyant még soha sem látott volna. A korcsmárosnak egyre járt a szája:

— Tudják kentek, hogy hitelbe adtam neki dohányt is, italt is; aztán nemhogy fizetne, hanem még megver. Látták, hogy megvert, — tudják, hogy tartozik. Hát szabad-e csalni!? Szabad-e megverni az ártatlan embert?! A tekintetes segédjegyző ur tudja a törvényt! Mit mond a törvény?! Tudja, úgy-e mit mond a törvény?!

Pók Marci a fénytelen szemeivel még mindig az üres üveget nézte és csak úgy félvállról dörögte:

— Tudni, tudom...!

A pálinkás cimborák hallgattak. Pók Marci se mu-

tatott további kedvet az ügy megbeszélésére. A korcsmáros még egy ideig magyarázta az igazságát, de mikor látta, hogy a szem és a fültanuk késnek a megnyilatkozással, benyult a söntésbe és egy félliter fodormentást tett az asztalra :

— Ebből igyanak! mondotta. — Ez fáinabb mint a másik.

A társaság megmozdult. Egyik másik köhintett és a fejökkel kezdték bolíngatni a korcsmáros beszédjére :

— Szinte eltörött a derekam, úgy csapott a söntéshez.

— Ugy a! hagyta helybe a nagy sárgás képű paraszt, aki már töltötte a finomabb italt a poharakba.

— Meg is ütött az a bitang! Meglátják kendtek, hogy megkékül a helye!

— Meg a! vágta rá a csorba, akinek három fogát verték be egy korcsmai ütközetben.

Pók Marci koccintott, kihúzta az italt a pohárból. Csettintett a nyelvével, végig törülte a száját és így szólt :

— Ide hallgassanak! Mi láttuk is, hallottuk is az egészet. Tudjuk, hogy Kapás Gyuri tartozik, mert hogy ivott azt láttuk, de hogy fizetett volna, azt nem láttuk. Hallottuk, hogy a korcsmáros komát „cipós”-nak csúfolta és úgy elagyabugyalta, mint a kétfenn kü dobót.

— Ügy lett volna? szólalt meg a sárgás képű.

— Ügy ! kiáltott az elcsapott segédjegyző és ráütött az asztalra.

— Kend fogja be a száját Mihók sógor, mondta a csorba. — A jegyző ur tudja a törvényt. És az áll, amit a törvény mond.

— Már most folytatta Pók Márton — élő tanuk vagyunk arra, hogy a korcsmáros koma úgy nem vétett annak az embernek, minthogy ez az asztal nem vét senkinek.

Ekkor a cipós cigarettát vett elő és rendre ki-nálgatta :

— Használják ezt is !

Pók Marci rágyújtott, de a csorba ezt mondta :

— Nem élünk vele. Köhögtet a papiros. Mihók sógorral a pipa embere vagyunk. Egy pakli négy krajeáros többet ér száz olyanról !

Előkerült a pakli pipadohány is. Ekkor ismét Pók Marci szólott :

— Ha pedig a korcsmárosnak adós valaki, annak fizetni kell, ugy-e ? ! Ha pedig az ártatlan embert megveri valaki, annak lakolni kell, ugy-e ? ! Aki pedig tud róla, az akár megis esküszik arra, amit tud. Ennek így kell lenni ! Ezt mondja a törvény. Ezek után tehát megcsinálom a panasz-levelet, fel-bélyegezzük annak rendje szerint. Belefoglaltatnak a tanuk is és a korcsomáros koma beadja az illetékes-hatósághoz, a hová megidéznék minket is, hogy meg-mondjuk és megesküdünk az igazságra !

— Meg! Akár sajátkezüleg is meg, ugy-e Mihók sógor?

Mihók sógor a pipáját szortyogtatta és nem ért rá válaszolni, de köpött és bolintott annak jeléül, hogy megértette.

III.

Kapás Gyuri mikor haza érkezett, akkor is röstelkedett magában. Enné meg a suly a pálinkáját, — gondolta — csak szégyent csinál az embernek. A felesége kérdezte is, hogy mi dolgon törí a fejét, de Gyuri legyintett a kezével és azt mondotta:

— Semmin!

Az asszony pedig azért se faggatta, mert ekkor érkezett haza a két gyerek a mezőről, ahol Cugunak, — így hívták a kecskét — labodát és nyúlsalátát szedtek. Cugunak pedig szüksége volt a jó táplálkozásra, mert anya volt és egy kis gidóról is kellett gondoskodnia, amellet, hogy a Kapás gyerekek is az anyakecskétől részesültek estéli tejkurában, ami egyuttal a vacsorát is jelentette. Ezért lehetett olyan nagy a hálaérzés a kecske iránt, amelynek a legjobb és a legkövérebb füvet szedték össze. A kis gidóval pedig valóságos tejtestvéri barátságban éltek. Piros szalaggal diszitették a nyakát, amelyen apró csengő csilingelt. A Pista fiu úgy eltanulta a hangját, hogy mikor elkezdte mee, mee, — a kecskemama is zavarba jöt és a hangról saját gyermekének képzelte

..... lehet tudni, mert ha Pista valahol mekegni kezdett, a kecske futva rohant a hang után és olyan szerető készséggel felelt, mintha saját gidóját édesgetné. Volt ugyan még néhány juhocskája Kapás Gyurinak, de azok künt tanyáztak valahol a közlegelőn és nem tartoztak olyan szorosan a családhoz, mint a kecske. Ezt a gyermekek kedvéért, de főleg bőséges tejéért, sokra becsülte az asszony is. A kezükből etették, a pitvarban hálatták. A szegény ember akárhányszor úgy összeszokik a háziállatjával mintha hozzája tartoznék. Simogatja és diskurál vele, mintha az értené. Egyik másik meg is siratja, amikor el kell válni tőle.

Kapás Gyuri nem gondolta, hogy míg ő otthon a házi boldogság ápolásával foglalatoskodik, az alatt a cipós vermet és a részeges Pók Marcival, házának derűs nyugalma ellen. Szororu meglepetés érte, amikor a kisbíró írást kézbesített arról, hogy adósságért is, meg verekedésért is, meg kell jelenni az érdemes előjáróság előtt, ahol törvényt ülnek felette. És amíg Kapás Gyuri aggodalmak közt várta a kítűzött tárgyalási napot, az alatt a korcsmának mindennapos vendégei voltak a tanuk, Pók Marci vezetése alatt.

— Akinek olyan három tanuja van, mint a komának, mondta Pók Marci, annak nyert póre van.

— Mivel hogy az igazság is részemen van, jegyezte meg a cipós, amikor a féllíterest átnyújtotta.

Marci jót húzott az italból és gürüzdölő torokkal kiáltott fel:

— Olyan igazsága van, mint a fényes nap.

Pók ur aztán diktátori hangon magyarázta a törvényt és csak akkor tartott szünetet, a mikor az itallal kiszorította a szót a szájából. A csorba ember és Mihók sógor füleltek pipáztak és sűrű sercentések között azt mondták.

— A bion!

A korcsmáros nem sajnált ugyan egy két liter pálinkát a derék tanuktól, de mikor azt tapasztalta, hogy nagyon sűrűn isznak, de ritkán sem fizetnek, szeretett volna mentől hamarabb keresztül esni a peres ügyén. Mikor végre megérkezett a terminus, szinte megkönnyebülve mormogta:

— Holnap a pokolba mentek. Ott az ördög mér nektek hitelbe.

Az érdekes előjáróság, élén a jegyzővel, kihallgatta a feleket. Azután a tanukat.

— Még meg is verte kend a korcsmárost, mondotta a bíró, Gyurihoz intézve szavait.

— Nem vertem én, mondotta Gyuri. — Csak elutasítottam magamtól az egyik kezemmel.

— Erre nincs tanuja. Ezt nem látta senki.

— Látta az egy igaz élő isten, felelte Gyuri.

— Tartozik is kend tíz koronával. A tanúk tudják, hogy kend többször ivott hitelbe és nem fizetett.

— Vaj hatvan, vaj hetven fillér lehet, de több nem!

— Ezt is csak kend mondja, de kivel, mivel bizonyítja? pattogott a bíró.

— Tudja az egy igaz élő isten!

Nem lehet téged tanunak idézni, minden igazságnak, minden bölcsességnek, minden erőnek és minden hatalomnak örökké élő kútforrása, és mégis igazságot szolgáltatasz mindazoknak, akiknek igazuk van. . . .

IV.

Kapás Gyurit elítélte a földi igazságszolgáltatás. Még a verekedés dolgában is vétkesnek találta a szolgabíró, a hová az ügye került. Meg kellett fizetni a tiz koronát tartozás és még 10 koronát fájdalom címén. De a baj nem jár egyedül. A bokor is tépte szegény Gyurit s így esett meg, hogy a kitűzött időben nem fizethetett és a végrehajtó hatalom a kecskére tette a kezét.

— Hát vigyék a kecskét, mondotta Gyuri, — mert az elkeseredett ember nem bánja, ha világ vége lesz is.

A jegyző megütötte a dobát, de senki sem akart a szegény ember kecskéjére licitálni. Végre is a korcsmáros vette meg s még akkor is úgy beszélt, mintha károsodott volna:

— Veszett fejszének a nyele, mondotta és cibálta a kecskét a kapu felé, mert a derék házi állat nem akarta respektálni a végrehajtási törvény intézkedését. A gidó tévedésből nem volt lefoglalva és így a jegyző kénytelen volt elrendelni, hogy az anya kecske elszakít

tassék a gidójától. Ezért csapott a kecske nagy ribíliót. A vége csak az lett a kinos ügynek, hogy a cipós erővel elhurcolta a kecskét és nem törődött se a Gyuri szemrehányó tekintetével, sem az asszony pityergésével. Még jó, hogy a gyerekek nem voltak oda haza. Csak előbb mentek el, hogy a füves barázdákról izletes eledelet ténjenek a kecske számára. Mikor haza kerültek alkonyat táján és az apjuk megmagyarázta, hogy a kecskét ellicitáltatta a cipós korcsmáros, nagy, bámuló szemekkel néztek hol egymásra, hol a kesergő szülőkre. Akárhogy hányták-vetették a dolgot, csak annyit tudtak megérteni belőle, hogy a korcsmáros valami nagyon hatalmas ember lehet, aki elveszi a más ember kecskéjét, ha neki úgy tetszik. Kecské nem lévén, a gidót vették gondozás alá, de az árván maradt teremtés egyre sírdogált az anyja után. A gyerekeket mind nagyobb nyugtalanság fogta el. Már jó késő este volt. Kapás Gyuri valami szekérlőcsöt faragott, az asszony pedig a gyerekek ingeit foldozta. Észre se vették, mikor Jánoska és Pista kisurrantak az ajtón. Holdsugaras este borult a falura. Az utcán már nem jártak az emberek és a nagy csendességgel csak a nyári est áltató zszibongása ölelkezett. A gyerekek összesúgtak, aztán kiléptek a kapun. Egy pillanatig körülnéztek s azzal gyors íromodással szaladtak a korcsma felé. Az ivó szobából világosság derengett ki az udvarra, de egy lélek se járt sehol. Jánoska csendesesen megnyomta a kapukilincset és halkán szólott:

— Bevan zárva.

Hallgattak. Valami csüggedés szállta meg őket. Jánoska egyszerre a kerítés mellé ugrott és a tágas nyíláson át kémlelte a korcsma udvarát. Pista hozzá lépett és susogva kérdezte:

— Látod?

— Látom, mondotta Jánoska.

— Valyon alszik? kérdezte ismét Pista.

— Nem alszik, csak hever. Most a fejét erre fordítja és néz.

— Hadd lám, mondotta Pista és most ő kukucskált át a nyíláson.

— Most mit csinál? kérdezte Jánoska.

— Semmit, csak szomorú, felelte Pista.

— Most be fogok mászni és a kapu reteszét félre tolom, súgta Jánoska és már mászott is a kerítésre. Az alsó, széles deszka lazán volt a sásfához erősítve s mikor Jánoska rátette a lábát, egyszerre levált a helyéről és jókora széles nyílás támadt a kerítésen.

— Megállj, szólt Pista. — Most hívom. Meee-meee hangzott halkítva a hosszúra nyújtott gidósírás.

A kecske visszafelelt és talpra ugorva sietett a hang után.

— Meee, meee... hangzott ismét a Pista szava, de már ekkor gyorsan szaladtak hazafelé.

A kecske, a kerítés nyílásán keresztül bujva, rohant utánuk és csakhamar futva érkeztek haza mind a hárman. A gidót csendesen kilopták a pitvarból és meg se állottak, amíg el nem jutottak a kertnek

abba a részébe, ahol a nagy bodzafa állott, melyet sűrűn futott keresztül kasul a vad komló indája. A földig sűrű fa alá kötötték a kecskét és melléje helyezték a gidót, amely művelet után megelégedve siettek a szobába, ahol az apjuk bámulva nézett rájuk.

— Ne te ne! Hallod asszony? Hogy ezek még nem álmosok, azon csodálkozom.

— Hamar a kuckóba hé! mondta az asszony. — Azt hittem, hogy már rég alusztok.

Tovább nem is firtatták a dolgot. Bizonyára a szomszéd Jóskájánál felejtették magukat, gondolta Gyuri és tovább faricskált. A gyermekek összebujtak de nem aludtak el mindjárt. Jánoska a Pista fülébe súgta:

— Ott nem talál rá a cipós ember!

— Nem, mondta Pista. — Reggel sok fűvet szedünk, hogy legyen mit egyék.

— Aztán építünk egy kis házikót, folytatta Jánoska, — ahol négyen fogunk lakni.

— Jó, hagyta helyben Pista. Elcsendesedtek és a következő percben lenyomta pilláikat az álm. De pítymalatkor már talpon voltak és a kertbe lopóztak, hogy megtekintsék az elrejtett kecskét. A gidó akkor reggelizett; kecske mama pedig vidám képpel kérődzött, jeléül annak, hogy boldog és jó egészségnek örvend. Innen aztán a mezőre siettek, mert a legjobb eledellel akartak kedveskedni.

Gyuri épen a fiait, meg a kis gidót ügyelte, hogy

merre lehetnek, amikor a jegyző, a bíró és a korcsmáros beléptek a kapuján. El sem tudta képzelni, hogy miben fáradoznak, míg a jegyző nem mondta:

— Az éjjel ellopták a kecskét a korcsmáros udvaráról. A kerítésről egy deszkát lefeszített a tolvaj és azon vitte el. Kelmed is gyanúba van fogva... hát kutatni jöttünk.

Kapás Gyuri gunyosan, de a nyugodt lelkiismeretű ember csendességével felelt:

— Hát csak kutassák! Hátha megtalálnák! Különben a zsebemben is meg lehet nézni.

A korcsmáros azt súgta a bírónak, hogy hátha megölte, aztán elásta...

A hivatalos kutatás ebben az irányban is kiterjedt.

A jegyző különben nem tartotta lehetségesnek, hogy Kapás Gyuri lopta volna vissza a kecskét s már be akarta fejezni a további keresést, amikor a kert felől félreérthetetlen kecskehang ütötte meg az előljáróság hivatalos fülét.

— Ugy-e mondtam, ugy-e mondtam, kiáltotta a korcsmáros! — Szerette volna kelmed, hogy a zsebében keressük. Csakhogy nekünk is van eszünk!

Hiába érezte Kapás Gyuri azt, hogy ártatlan, mert mégis belesápadt abba a tudatba, hogy őt most, addig is míg tisztázza magát, tolvajnak tartják az emberek. A szégyen égette a homlokát, amikor a bíró kisütötte, hogy a kecske nem magától jött vissza, mivel meg van kötve. Itt bűnös kezek működtek,

ami nyilván való. Ezzel indultak is a község házára, ahová a kecskét, mint corpus delictit, Gyurinak kellett vezetnie, az egész falu elképedésére és csodájára. A kecskét a ház előtt álló kisbíró felügyeletére bízták, bent pedig összeült az előljáróság és megkezdődött a Kapás Gyuri vallatása:

— Vallja be kend az igazat, mondotta a bíró.

— Nincs mit vallanom, felelt Gyuri, — nem tudom, hogy került oda. Esküszöm az egy igaz, élő Istenre!

— Megint a jó istent emlegeti kend? mondotta a korcsmáros.

A jegyző csendet intett és felszólította a vádlottat, hogy beszéljen azokról az eshetőségekről, melyeknél fogva a kecske hozzá kerülhetett, ahol pláne kötve találtatott, mely ténykörülmeny kizárja azt a lehetőséget, hogy a szóban forgó állat, önként ment volna vissza előbbi gazdájához, — jogos tulajdonosától.

Szegény Gyuri a nagy izgalom miatt alig értette meg, hogy az elnyújtott hivatalos stílus, mit kíván tőle. Egyre az ártatlanságát hangsúlyozta és kétségbe esve kezdette belátni, hogy a falu szégyenére a kóterbe kerül és onnan tán a tömlöcbe tiszta ártatlanul. A jegyző már fogalmazta is az ítéletet, amikor hirtelen felnyílt az ajtó és az ott álló kisbíró tiltakozása ellenére is a két Kapás gyerek a szobába toppant.

— Tekintetes úr, mondta nagy lihegve Jánoska a jegyzőnek -- nem az édes apám a hibás.

.....

-- Nem ő hozta haza a kecskét folytatta Jánoska.

— Hát ki? kérdezte szigoruan a jegyző.

A két gyerek egyszerre felelt:

— Én!

-- Mind a kettő, vagy az egyik?

— Én, sietett a felelettel Jánoska.

— Nem, nem ő! Én! mondotta Pista. — Tessék csak ide hallgatni: Meee! Meee!

Kívül a kecske majd elrántotta a kisbírót, úgy elkezdett ugrálni, mialatt nagy készséggel felelgetett Pistának: Meee! Meee!

A szigorú jegyzőnek úgy tetszett, mintha az igazságszolgáltatás komor kérlelhetetlen útján napsugár csillogna. Hangja már nem volt olyan kegyetlen, amikor mondotta:

— Tehát ti loptátok el a kecskét?

— Mi nem loptuk, szólt Jánoska.

— Csak haza hívtuk, egészítette ki Pista.

— De a kecske nem a tietek!

— A mienk, mondta a két gyerek. -- Mi ismerjük! Ez a mi kecskénk!

— De most már a korcsmárosé. Tőletek elvette a törvény.

— Nem a törvény. A korcsmáros vette el. A kecske a mienk!

— Jól értsétek meg, szólott a jegyző. — A kecske most már a korcsmáros tulajdona. Aki tőle híre és tudta nélkül elviszi, vagy elhívja, az tolvaj, mert a

korcsmárost tulajdonától fosztotta meg. Ti nagy hibát követtetek el. Most megdorgállak és figyelmeztetlek, hogyha ismét ilyen bűnbe estek: el foglak záratni. Megértettétek?

— Meg! De a kecske a mienk, mondták.

A jegyző belátta, hogy a két gyerek minden gondolatát az a tudat foglalkoztatja, hogy velük nagy igazságtalanság történt. Azért az apjukhoz intézte szavaát:

— Kapás György most menjen kend isten hírével és vigye haza a gyerekeket és intse arra, hogy jövőre hasonló cselekedetektől óvakodjanak.

Ezzel véget ért a tárgyalás. Kapás György a két gyereket, a korcsmáros a kecskét vezették haza. Mindkettőnek nehéz volt a dolga, mert úgy a kecske, mint a gyerekek módfelett ragaszkodtak egymáshoz.

Országos Széchényi Könyvtár

V.

Mikor a cipós ember hazaért a kecskével, a tanúk már az ivóban váraakoztak. Pók Marci a puffadt képét vigyorgóvá szélesítette és így szólt:

— Megér a kecske ötven koronát. Jó tejelő állat. Megér ötven koronát.

— Meg a! bizonyította a csorba és Mihók sógor.

A korcsmáros savanyu képpel nézett a züllött társaságra. De aztán úgy tett, mintha nem hallaná, hogy mit beszélnek. A csendet Pók Marci törte meg.

— Egy kis pálinka nem a világ. Annyit megérdemel az ember.

A korcsmáros legyintett a kezével:

— Elég volt! Nincs több!

— Nincs?! Már hogy nincs több? azt mondja a koma. No jó! Már ameddig jó. De hátha nem is úgy történt a dolog, ahogy történt. Hátha nem láttuk, hogy Kapás György megverte volna a komát! Hátha nem tudjuk, hogy Kapás György mennyivel tartozott a komának. Hátha csak arra emlékszünk, hogy a koma ütötte meg először Gyurit és azt találjuk mondani, hogy a koma addig itatott, amíg belénk fért és azért itatott, hogy tanuskodjunk hamisan. Ha aztán minket megbüntetnek: a komát is meg. Ha bezárnak: a komát is be!

A korcsmáros kényelmetlenül kezdte érezni magát. Jött-ment, tett-vett az ivóban. Egyszer aztán jó arcot vágott a dologhoz és így szólt:

— Jól van jól. Hát nem azért mondtam. Foglaljanak csak helyet koma. Ebben a pillanatban itt leszek. Csak egy kicsit kell várniok. Amennyi kell, annyit adok. Várjanak csak, mert egy kis dolgom van!

Ezzel ki sietett az ajtón, fogta a kecskét és vitte magával a jegyzőhöz, akivel írást csináltatott arról, hogy Kapás Gyuri neki mindent megfizetett. Megfizette a fájdalom díját és megfizette a tartozását kamatostól. Ennél fogva a kecskéi visszaadja és szent köztük a békesség.

A jegyző csak annyit mondott: „nó lám, ki hitte

volna!" és megcsinálta hamarosan az írást. A korcsmáros most már az írással és a kecskével sietett Kapás Gyuriékhoz, akik elcsodálkozva hallgatták a szavait:

— Tudja mit Gyuri, kend engem megvert és kend nekem tartozott, de mindenért megfizetett, itt van az írás is, itt van a kecske is. Ezt az írást én adom kendnek. A kecskét is én adom. És akárki akármit mond, kend azt feleli: igaz, hogy megvertem, igaz, hogy tartoztam, de megfizettem és szent a békesség. No kezet ide, mert sietek!

Kapás Gyuri elvette a nyugtát, átvette a kecskét és a cipós ember markába csapott:

— Mondhatom. Nem kerül pénzbe!

A korcsmáros rohant haza. A tanúk már nagyon nyugtalankodtak. Pók Marci reszketett a pálinka után és meg is sürgette a cipóst. Csakhogy majd hanyatt esett bámulatában, amikor a korcsmáros hetykén felelgette:

— Ma pénzért, holnap ingyen!

— Megbolondult koma!?

— Meg én koma! Annyira megbolondultam, hogy egy csöppet se adok! Pók Marci felrántotta a szemöldökét, előre feszítette a mellét és rekedtes hangon kiáltotta:

— Magammal rántalak, a tömlöcbe cipós!

— Oda kerülsz te és onnan az akasztófára Pók! De több véremet ki nem szivod! Ekkor már lezárta a söntést és gyorsan kilépett az ivóból.

A csorba oldalba lökte a Mihók sógort:

— Menjünk!

Pók Marci forgatta jobbra-balra a fejét. Nagyokat fújt és dühösen mondogatta:

— Megállj csak te cipós gazember!

Aztán kikullogtak az utcára és összehúzódva megdegéltek Kapás Gyuri lakásához. Már indultak is a kapu fele és akkor látták, hogy otthon a kecske és jóízűen falatozik a friss fűből, melyet Pista és Jánoska pazar kézzel szórnak elébe. Gyuri a nyitott kapunál álldogált.

— Kenddel volna egy pár szavam, mondta Pók Marci.

Kapás Gyuri becsukta a kaput és csendesen kiszólt:

— Le is út, fel is út!

Országos Széchényi Könyvtár

KÖKÉNY SÁNDOR ESETE.

Vasárnap délután volt és esett az eső. Ilyenkor a józan életű ember is bevetődik a kocsmába, mert nem mehet sem a templomba, prédikációt hallgatni, sem a mezőre, dolgozni. Úgy lehet, hogy Kaczor Pista nem volt szigorúan józan életű, noha részegesnek sem mondhatnám. Az azonban bizonyos, hogy ezt a jó alkalmi időt nem szívesen mulasztotta el. Csak most szabadult ki a katonaságból. Az ilyen ember már azért is iszik egy keveset, hadd lássák a virtusát. De meg szívesen is elbeszélget, hogy bámulják a tudományát. Most is a nagy kocsmá felé bandukolt. Az extra sapka volt a fején. Ebben az útjában találkozott Káka Marcival, aki száraz, vékony, mint a deszka és szeplős, mint a pulykatojás.

A legény köszönt. Pista leereszkedő tempóval fogadta.

— Szervusz, anyámasszony katonája!

— Egyszerre kerültünk a sor alá, de ha nem kellett volna, mentegetődzött Marci.

— De nem ám, felelte hetykén Kaczor. — Libapáosztornak való a díb-dáb legény, nem katonának.

A szeplős nevetett és tovább indultak a kocsmá felé. Ott aztán megálltak egy keveset. Pista az égre tekintett.

- Szomorú idő. Megint csöpög!
- Csöpög, hagyta rá a szeplős.
- Csak nem állunk itt! mondotta Kaczor.
- Bemehetünk, felelt a másik.

A kocsmá meglehetősen népes volt. Egy sarokasztalnál néhány legény könyökölt. Fogytán volt előttük az ital. Haza is mennének, de Kaczor azt mondja:

- Ne siessetek! Hozatok egy litert!
- Én a jónak elrontója nem vagyok, jegyezte meg Szurkos Mihály, a púpos.

Úgy látszik, egy véleményen voltak valamennyien, mert egy se mozdult a helyéből. Kijött a liter bor. Kijött a másik és a harmadik is. Kaczor már benne volt nyakig a katonai élmények mesélgetésében. Egyedül volt köztük kiszolgált katona, hát nagy volt a tekintélye. Csak úgy nyelte a többi a szót, amikor beszélt:

— Hát ez mind semmi, mondotta egyik elbeszélése után. — Hej, furcsa egy eset volt a Kőkény Sándor esete. Az igaz, hogy kutya egy fiú volt ez a Sándor. Lassan forrott a vére, de ha egyszer forrni kezdett, az ördög se bírt vele! Abban az időben a Rózsa-utcába járogattunk a „Fehér galambhoz.” Közel volt a kaszárnyához, de ha hét mértföldre lett volna mégis eljártunk volna oda, mert úgy tudd meg szeplős, hogy abban a fogadóban volt a leggyönyörűbb leány, aki valaha erre a

világra született. De milyen szeme volt! Csak úgy égett a sötétben, mint a szent János-bogár. De tán még szebben! Elhíhated, púpos, ha én mondom . . .! Hát az arca! Az volt csak az igazi szép. Mennél tovább nézte az ember, annál tovább kívánta látni. Borcsának hívták, de nevezhették volna Tündér Ilonának is, mert arany volt a haja és gyémánt volt a szeme. Azt hittem, hogy megbolondul miatta Kőkény Sándor, a tizedes. Jól hittem én azt, szeplős . . . Mi a külső szobában borozgattunk rendesen; a belső szobába a tiszturak jártak olykor-olykor, ha enyelegni akartak Borcsával. No hiszen, volt ilyenkor melege Sándornak. Vigyáznunk kellett, hogy földhöz ne csapja az üveget. Ha tiszt úr vetődött a belső szobába: három napig se lehetett a szavát venni. Nem is igen evett, csak sóhajtott, mint a kárvallott cigány és fogyott, mint az égő gyertyaszál . . .

Hogy szerette-e Sándort?! Kellott, hogy szeresse, te púpos, mert ha nem voltak tiszt urak a belső szobában, mindig Sándor mellé ült és úgy kacagott a szemébe, mint egy gúlice madár.

Hanem egyszer, honnan honnan nem – odavetődött két jókedvű tiszt úrral kapitány úr Tüzes. Nő, az áldóját — gondoltam — most lesz, ami nem volt. Hej, mert kapitány úr Tüzes, tudott bánni a fehér néppel. Szép, sugár ember volt, mint egy fenyőszál és úgy csörömpölt a kardjával, hogy száz lépésről is ránéztek az úri dámák. Aki pedig egyszer látta, nem könnyen felejtette

el. Mikor belépett, Borcsára tekintett és Borcsa jól szembe nézte. Tudod, szeplős, úgy egymásba akadt a szemük, mint két vaskapocs. Egyik sem akarta elereszteni a másikat. No, ebből elég ennyi! Kutya dolog lesz még belőle . . .

Kapitány ur Tüzes ettől kezdve vagy a Borcsáék italát, vagy a Borcsa szemét olyan kedvére valónak találta, hogy a nagy fényes éttermekben sem lakott jól addig, míg a „Fehér galamb“-nál ki nem pótolta a hiányt. Ne kacagj, szeplős, mert így volt! De mi tűrés-tagadás, Borcsa se húzódott messze a tűztől. Ott melegedett a kapitány mellett legszívesebben. Szerető szavakkal hívogatta, csalogatta a tizedes magához, de a leány csak félvállról felelgetett neki. Nagy volt már ekkor a veszedelem . . . A fiu megérezte, hogy hol jár a Borcsa szíve. Nem lelte a helyét, amikor kapitány ur Tüzes a parádés szobában kocczintgatott, ahová Borcsa vitte a bort. Ilyenkor a tizedes felállt, meg leült. Kapkodott a fejéhez, dörzsölte a homlokát és hol az asztalra ütött, hol az assztalra borult. Majd felkapta a tele üveget és egy hajtásra kiürítette. Nagyot sóhajtott utána, azután elkezdte szomoruan dalolni, hogy:

Három golyó a zsebemben, elrejtve . . .

Kapitány ur nagy a szívem szerelme!

Három golyó, három szívet találhat . . .

Kapitány ur, ne bánts a babámat!

Szomorú egy nóta volt ez, púpos! Majd hogy nem könyeztünk tőle. Hanem Borcsa kuttyába se vette. Jól

hallottuk, hogy ott benn a tiszttal urakkal csak úgy nevetgéltek a Kökény Sándor nótáján. De ennek se kellett több! Nagyot csapott az asztalra, nagyot káromkodott a világra és se szó, se beszéd, úgy elrohant tőlünk, mintha puskából lőtték volna ki. . . .

Csak másnap hallottuk, hogy mi történt. A fiúnak elment az esze. Úgy kell lenni, hogy megbolondult. Tőlünk egyenesen a kaszárnyába szaladt, leakasztotta a szolgálati fegyverét és a sötét éjszakában rálesett a kapitány úrra. . . . És mikor kapitány úr Tüzes hazafelé csörtetett, egyszerre csak puff! A kapitány úr megtántorodott, a földre zuhant és vége volt. Erre még jobban megvadulhatott a gyerek, mert egyenesen Borcsához rohant. Végezni akart azzal is, hogy aztán utoljára magát puffantssa agyon. De ott cirkált az őrség . . . Hált! Egyszerre lefűlelték!

Bánta is az már szeplős! Leszámolt az élettel. Ami hátra volt még neki, nem ért egy ütet taplót. Ugyse volt az élet, csak nehéz rabság. Hanem Borcsának is lehervadt a rózsa az arcáról. A gyémántosan csillogó szeme vörös volt a sírástól és fájdalmában csak úgy tépte a szép aranyhaját. Mert ilyen a fehérség! Megcsinálja a hibát, azután sir. Az irgalmát valamennyinek!

Csakhogy sirhatott már . . . Hej, úgy sirhatott, mint a záporosó. Egyiket a temetőbe vitték, a másikat nehézséggel verték . . . Telt, múlt az idő, amikor csak azt hallottuk, hogy a tizedesnek ütött az órája.

Életével kell fizetnie az életért, amit kioltott. Azt mondták, hogy a hóhér köti fel. De nem úgy van az, púpos. Nem bizony! Kökény Sándor vitéz egy katona volt. Úgy verte háboruban az ellenséget, mint a kétfenekű dobót. Mikor megtudta a felséges császár, azt mondotta:

— Nagyot hibázott. Nincs pardon! De ha meg kell halnia, haljon meg golyótól. Az illik a katonához. Ott nem piszkál a hóhér!

Hát úgy is történt. Mikor a siralomházban ült, azt kívánta, hogy adjanak neki egy kis bort még utoljára, hadd koccintson a pajtásaival. Vele voltunk egynéhányan az utolsó estén, hogy vigasztaljuk. Csakhogy elakadt a szavunk, amikor arra gondoltunk, hogy a cimboránkat reggel föbe lövik. Huncut egy állapot volt az, szeplős, mert a végén is ő vigasztalt:

— Vigan, cimborák! mondta nekünk. — Katonának nem szabad félni!

Az asztalra borult néha, azután felkapta a fejét és a mellére csapott az öklével:

— Ez sajog itt! Itt fáj, itt belül valami. Innen nem tudtam kiverni azt a leányt. Ez fogta meg, ez nem eresztette! Ez a hibás, ez a bolond! Baka, vigyázz! Ne a reszkessen a kezed. Ide, a szívemre! Ide célozzon minden fegyver, ide süvöltsön minden golyó. Ezt üsse át, ezt szaggassa szét . . .!

Aztán az asztalra könyökölt. Maga elé nézett és a Borcsa nevét sóhajtotta. Nem szólt többet. Észre se vette, mikor magára hagytuk. Már csak a pap jött utánunk, hogy elkészítse a hússzu útra.

Nekünk hajnalban fújták az ébresztőt . . . Már tudtam, hogy nemsokára örökre elszenderül a mi pajtásunk. Hamar ment minden, te szeplős. Nem teketóriáznak ott sokáig az emberrel. Egy-kettőre ott álltunk a vesztőhelyen töltött fegyverrel a vállunkon . . . Szuronyok között hozták Sándort. Csak az arcza volt halovány, de a szemei bátran tekintettek reánk s a lábái nem reszkettek, púpos! Akkor se ingadozott, mikor a szemeit bekötötték. Akkor is kifeszítette a mellét és kemény hangon kiáltotta el magát:

— Ide célozz, baka! A szívemre . . .

A többi szavát elnyelte a dobörgés. Elhangzott a vezényszó és eldőrdült a sortűz . . . Úgy lőttünk, ahogy parancsolta. Meg se nyikkant szeplős, én mondom ezt! Csak Borcsa reszkedett, jajgatott és tépte a szép aranyhaját, amikor temették . . . Hát — mondom — ilyen a fehérnép! Megcsinálja a bajt, aztán csak sírni tud, aki irgalma van!

A RAVASZ DÁNIEL.

I.

Dániel gazda filozófus természetű ember volt. Vagy annak született, vagy azzá lett. Hogy aztán született-e vagy lett, azt nem tudnám megmondani. Azt azonban tudom, hogy gyakran járt a templomba. Otthon pedig olvasgatta a bibliát. Lehet, hogy a prédikáció, lehet, hogy a szent könyv hatott rá és érdeklődni kezdett, nemcsak a kézzel fogható és szemmel látható világi dolgok iránt, hanem azok iránt is, amiket csak az tud, aki a szíveket és veséket vizsgálja. Szerette volna tudni, hogy őszinték-e az emberek, vagy csak mutatják. Van-e barátság és becsület, vagy csak látszat mindaz, amit a biblia, istentől származó emberi tulajdonságnak nevez. De főképp arra volt kíváncsi, hogy hites társa, a szépséges Sári, igaz-e a hozzá való hűségben és állja-e a „holtomiglan“-t! Mert Dániel gazda előtt semmi sem bizonyos a nap alatt. Már pedig a bizonyos dolgot szerfelett kedveli és még azt

is szeretné tudni, hogy aki azt mondja neki: „isten áldja meg!“ úgy érzi-e, vagy csak mondja. Mert a szó, a mit kimondunk, csalhat. Csak az érzés igaz, amit el is titkolhat az ember.

De hogyan jusson Dániel az emberek gondolatához? Hogyan lesse ki, amikor őszinték? Hogyan kapja rajta, amikor elárulják magukat? Nem is érti egészen az ember, hogy miért akarja mindezt, de ilyenkor azt szokták mondani, hogy az a *bogara*. Ez azonban nem elég ahhoz, hogy célját elérje. Azt pedig mindenkép el akarta érni és még éjszaka is ravasz terveken törte a fejét. Egy reggel nem kelt fel az ágyból.

— Talpra no, a hasára sűt a nap, mondotta az asszony.

— Sűthet, de én nem kelek fel ebbe a világba!

— Ne ijeszgessen kend! Mire való?!

— Oda vagyok asszony! Akkora a fejem, mint egy szénás szekér. A fülem pedig úgy zűg, mint a malom.

Az asszony az ura fejére nyomta a kezét:

— Forró, forró, — de nem is olyan forró.

— Még forró is legyen?! Nem elég, hogy fáj, pattant föl Dániel. No most menj innen, a míg a javán vagy!

— Áldottúr isten, — mondta az asszony. — Valaki megigézte kendet. Pedig nem is olyan szép.

Dániel úgy tett, mint aki nem hallja. Nem is felelt, csak nyögött keservesen. Sára asszony pedig

sietett, hogy beteg urához hívja Csutoránét, aki híres volt a tudományáról. Hét darab eleven szentet vetett egy pohár vízbe, ami felett keresztet húzott a levegőben varázsigéket mormolt és azután kilenc cseppet itatott a beteggel. Ettől a halálos beteg is jobban lett, ha ígézet verte meg. Csutoráné hamarosan elkészítette a bűvös italt. Sára asszony pedig gyöngéd szavakkal kínálhatta az urát:

— Kilenc kortyot nyeljen kend! Úgy elmúlik a fájás, mintha kézzel vették volna el.

— Még egy kortyot se! mondta Dániel. — Nem ígézték meg. Más bajom kell, hogy legyen. Tán bizony meg kell halni!

— Hogy is ne! Igyék már no! Ne legyen gyermek! Meglátja, hogy használ.

Addig beszélt, addig kérlelte, amíg Dániel reszkető kezekkel a szájához vitte a poharat. Az asszony számította, amíg kilencet nyelt. Akkor kikapta a kezéből:

— Nehogy többet igyék. Akkor nem használ!

— Nem a, mondta Dániel, így se, úgy se! Megtettem a kedvedért, de semmit se ér.

Csutoráné úgy érezte, hogy Dániel gazda lebecsülte a tudományát. Durcásan ment ki a szobából és becsapta az ajtót. Sára utána sietett:

— Álljon meg már! Ne legyen olyan puzdori! megadom, amit ígértem!

Kimért egy kupa lisztet, átadott egy darabocská szalonnát és négy tojást.

— Tegye el!

Csutoráné összekapta a holmit. Sára asszony visszatért az urához!

— Múlik-e a fájdalma? kérdezte.

— Dehogy múlik: Mintha késsel hasogatnák, mondta Dániel és nyögött.

Mikor délutánra fordult az idő már ordított, mintha nyúzták volna. Néha csillapult; hallgatott és várta, hogy mit mond az asszony.

— Mit csináljunk? szólott a felesége. — Muszáj szekeret küldeni a doktor után. Az öregot hívjuk-e?

— Ne azt mondta Dániel. — Az vérszipót rak az emberre. Inkább a zsidó doktort. Az olcsóbb. Pedig jobban érti magát.

Estefelé mást gondolt:

— Nem kell ide hívatni a doktort. Szóba kerül! Oda tudok én menni magamtól is. Nincs messze a város. Valahogy oda kinlódom.

Többet nem is szólott. Felöltözködött. Meleg kendőbe bugyolálta a fejét, ráhúzta a kötésre a kalapját. Pálcát vett a kezébe és súlyos nyögésekkel terhelve indult a város felé.

— Nagy beteg Dániel gazda, mondták az emberek akik látták, — mégis gyalog vándorog a doktorhoz. Pedig volna annyi módja, hogy szekeret fogadjon. De fősvény kutya!

Mikor kihaladt a faluból már nem nyögött. Cammogó lépteit is megszorította és fürgén haladt a város

..... felé. Útközben kikötötte a fejét és nem a doktorhoz ment, hanem a patikába, ahol ineresztő kenőcsöt vett tíz fillérért s aztán vidáman sietett haza. Öreg este érkezett meg. Bús volt megint és beteg. Fogta a füleit, amelyeket bemaszatolt a kenőccsel. Nyögött és azt mondotta, hogy vége a füleinek.

— Mit mondott a doktor?! kérdezte az asszony.

— Nem kell vacsora! Nem tudok enni, felelte komolyan Dániel.

— Azt kérdem, hogy mit mondott a doktor, kiáltotta Sára asszony.

— Azért nem megy kárba. Hátha holnap meg tudom enni!

— Uram isten, sóhajtott az asszony, — ez tisztára megsüketült.

— Azt hiszem, meg kell bolondulni, úgy zúg! mondotta Dániel és egyre fogta a fejét.

Nagy későre még is megértette, hogy mit kérdez az asszony és elmondotta, hogy nagy baj van, mert a doktor szerint a kenőcstől elmúlik a fájdalom, de hallása nem lesz. Úgy megsüketül, mint a krumpliverem. Később úgy nyilatkozott, hogy a fájdalom szünni kezd és nyomja az álmot. Lefeküdt és csakhamar hangos hortyogás jelentette, hogy Dániel mélyen alszik. Mikor reggel felébredt, azt hazudta az asszonynak, hogy egész éjjel alig aludt valamit?! — De hogy van az? kérdezte, — hogy az óra nem ütött, a kakas nem kukorékkolt és a kutya nem ugatott.

— De bizony ütött is, kukorékolts is, ugatott is, csak hogy kend nem hallotta.

Dániel bambán mosolygott és fáradt hangon mondotta:

— Nem fáj már hál, istennek! Felkelek és a dolgom után nézek, ha nem mondod is!

— Kelmed csakugyan földsüket. Nem azt mondom, hogy keljen fel, hanem azt, hogy az óra ütött, a kakas kukorékolts és a kutya ugatott.

— Látom, hogy jár a szád, mondta Dániel, de nem tudom, hogy mit mondasz.

Az asszony egy kicsit elpityeredett:

— Hogy ezt is meg kellett érnem!

Ezután már nem is igen beszélt, csak integetett az urának. A faluban úgy terjedt el, mint a futó tűz, hogy Dániel gazda földsüket.

Voltak akik sajnálták, de olyanok is voltak, akik nevettek rajta:

— Őkelme se hallja jövő tavasszal a „kukuk“-ot!

Dániel azonban minden megjegyzésre hallgatott. Nem válaszolhatott semmire, mert most már süketté ravaszkodta magát. Titokban még mulatott is, amikor hallotta a felesége sápitózását:

— Jaj szegény! Akár neki s akár a falnak beszéljek

Előre örült annak, hogy most már megismeri az embereket, akik előtte őszintén mondják el a véleményüket, mert hiszen úgy se hallja. Majd az asszony se lesz olyan óvatos, amikor a közös kútnál Boros Pistával, a szomszédjával diskurálgat.

Meg egyideig felkötözte az állát, hogy külsőleg is figyelmeztesse süketségére az embereket, akik az első napokon tartózkodók voltak az őszinte nyilatkozatoktól, mert hátha mégis hall. Fortélyos ember volt mindig és lehet, hogy most csak teszi magát. A gyermekek azonban nem okoskodtak így. Mihelyt találkoztak vele, kicsinylő gúnyos hangon köszöntötték:

— Szerusz süket!

Dániel felszisszent a nevetlen hangra, de olyan jámborul ment tovább, mintha illedelmes jó napot köszöntek volna. Csakhamar két vén asszony jött az utcán. Már messzről hallotta a beszélgetésüket:

— A tavaly a tinók kiszabadult a pajtából, mondotta az egyik — és a törökbuza földjére futott. Egy-két szálát leharapott az igaz, hát nem hívatott mindjárt a jegyzőhöz? Nem kár érte! köszönje meg, hogy a szemevilága megmaradt.

— Nem ver az Isten bottal! felelte a másik.

Mikor elhaladtak mellette, megbiccentették a fejüket, mintha köszöntek volna, de nem mondták az áldást. Dániel egy haragos pillantással haladt tovább, de jól hallotta, hogy a vén asszonyok tovább szólnak:

— Essék bele a nyavalya, be csúful néz!

A községház előtt a pap a jegyzővel beszélgetett. Dániel köszönt és szomorúan panaszkolt, hogy istenért nem hall egy árva szót.

— Baj, baj! — mondta a pap és aztán kezeive. integetve magyarázta, hogy még megjöhet a hallása, A jegyző a paphoz intézve szavait és így szólt:

— Mintha bugyuta volna!

— Eddig se volt valami sok esze, felelte a pap.

Dániel nagyot nyelt. Köszönt és haza sietett. Arra a napra eleget kapott az emberek őszinteségéből. Másnap úgy érezte, hogy kerülni szeretne mindenkit. De éppen egy adósával találkozott. Az adós ember nyájasan emelte meg kalapját és örvendő arckifejezéssel mondotta:

— Még se vitt el az ördög?!

— Adjon isten kendnek is, mondta Dániel, mint-ha viszonzná a köszöntését. Még kezét is fogott az adóssal és így szólt:

— Szükségem volna arra a pár krajcárra!

Az adós ember mind a tíz ujját feltartotta, mi azt jelentette, hogy tíz nap múlva megfizeti. Dániel így megérté a dolgot és mikor elváltak ezt mondotta:

— Hát tíz nap múlva találkozunk.

Az adós ember igen kedveskedő arccal felelte:

— Akkor-akkor! Akkor lássalak, mikor a hátam közepét!

— Megálj gazember, — dunnyogta magában Dániel. Fogok én még hallani! Ezzel tovább ment és csakhamar hazafelé vette az útját. Még megüti a guta, ha több emberrel találkozik. Nem is látott akkor mást, csak a csonka cigányt, akít a falu tartogatott. Ezt nem is akarta észrevenni, de a csonka utána szólt:

— Azt hittem, hogy csak süket vagy, de már meg is vakultál, hogy bolondulnál meg!

Dániel a fogát csikorgatta. Haza ment és szó nélkül ült le a ház előtti kis padra. A felesége kérdezett, intetetett neki, de ő mindenre csak azt mondta: „dísznó egy világ ez!” És amint ott a padon üldögélt, látta, hogy a felesége vízért megy a kútra és azt is látta, hogy Boros Pista hasonlóképen vízért megy a kútra. Most vagy sóha, — gondolta Dániel és ravasz közöm-bösséggel arra felé somfordált, mintha valami dolga akadna a kút közelében. Nem is kellett nagyon fűlelnie, hogy meghallja a Pista szavát:

— Sok bajod lehet Sári. A süket ember: nehéz ember.

— Annyiban, hogy nem hall. Egyébként nem rosszabb.

— Aztán nem is igen szereted...

— Hát...! Nem olyan szép... De azért jó ember.

— Nézel még te másfelé is!

-- Hogyne! Tán bizony kend felé?!

— Nem mondom, de...

— Ne is mondja. Elmondtam a hűtöt. Nem akarom, hogy megverjen az Isten. Így is elég ért az uram süketségével. Dániel nyugodtan sóhajtott fel. Nyugodt volt azért, mert hűséges az asszony, de sóhajtott azért, mert úgy gondolta, hogy nem lakozik elég szerelem a szívében. Aztán ki tudja...? Ahol a szerelem nem rak fészket, onnan elszáll a hűség madara. Talán jobb lett volna semmit sem tudni, mind ennyit tudni. Akármennyit hányta-vetette a dolgot, végén

mégis azt gondolta, hogy nem volt érdemes megsüketülni.

Ilyen tépelődések között lépegetett Dániel a kis tehén-pajta felé ahol egy Jóska nevű siheder, szolgálégényke tisztogatott. Dániel nem talált mindent rendben és szemrehányást tett a kamasznak, aki különben jó képet vágott a dologhoz, mintha igazat adna a gazdájának, egyébként pedig a saját multságára arcátlanul felelt.

— Nincs megkefélve a tehén, mondta Dániel. '.

— Keféljen hátba téged az isten nyíla, mondotta a suhanc.

Dániel hallgatott, de forrt benne a méreg. Most már csak azért is sok hibát talált és szidta mint a bokrot a szolgálégényt.

— Mennyit hadar ez a süket bolond, mondogatta a fiú.

— Te haszontalan, kiabált Dániel, — a borjut sem kötötted jól a jászolhoz.

— Kössenek fel téged jól neved napján felelt Jóska.

De már erre Dánielt is előntötte az epe. Hirtelen a kamasz mellé lépett és egy csattanós poffal zárta le a párbeszédet:

— Mesze gazember! Jusson eszedbe, hogy megjött a hallásom.

A kamasz a pof helyére nyomta a tenyerét és szepegve mondotta:

— Gazduram a hibás, mert honnan tudjam én, hogy nem süket, amikor úgy tudom, hogy süket.

Dániel megfenyegette a fiút, nagyot fújt és komoran ment be a lakásába.

— Vigye el az ördög a süketségét, csak bosszúságot okoz az embernek, mondogatja magában.

Az asszony nem értette, hogy mit dörög. Egy kicsit durcásan jegyezte meg:

— Magában beszél, mintha én is süket volnék.

— Vagy a fenét! szólott hangosan Dániel. — Meghallod te Boros Pistának még a suttogását is!

Sára majd kiejtette kezéből a tejes bögrét:

— Uram ne hagyj el! Hát kelmed hall?!

— Hallok hát! De te jobban szeretnéd, ha nem hallanék.

Dánielnek még se volt igaza, mert az asszony nyomban melléje pördült és örömeiben megcsókolta. Dániel azonban eltolta egy kicsit:

— Hagyj békét! Nem vagyok én olyan szép ember, mint Pista.

— Olyan amilyen! Mégis az én uram. Hát aztán?!

Mondtam-e, tettem-e valami rosszat?!

— Eddig nem! — mondta Dániel.

— Ezután sem! felelt az asszony nyomatékosan.

— De ha kelmednek nem kellek . . . Hát nagy a világ!

— No, no! szólott Dániel most már kérőleg. Itt is elférsz! Csak ezután én járok a kútra vízért. . .

II.

Másnap már újságolták a faluban, hogy Dániel gazdának megkerült a füle hallása. Az orvosságtól-e, mitől-e?

Csakhoggy egyszer nagyot csattant valami a füle dob-
jában és azótától olyan hallása van, mint a pinty.
El is jártak csodát látni a házához. Még az az
öreg asszony is meglátogatta, aki azt mondta, hogy
„az isten nem ver bottal“. Most azonban így szólt:

— Mégis kelmedre tekintett a jó Isten!

— Pedig kend nem bánta volna, hogy ha nem is
bottal, de valamivel megverjen.

— Oh, oh, sipázkodott az öreg, — nem vagyok én
pogány. De amikor eltávozott, azt beszélte, hogy süket
se volt, csak tetette magát a semmirekellő.

Az adós ember is meglátogatta:

— Hála Istennek, hogy jobban van kelmed. Elhoz-
tam a három koronát, de ha kerülheti még, egy-
két hétig hagyja nálam. Szükségem volna. Az interest
se sajnálnám...

Dániel csendesén a zsebébe csúsztatta a pénzt és
minden szót jól megnyomva, így szólt:

— Akkor látja ezt kend, mikor a háta közepét. —

Erre csakugyan nagyot nézett az ember. Nem is
próbált tovább beszélni, csak távozóban szidta:

— Nézze meg az ember a sunyi kutyát!

Dániel viszatromfoltá ugyan az emberek őszintessé-
gét, de azért mégis csak röstelkedett, amikor egyik
szomszédja, aki ellenséges lábon élt vele, így vigasz-
talta a vak koldust:

— Ne búsuljon öreg! Kendnek is megjó még a
szeme világa, mint Dániel gazdának a hallása.

Kerülte is egy ideig az embereket, mert úgy tetszett neki, mintha gúnyosan tekintenének reá. Úgy érezte, hogy rájöttek a turpisságára. Nem ment el jó darabig templomba se, hanem üle otthon, olvasta a bibliát és elmélkedék:

— Legjobb ha hall az ember, állapítá meg magában, — mert akkor nem beszélnek szemébe olyanokat, amivel megbántják. Azt is el lehet tűrni, ha süket, mert akkor nem hallja, hogy mit mondanak róla. De aki azért lesz süket, hogy halljon mindeneket: azt megverte az úr isten mind a két kezével.

Igy elmélkedék Dániel gazda és igen bánja vala, hogy ravaszkodott.

TARTALOM:

Rica	Oldalsz.
A karaván	3
Rica és Pikkó	11
A medve király	15
Béka	27
A medve	35
A lakodalom	59
A szabadulás	71
Mihályék gyermeket fogadnak	103
Az idegen	115
A harmadik	131
Karácsonyi ajándék	139
Szalma tűz	149
Kapás Gyuriék kecskéje	163
Kökény Sándor esete	187
Ravasz Dániel	195

